

DENG'den Sunu

Bu sayımızla birlikte hem yeni bir yıla, hem de yeni bir yaşıma bastık

Yeni yıl, insanlığın önemli bir kesimi için yeni umutlar ve yeni bir başlangıç anlamına gelirken, Orta Doğu ve ülkemiz halkları için bu; yeni acılı süreçlere, belirsizliklere ve acılara doğru yol almak anlamına geliyor.

Sömürgeci-ırkçı baskıların, dinsel bağnazlığın yol açtığı sorunlar açlık, yoksulluk ve kitlesel göçlerle birleşerek bunalımı derinleştiriyor, yığınların acı çekmesine neden oluyor.

Geçen sayımızdan bu yana yaşananlar, egemenlerin olup bitenlerden ders almaya ve devir aldıkları gerici mirası bırakmaya pek niyetli olmadıklarını ortaya koydu. İnsanlığın ileriye dönük yürüyüşünde demokratik ve eşitlikçi bir düzen arayışına karşı, Türkiye'nin egemenleri baskı ve zulüm politikalarında ısrar ediyor, özgürlük ve barış yarıllarına düşmanca saldırıyorlar. Rejime muhalif düşünce, eylem ve örgütlenmeler bir şiddet dalgası içinde boğulmak isteniyor.

MGK'nın 28 Şubat toplantısıyla yenilenen bu süreç, askerleri adım adım ülke yönetiminde hakim duruma getirdi. Egemen olan militarist aygıt, şiddet dışında kalan bütün yolları tıkayarak, militarizmi güçlendirdi ve toplumu gelişme yolundan alıkoymdu.

Yıllardır Kürtler'e ve demokratik sol güçlere karşı beslenip büyütülen dinsel gerici iktidara yönelince, birinci tehdit konumunda değerlendirilerek hedefe kondu. Aylar boyu sürdürülen kampanyalardan sonra nihayet Refah Partisi kapatıldı. Rejim şimdi doğan boşluğa Kemalizm'in diğer yedeklerini oturtmaya çalışacaktır. Ancak bu gelişme krizin aşılmasına değil, yeni krizlerin doğmasına zemin hazırlayacak gibi görünüyor. RP hakkında verilen kapatma kararı, rejimin zaten bozuk olan siciline yeni bir kanıt daha eklemiştir oldu.

Yönetenler bilim dışı siyaset anlayışıyla sorunları çözmeye çalıştıkça daha büyük sorunların doğmasına yol açtılar. Kürt halkına karşı sürdürülen red ve inkar politikası, ekonomik ve siyasal krizin temel etkeni olma durumunu sürdürürken, yerinden yurdundan göçertilen Kürtler, devlet politikalarını uluslararası kamuoyunda birkez daha teşhir ettiler. Yüzlerce Kürt bulabildikleri yıkık dökük gemilerle canları pahasına Avrupa'ya doğru göç yollarına düştüler. Bu durum Kürt sorununu bir başka boyutta uluslararası düzlemlere taşıdı. Hükümet yetkilileri var olan önlemlere yenilerini ekleyerek bu göçü engelleyeceğini ve olup bitenlerin suçunu Kürtler'e yükleyebileceğini sanıyor. Bu boşuna bir çabadır. Bu ve benzeri sorunların önlenmesi, Kürt kimliğinin tanınması ve insan haklarının güvenceye alınmasından geçmektedir. Kürt sorunu adil ve demokratik bir çözüme ulaştırılmadıkça bu sorunlar artacak ve TC'nin başı daha çok ağrıyacaktır.

Gün yoktur ki, Türkiye yeni bir skandalla çalkalanmasın. 70 yıldır sürdürülen batılılaşma rüyası, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi aday ülkeler arasına almamasıyla bitti. Bütün ülkeleri kandırabileceğini sanan Türkiyeli egemenler, bu şamarın acısını daha unutmadan, İslam Konferansı Örgütü'nden (İKÖ) ikinci bir şamar daha yiyerek tam bir yanlışlık içine düştü. Şimdi bütün bu olanların acısı Kürtler'den ve emekçi yığınlardan çıkarılmak isteniyor. Kamu çalışanlarına, işçilere, öğrencilere reva görülenler bu akılsız politikada ısrarın süreceğini gösteriyor.

Anasol-D hükümeti bu süre içerisinde vaadettiklerinin hiçbirisini gerçekleştirmedi. Aksine militarist aygıtın dümen suyunda yürümeye, MGK'nın isteklerini yerine getirmeye devam etti. Demokratikleşme yönünde bir açılım sağlamak bir yana, var olan hakları bile tırpanlayan bir icraat sürdürdü. Cezaevlerindeki tutuklulara insanlık dışı uygulamalar yaparken, gerçek suçluların üzerine yürüme cesareti gösteremedi. Siyasetçi-mafya-polis üçgeninde ortaya çıkan kirlilişler bir noktada donduruldu. Susurluk sanıkları tek tek salıverildi. Ağar ve Bucak ikilisi ibret-i alem gibi ortada dolaşıyorlar. Yargı ve güvenlik güçleri yalnızca Kürt ulusal muhalefetine ve demokratik sol güçlere karşı çalışıyor. Rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma, TBMM'yi içine alacak kadar genişledi. Bütün bunlar yığınları aldatma politikasının sona yaklaştığını ve kirliliğin artık dibe vurduğunu gösteriyor.

Bu gelişmeler, dergimizde bir parçası olduğu barış, demokrasi ve özgürlük güçlerinin omuzuna yeni görevler yüklüyor.

Bu sayımızda yazarımız Celal Özgür ağırlıklı son gelişmeleri yorumluyor. PSK Genel Sekreteri Kemal Buray'ın, Danimarka Aarhus Üniversitesi tarafından İngilizce olarak çıkarılan "Contrasts and Solutions in the Middle East" adlı eserde yayınlanan makalesini ve geçtiğimiz ay toplanan PSK Merkez Komitesi tarafından kamuoyuna yayınlanan bildiriye de bu sayımızda okurlarımıza sunuyoruz. Dergimizin 45. sayısında ayrıca yazarımız B. Şilan, ordunun Kürt sorununu ekonomik bir sorun gibi göstermek istemesinden yola çıkarak makalesinde Kürt sorununu daha çok ekonomik boyutuyla değerlendirirken, diğer bir yazarımız İ. Metin Ayçiçek ise, güncel gelişmeleri Kemalist politikalarla karşılaştırarak, devlet basınının Kemalizmi sahipleniş biçimini yorumluyor.

Dergimizin bu sayısında yer verdiğimiz bir diğer yazı ise Murat Üstün tarafından kaleme alındı. Çeşitli kaynaklardan derlenerek kaleme alınan bu eğitsel içerikli yazı, aynı zamanda dergi okurlarının da bir talebiydi. Önümüzdeki sayılarda da bu türden çalışmaların dergimizde yayınlanması için gayret sarfedeceğiz. Araştırmacı Yazar Tori'nin geçen sayıdan devam eden araştırmasının son bölümünü ise, bu sayımızda okuyabilirsiniz.

Gelecek sayılarda yeniden buluşmak dileğiyle...

Yolun neresindeyiz?

Geçen Yıldan Arta Kalan:

1997 yılının, aydınlığa, barışa ve demokrasiye doğru yürüyen ya da yürümeye çalışan Türkiye bakımından kazançlı geçtiği söylenemez.

Uzun bir süredir artarak derinleşen ekonomik ve siyasal sorunlar, çözüm yoluna girmek bir yana, yeni boyutlar kazanarak daha da derinleşti. Rejimin gelip

dayandığı tıkanma, egemenleri yeni politika değişikliklerine yöneltmekten çok, onları bunalımı yeni manipülasyonlarla örtmeyi, toplumda yeni sorun odakları yaratarak, sisteme yönelik baskıyı dağıtma yoluna yöneltti.

1997 yılı daha çok Refah iktidarı ve Refah'ın da içinde bulunduğu islamcı yükselişe karşı 28 şubat kararlarıyla Ordu öncülüğünde başlatılan mücadele ile

Celal Özgür

anılacak. Kısaca laiklik-şeriat diye özetlenen bu çatışma seyri, Türkiye'nin yakın geleceğine damgasını vuracak denli bir potansiyele sahip.

Bu çatışmanın hangi koşullarda açığa çıktığına baktığımızda karşımıza çıkan manzara şuydu; işin başında Refah yol hükümetine göz yuman sistemin bekçileri, bu partinin yaptığı yanlışları da kullanarak, iktidar noktasına gelerek bir bakıma kontrolden çıkma eğilimine giren islamcı yükselişe karşı, bu dönemi, kapsamlı bir operasyon başlatmak için fırsat olarak kullandı.

MGK'nın 28 Şubat 1997 tarihli toplantısında alınan kararlarla Refah Partisi şahsında iktidar ortaklığının ana gücü haline gelebilecek kadar yükselen dinci harekete karşı bir saldırı operasyonunun ana stratejisi çizildi. 28 Şubat MGK toplantısı, bu yönüyle yakın geçmiş Türkiye siyasal tablosunda yeni bir süreç başlattı.

Neydi Bu Yeni Sürecin Karakteri?

Bu konuyu irdelemekten önce, bugünlerde (16.1.1998 tarihinde)

Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılarak Türkiye gündeminin önemli tartışma konusuna dönüşen Refah Partisi'nin iktidara yükseliş serüvenine, 28 Şubat'la başlayan süreçteki etkisi ve uygulamalarına bakalım. Bu, bundan sonraki dönemleri yorumlama bakımından önemli kolaylıklar sağlar.

Kısaca hatırlamaya çalışalım... Ve bu hatırlatmada bulu-

nurken sistemin temel egemenlik anlayışını irdeleyelim.

Neydi bu anlayış?

Cumhuriyetin esas ideolojisi iki ana dayanaktan oluşuyordu, birincisi Türklük, ikincisi islamcılık. Sistem kah birini ön plana çıkardı, kah ötekisini.

Özellikle emperyalizmin 'Yeşil Kuşak' politikasına uygun olarak Türkiye'de de son 30-40 yılda islami jargon sistemin bütün partileri tarafından koro halinde kullanılageldi. Hatta laikli-

kılmıştı.

Bütün yollar kapatılırken, islami hareket topluma tek adres olarak gösteriliyordu. Dönemin general devlet başkanı ayetlerle kitlelerin bu akışına destek veriyor, eğitimde, başka alanlarda islamcılığın kurumlaşması sağlanıyordu.

Bu arada beklenmedik iki gelişme yaşandı dünyada.

İlkin bütün dünyayı şaşırta- cak bir hızla sosyalist sistem çöktü, komünizm tehlikesi ortadan yokoldu. Bu tehlike için oluşturulan silah elde kalmıştı.

Türkiye için ikinci önemli gelişme ise İran'da Humeyni'nin iktidara gelişi ile siyasal islamin kazandığı yeni kimlik oldu. İran artık dünyada yeni bir siyasal güç odağı haline gelmiş, İslam devrimi ihrac eden bir merkez durumuna geliyordu.

Yeşil Kuşak silahı komünizmin çöküşü ile birlikte sahibine yönelmiş ve onları tehdit etmeye başlamıştı.

Sözkonusu gelişme Türkiye için bir kat daha anlam kazanıyordu. Türkiye'nin yanıbaşında, üstelik de tarihsel husumet-

lerle beslenen komşu bir ülke olan İran, İslam devrimi ihracında Türkiye'yi elverişli bir alan olarak görüyordu. Nasıl olsa geçmişten gelen hem toplumda hem de devlet içinde kökleşmiş bir hazır islami aygıt vardı ve bunu Türkiye'ye karşı kullanmak daha da kolaydı.

Belki Refah Partisi kitesinin tümü İran İslam Devrimi paralelinde bir bilince sahip değildi,

MGK'nın 28 Şubat 1997 tarihli toplantısında alınan kararlarla Refah Partisi şahsında iktidar ortaklığının ana gücü haline gelebilecek kadar yükselen dinci harekete karşı bir saldırı operasyonunun ana stratejisi çizildi. 28 Şubat MGK toplantısı, bu yönüyle yakın geçmiş Türkiye siyasal tablosunda yeni bir süreç başlattı.

ancak bir çok ortak paydadan dolayı bu kitle bulunmaz bir müttefik, radikal islam için hazır bir potansiyel idi.

Egemenlerin iç çekişmeleri ve hesaplaşmaları içinde, farklı bir söylemin verdiği avantajla da, Refah birinci parti durmuna yükselmiş, siyasal konjoktürün açtığı yolda iktidar koalisyonunun ana gücü haline gelmişti. Gelişmeler vahim denilebilecek bir noktaya doğru hızla seyreliyordu.

Refah kendi sonunu getiren yolu kısalttı

Bir kere Refah Partisi, farklı muhalif söylemlerle siyaset yürütmüş, kendince adil bir düzen savunan, geçmiş siyasal kirliliklere bulaşmamış bir partiydi. Devlet destekli politikaların yanısıra birinci parti olmasında bunun da payı büyüktü.

Ancak bu avantajları kullanarak yeni açılımlara yönelmek yerine o, kendi öz suyuna uygun bir politika izledi.

Bir kere kısa vadeli iktidar rantı için Çiller gibi skandallar kraliçesi bir liderle ortaklığa girmekten çekinmedi. Daha bu ilk hamlede Refah kaybetmişti.

Susurluk sürecinin toplumda canlandırdığı duyarlılık ve temiz toplum isteği aslında 'adil düzen' kurma iddiasındaki bir parti için bulunmaz bir rüzgardı. Refah bu rüzgarla güç toplayacağına, o, kendisini yaratan devlete kol kanat gerdi, temiz toplum dalgasını karşısına aldı.

Bu tavrında kirliliklere boğazına kadar bulaşmış ortağı Çiller'i ve partisini koruma kaygısı da vardı, bütün mesele iktidar rantından nemalanmayı biraz daha sürdürmekti.

Refah Partisi tutarsızlık ve il-

kesizlikte partnerlerini kat kat geride bıraktı. Kendi döneminde onlarca insanın cezaevlerinde ölümüne yol açarak ne kadar devletten yana olduğunu ispatlamaya çalıştı. Siyaset yapma adına kantarın topuzu o kadar kaçırıldı ki, bizzat kendi sonunu getiren 28 şubat kararlarına Erbakan imza atmaktan çekinmedi. İnanmadığı tezlerin kendisine dayatılması karşısında hükümeti bırakma onurunu göstermek yerine o takkiye yapıyordu kendince. Refah Partisi bir yanda siyaseten kendisini böylesine bitirirken, Taksim'de cami yaptırma, Başbakanlıkta tarikat liderlerini ağırlama, Sincan'daki çıkışlar benzeri olaylarda da erken öten horoz durumuna düşüyordu.

28 Şubat'la Başlayan...

Ordunun Türkiye siyasetindeki rolü biliniyordu, son olaylarla bu daha da açığa çıktı. Bazen direkt, bazen endirekt, ama o hep siyasetin belirleyici aktörü olageldi. 12 Eylül Askeri darbesi ve MGK'nın Anayasal bir kuruma kavuşmasıyla ordunun siyasal yaşamdaki ağırlığı iyice artmış hatta kurumlaşmıştı. 18 yıldır bölgede ordu eliyle sürdürülen savaş ise, sistemi iyice militarize etmiş, rejimin bütün kurum ve olanakları bu savaşı yürüten ordunun hizmetine sunulmuş, rejim deyim yerinde ise silahlı kuvvetlere, onların taleplerine göre şekillenmişti. Tersinden bakıldığında rejimin bütün temel sorunlarının çözümünün havale edildiği ordunun bu işlevine uygun bir ağırlık ve inisiyatif geliştirmesi kaçınılmazdı.

Siyasal islamın (bölgesel boyutlar bağlamında) Refah şahsında Türkiye'de biriktirdiği güç orduyu misyonuna uygun yeni

bir politik yönelişe itti. Bütün temel sorunlarda olduğu gibi, rejimi tehdit eden bu tehlikeyi de bertaraf etmek yine orduya düşüyordu.

Ordunun beklenti ve dayatmalarına uygun olarak, onun adına MGK bu stratejiyi ve mücadele programını oluşturdu.

Bu stratejiye göre siyasal islam ülkeyi tehdit eden birinci güç halini almıştı ve herhalükarda bertaraf edilmesi gerekiyordu.

Ordu bu amaçla geçmişte görülmemiş biçimde iletişim araçlarını kullanarak kamuoyu oluşturma yoluna gitti. Basın yayın kuruluşları, sermaye çevreleri, yargı organları brifinglerle irtica tehlikesi karşısında uyarıldı ve bu kesimler anti irtica cephesine kazandırıldı.

Sincan'da tanklar, değişik bölgelerde askeri yetkililer bu mücadeleyi açıktan yürütürken, ordu, içerdeki bu stratejiye uygun diplomatik ataklar geliştirerek Refah hükümetini devre dışı bıraktı, İsrail ile askeri anlaşmalar imzalandı.

Ordu toplum önüne ya askeri darbe ya da irtica ikilemini dayattı. Türkiye'de beklenebileceği gibi bu her iki tehlikedense, toplumun çoğunluğu orduya arka çıktı ve bu desteği alan ordu bir darbeye başvurmada Refahı iktidardan uzaklaştırdı.

Türkiye'de geçerli hükümet oluşturma temayülleri bir yana itilerek Ordu'nun zoruyla Anasol-D azınlık hükümeti kuruldu. Bu hükümete biçilen tek bir misyon vardı. O da 28 Şubat kararlarını hayata geçirmek.

Yeni hükümet, söylenen, yapılan

Kamuoyunun Anasol-D

Yıllardır Türkiye AB'ye girmek için başvuruda bulunmuş ama bu örgüte girmek için de asgari bir çaba sarfedilmiş değil. İçerde kullanılan iki yüzlü ve inkarcı politikaların dışarda prim etmediği görüldü. Bir yanda ülkenin temel sorunlarından Kürt sorununda barışçıl çözüme yanaşmayacak, demokratikleşme alanında en ufak bir adım atmayacak, Kıbrıs ve Ege gibi hayati sorunlarda herhangi bir esneklik göstermeyeceksiniz, öte yandan bu haliyle AB'ye alınmadınız diye kıyameti kopartacaksınız, dünyayı aptal yerine koymak buna denir.

olarak nitelendirdiği ama gerçekte 28 Şubat sürecinin eseri olarak ortaya çıkan Mesut Yılmaz başkanlığındaki hükümet kuruluşu itibarıyla zaaf ve umut vaat etmekten uzaktı. Zira o siyasetin doğal akışı içinde iş başına gelmemiş. Ordunun müdahalesi ile bir ara rejim misyonu ile görev başına oturtulmuş.

Hükümetin ikinci zaafı ise hem yeter bir çoğunluğu sahip olmayışı hem de eklektik bir gö-

rünüm arzetmesidir. Böyle bir hükümetin ise kendi içinde siyasal bir istikrara ve bağımsız iradeye sahip olması düşünülemezdi. Bunlardan yoksun bir hükümetten ciddi işler beklemek ise safdilik olurdu.

Zaman zaman yaptığı çıkışlarla farklı bir profil çizmeye çalışan Yılmaz'ın söyledikleri ve yaptıkları ise birbirine uymuyor.

Susurluk skandalının patlak verdiği süreçte elinde önemli belgeler bulunduğunu belirterek günlerce kamuoyunu oyalayan dönemin muhalefet lideri Mesut Yılmaz, şimdi ise Başbakan sıfatı ile bu olayın üzerine gideceğini söyleyerek boş umutlar dağıtıyor. Oysa yaşananlar, umutlanmak bir yana iç karartıcı niteliktedir. Çete suçundan yargılananlar tek tek salıverilirken, Başbakan Yılmaz ise Susurluk ile ilgili hazırlattığı raporun devlet sırrı niteliğindeki bilgileri kamuoyundan saklayacağını belirterek çetelerin üzerine ne denli ciddi yürüdüğünü ortaya koyuyor. Çetelerin üzerine giderken kamuoyunun desteğine muhtaç olduğunu sık sık vurgulayan Yılmaz'ın çete gerçeğini kamuoyundan saklama çabalarını anlamak oldukça zor.

Gerçi derin devleti kontrol etmenin kendini aştığını söylemekle önemli bir itirafta bulunuyor ve rejimi tanımlamada önemli bir rol oynuyor ama aynı zamanda tutukluğu ve ikircikli davranışlarıyla demokrat bir liderden beklenen cesareti göstermekten bir hayli uzak görünüyor. Temiz toplum için kitleleri sokağa çağırın kendisi, ama bu kitleleri dünyanın gözü önünde sokak ortasında işkenceden geçiren yine kendi emrindeki güvenlik güçleri. O işte böylesine bir

demokrattır!

Dışarda Durum Nedir?

İçerde böylesine bir baskı cenderesiyle toplumu bunaltan rejim, dışarda da tam bir tecrit durumu ile karşı karşıya. Baskı çarkı belki içerde muhalif güçleri sindirmekte etkili, ancak bu politikanın dışarda bu denli sonuç alıcı olduğu söylenemez. Tersine dış politikada kayadan kayaya çarpan bir toslama söz-konusu.

AB ve İKÖ ile yaşanan kriz rejimin dışarda denizi tükettiğini göstermektedir.

Yıllardır Türkiye AB'ye girmek için başvuruda bulunmuş ama bu örgüte girmek için de asgari bir çaba sarfedilmiş değil. İçerde kullanılan iki yüzlü ve inkarcı politikaların dışarda prim etmediği görüldü. Bir yanda ülkenin temel sorunlarından Kürt sorununda barışçıl çözüme yanaşmayacak, demokratikleşme alanında en ufak bir adım atmayacak, Kıbrıs ve Ege gibi hayati sorunlarda herhangi bir esneklik göstermeyeceksiniz, öte yandan bu haliyle AB'ye alınmadınız diye kıyameti kopartacaksınız, dünyayı aptal yerine koymak buna denir.

Lüksemburg başbakanı, işkenceci bir devlet ile bir arada olamayacaklarını söyleyerek sorunu çok veciz bir şekilde açıklamış oldu.

Tesadüf, aynı günlerde Türkiye İKÖ'den de benzer bir şamar yedi.

Dünyada kapıların tek tek yüzlerine kapanmasından çıkartıkları sonuç ise, İsrail'in kuyruğuna takılarak kuklanın kuklalığına soyunmak oluyor.

İçerde kısırlık, dışarda yalnızlık, içerdeki anti demokratik

yapının dışardaki yüzü eziklik kompleksi ve demagoji oluyor. İçerde ve dışarda yürütülen akıl dışı politikaların sonucu yaşanan daralma rejim bakımından bir tükenişi ifade ediyor. Bu tıkanma objektif olarak bir açılımı dayatmaktadır. Deniz bitmiştir çünkü.

Yeni dönem, Yeni gelişmeler

Yeni dönemin içerdeki en önemli gelişmesi Refah'ın kapatılması ile ortaya çıkan durumdur.

Rejimin 28 Şubat'ta irticaya karşı öngördüğü operasyon Refah'ın kapatılmasını aşan boyutlara sahiptir. Şimdilik başka boyutlar bir yana bırakılsa bile, altı milyon üyeli, parlamentoda nicel olarak birinci olan Refah gibi bir partinin tek başına kapatılması Türk siyasal yaşamı bakımından önemli gelişmelere yol açacak niteliktedir.

Refah'ın kapatılmasından rejimin beklentisi her zamanki gibi sonuç almaktan uzaktır. Kapatma ile parti iç sorunlarına yönelecek, muhtemel kopma ve parçalanmalarla bu hareket zayıflayacak. Bu arada Refah veya onun yerini tutabilecek bir parti olmadan bir seçime girerek bir kaç yıl daha zaman kazanılacak. Özetle derin devletin bu konudaki hesabı derin olmaktan çok, sığ görünmektedir.

Ama esas sorunun kaynağı başka yerdedir. Rejim zaten tartışılır olan meşruiyetini Refah'ı kapatarak iyice kaybetmiştir. 1995 seçiminde bir çok nedenden dolayı temsil yönü yeterince tartışılan Millet Meclisi bu kapatmayla milletin %50'sini temsil edemez duruma gelmiştir ve böyle bir rejimde ise artık de-

mokrasinin kırıntılarından bahsedilebilir ancak.

Diğer taraftan Refah'ın kapatılmasına ağlayacak değiliz elbet. Farklı söylemleri olsa bile demokrasi karşıtı tutumunda mevcut partilerle aynı safları paylaşan, bütün baskıcı uygulamaların altında imzası bulunan böylesine çağdışı ve iki yüzlü bir partinin kapatılmış olması Türkiye'deki demokratik değerler ve güçler açısından bir kayıp değil.

Sorun rejimin anti demokratik niteliği ve uygulamalarıdır.

Bu rejim kendine güveni olmayan, topluma vereceği umut ve gelecekte yoksun bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle o kendini meşru zeminlerde, halkın gücüne dayanarak korumak ve yaşatmak yerine, kendisine karşı çıkan güçleri çağdışı baskı yöntemleriyle sindirmeye çalışıyor. Bu görünüşteki güç aynı zamanda rejimin zayıf yanını oluşturuyor.

Refah Partisi'nin kapatılması olayında takınmamız gereken tavır Refah'ın savunulmasından çok rejimin anti demokratik karakterini teşhir üzerine inşa edilmelidir.

Dış politikada, özellikle de AB ile ilgili yaşanan gelişmeler rejimi sıkıştırma bakımından elverişli olanak ve itifak zeminleri yaratıyor.

Bugün toplumun ezici çoğunluğu bunun içinde sermaye çevreleri de dahil, Türkiye'nin geleceğini AB'de görme eğilimindedir. Bu durum ister istemez toplumun bu kesimleriyle, içerde demokratikleşme yönünde, dışardaki sorunların çözümü yönünde rejime adım atırmaya yönelik objektif bir ittifak ortamı yaratıyor.

Rejimin tükendiği bu nokta-

da da ilerici demokratik taleplerin daha çok destek bulması, değişim politikalarının daha çok güç toparlaması doğaldır.

Kürtler'in Yeni Göç

Dalgası

Son aktüel gelişmeler içinde ön sıralara çıkan konulardan birisi de İtalya'ya toplu gerçekleşen Kürt akınıdır. İçerde ve dışarda daha bir süre bu olayın yankılarının sürmesi kaçınılmazdır.

Peki nedir bu olay, sebepleri, doğuracak sonuçlar neler olabilir?

Bir kere bu göç olayı devlet ve PKK kaynaklarının iddialarının aksine ne birinin senaryosudur ne de ötesinin. Her bir kesimin bu olaydaki muhtemel katkı ve beklentilerine rağmen sorunun kökeni başka yerdedir.

Kürtler'in önce Türkiye'nin metropol kentlerine ardından da Avrupa ülkelerine akını yeni değil, Özellikle son 15-20 yılda devletin Kürdistan'ı boşaltmaya yönelik fütursuzca davrandığı

Rejimin 28 Şubat'ta irticaya karşı öngördüğü operasyon Refah'ın kapatılmasını aşan boyutlara sahiptir. Şimdilik başka boyutlar bir yana bırakılsa bile, dört milyon üyeli, parlamentoda nicel olarak birinci olan Refah gibi bir partinin tek başına kapatılması Türk siyasal yaşamı bakımından önemli gelişmelere yol açacak niteliktedir.

biliniyor. Bu genel politika Cumhuriyetin kuruluşundan beri süregelen bir şey. Ne var ki Kürtler'in hele böylesine dalgalı halinde Avrupa'ya göçünün devlet bakımından kârlı bir iş olduğunu söylemek mümkün değil. Ya da bu konuda yanlış bir hesap söz konusudur.

Sonuçlarından faydalanmayı bir yana bırakırsak, PKK'nin de böylesi bir göç olayını organize etmesi oldukça zor, zordan da öte imkansız.

O halde bu olayda gerçek hangisidir?

1980 yılından bu yana artarak devam eden Avrupa'ya dönük bir Kürt göçü yaşanıyor. Nedenler açık, açlık ve yoksulluktan da önemlisi bu göçün temel nedeni Kürtler'in içinde yaşadığı savaş koşullarıdır. Bugün devletin işkence ve kovuşturmalardan kaçan, yıllarca cezaevlerinde çürüyüp yok olmaktansa istemeyerek Avrupa'da yaşamaya zorlanan onbinlerce Kürt şahsiyeti var. Bunlar bakımından Avrupa'nın konforundan çok mücadele alanından uzak kalmanın acısı söz konusu.

Evet, sonuçta bu gün sadece Almanya'da 500 binden fazla Kürt insanının yaşadığı iddia edilmektedir. Bu Kürt kitlesinin, özellikle bilinçli siyasal kadroların Kürt diplomasisine kattığı çok şey var. Ama öte yandan Avrupa ülkelerine bu düzeyde bir giriş ve yığılma bu ülkeler bakımından ciddi sorunlar, sosyal ve kriminal sonuçlar yaratmaktadır.

Avrupa ülkelerinin bir dönem işgücüne duydukları talepten dolayı kapılarını açtıkları yabancılar artık bu ülkeler için ciddi sorunlara dönüşmüş durumda.

Ne var ki Türkiye'de mevcut

durum değişmedikçe bu ülkelere göç akınıni durdurmak olanaksız ve bu girişler son olaylarda olduğu gibi artık bireysel değil yığın halinde gerçekleşiyor. Doğal olarak bu kaçışta sosyal güvenceleri ve olanakları yüksek gelişmiş ülkeler daha çok cazibe kazanıyor. Kürt göçmenlerini İtalya büyük bir hoşgörü içinde karşılarlarken bu göç dalgasından en çok Almanya'nın tedirgin olmasının temelinde yatan neden budur.

Gelinen aşamada belirginleşen bir gerçek daha var, evet yangın Kürdistan'da, ama o, burayla sınırlı kalmayarak çevresini de yakıyor. Bu böyle devam ederse yakında bu savaştan kaçanları taşımaya gemiler bile yetmeyecek.

Bu tablo karşısında hala Kürt sorununu Türkiye'nin bir iç sorunu olarak görüp iki dolarlık ticaret için olup bitenlere göz yumanların ne düşündüğü merak konusu.

Kürtler kendi ülkelerinde huzura ve barışa kavuşmadıkça başkalarının huzur içinde yaşaması düşünülemez. Kürtlere huzur yoksa, Türklere de huzur yoktur, Almanlara da, bu şimdi daha çok bilince çıkmaktadır.

Yapılacak şey açık: Birleşmiş Milletler, Güvenlik konseyi, Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası kuruluşlar Kürt sorununu gündemlerine alır ve bunun çözümü için adım atarlar. Bu olaya gözleri kapayarak, onu yok sayarak Kürt sorununun yarattığı sonuçlardan kimse kurtulamaz. Zira ateşin kıvılcımları şimdiden onların da evlerine sıçramış durumda. Sermayenin çıkarları globalleşir de halkların acısı lokal mı kalır?

Tünelin Sonuna Yaklaşırken

Tükeniş anlamındaki her son yeni bir başlangıcı ifade eder.

Türkiye başlangıcı zorunlu kılacak bir sona gelip dayanmıştır! Siyasette, ekonomide, kültürel yaşamda ve uluslararası ilişkilerde...

Yasak, baskı ve kısımlar her keresinde ters tepti, sorunlar azarak yeni boyutlar kazandı.

80 yıllık inkarcı politikalar, son yirmi yılda harcanan 200 milyar dolar, 40 bin insanın canına mal olan kirli savaş Kürt halkının insanca bir yaşam uğrunda mücadelesini yok edemedi. Böylesine haksız bir savaşın hizmetine koşulan sistem militarize oldu, devlet çeteleşerek yozlaştı. Susurluk skandalı ile bu çeteleşmenin yarattığı kirlilik ve çürüme toplumu derinden sarsarken, Kürt sorunu dünyanın artık ilgisiz kalamayacağı uluslararası boyutlar kazandı.

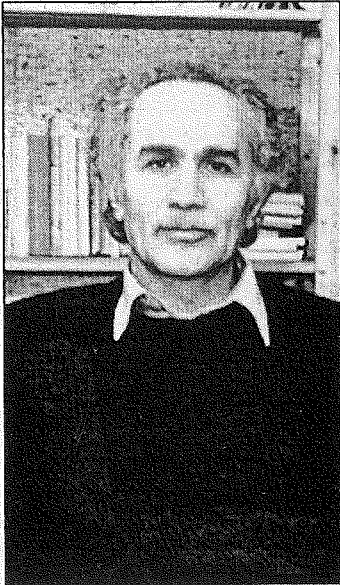
Egemen klığın sorunları çağdışı inkar ve baskı yöntemleriyle çözme çabaları ülkeyi bir uçurumun kıyısına getirmiş durumda. İşler kontrol edilemez bir noktaya gelmiş, ok yaydan çıkmıştır.

Bu yönetim ne yaparsa yapsın artık Kürt Sorunu dünyanın bir nolu gündem maddesidir. Türkiye'nin attığı her adımda, çaldığı her kapıda bu sorun ayaklarına dolanacaktır. Kürt sorunu çözülmeden Türkiye'nin kırımda şansı yoktur.

Diğer yandan Susurluk olayı Türkiye demokrasi mücadelesinde bir dönemeç haline gelmiştir. Bütün eksik aksak yürüyüşe rağmen Türkiye toplumu istikametini belirlemiştir, bu yoldan dönüş yoktur artık. Tünelin ucu görünmüştür bir kere. Şimdi daha çok hız, daha çok bilinç, daha çok enerji ve daha çok cesarete ihtiyaç var.

Susurluk dönemecinden sonraki ilk durak aydınlık ve özgür Türkiye'dir.

KÜRT SORUNU DÜN, BUGÜN

KEMAL BURKAY

Bu yazı Danimarka Aarhus Üniversitesi tarafından kısa süre önce İngilizce olarak yayınlanan "**Contrasts and Solutions in the Middle East**" (Ortadoğu'da Sorunlar ve Çözümleri) adlı eserde yayınlandı. Kitapta Ortadoğu'da dinsel, etnik ve su kaynaklarının paylaşımından kaynaklanan çeşitli sorunlarla ilgili olarak Kürt, Türk, Danimarkalı ve diğer halklardan, konularında uzman olan kişilerin, politikacı, bilim adamı, yazar ve gazetecilerin yazılarına yer verilmiştir. Kitapta Kürt sorunuyla ilgili olarak da genişçe bir bölüm vardır. Bu haliyle söz konusu kitap, bölge sorunlarını kavramak isteyen ve araştırma yapan kişiler için değerli bir kaynak niteliğindedir.

Kemal Burkay'ın, Kürt sorununu tarihsel ve güncel boyutlarıyla derli toplu biçimde ele alan makalesini aşağıda okurlarımıza sunuyoruz.

Deng

Kürt sorunu son yıllarda bir kez daha ve etkin biçimde uluslararası gündeme girdi. Bu sorun yıllardır bölge ülkelerini derinden meşgul ediyor ve geniş bo-

yutlu iç çatışmalara, ekonomik ve sosyal bunalımlara yol açıyor. Kürt sorununun bugünkü durumunu kavramak için, özetle de olsa, tarihsel ve coğrafi boyutla-

rını bilmek gerekir.

Dil, Din ve Tarih

Kürtler, Araplar, Farslar ve Ermenilerle birlikte bölgenin en eski halklarından biri. Üzerinde yaşadıkları topraklara Kürdistan deniyor. Kürtlerin, Kürtçe denen kendilerine özgü bir dili var. Kürtçe, Hindi-Avrupayı dil grubundan ve Farsça, Afganca ve Beluci dili ile birlikte İran dilleri şubesine mensup. Arapça ve Türkçeye ise uzak bir dil.

Kürt diliyle 10. Yüzyıldan beri yazılı edebiyat ürünleri veriliyor. Kürt dili, üzerindeki tüm baskı ve yasaklamalara rağmen kendisini koruyabilen canlı, zengin bir dildir ve günümüzde Kürt diliyle yazan şairlerin, hikaye ve romancıların, araştırmacıların sayısı yüzlercedir. Kürt diliyle onlarca sözlük ve gramer çalışması yapılmıştır. Kürt folkloru ise son derece zengindir.

Kürtçe'de zamanla çeşitli lehçeler oluşmuştur. Bunların en yaygın konuşulanı *Kurmanci*'dir. Kurmanci Türkiye Kürtlerinin yaklaşık yüzde 90'ı ile İran ve Irak Kürdistanı'nın Türkiye sınırına bitişik kuzey parçalarında ve Suriye Kürtleri arasında, yani toplam Kürt nüfusunun yaklaşık yüzde 60'ı tarafından konuşulmaktadır. Bunu, yaklaşık yüzde 25 ile *Sorani* lehçesi izlemektedir. Bu lehçe İran ve Irak Kürdistanı'nın orta ve güney kesimlerinde konuşulmaktadır. *Zazaca*, Türkiye Kürdistanı'nın belli bir kesiminde konuşulan bir lehçedir. Ayrıca Kürdistan'ın güneydeki uç kesimlerde *Gorani* ve başka lehçeler konuşulmaktadır.

Kürtlerin büyük bölümü, yaklaşık yüzde 75'i Sünni Müslümandır, Yüzde 15 kadarı ise Alevi Müslümandır. Aleviler daha çok Türkiye Kürdistanı'nın kuzey ve batı kuşağında ve İran'ın Horasan yöresinde yerleşmiştir. İran ve Irak'ta ayrıca Şii Kürtler (Feyli), Alevilere yakın *Ehli Hak* denen gruplar vardır. Kürdistan'ın çeşitli parçalarında, özellikle Türkiye-Irak-İran sınırlarının kesiştiği bölgede ve Ermenistan'da Yezidi Kürt

Kürt diliyle 10. Yüzyıldan beri yazılı edebiyat ürünleri veriliyor. Kürt dili, üzerindeki tüm baskı ve yasaklamalara rağmen kendisini koruyabilen canlı, zengin bir dildir ve günümüzde Kürt diliyle yazan şairlerin, hikaye ve romancıların, araştırmacıların sayısı yüzlercedir.

Kürt diliyle onlarca sözlük ve gramer çalışması yapılmıştır.

Kürt folkloru ise son derece zengindir.

toplulukları vardır. Yezidilik eskiden Kürtler arasında yaygın olan bir inançtı ve kökleri Zerdüş inancına uzanmaktadır. Yine orta bölgelerde Hristiyanlığın bir kolu olan Süryani inancı küçük topluluklar halinde vardır.

Kürtler bu bölgenin tarihinde daha ilk çağlardan beri önemli bir rol oynadılar. Çeşitli Yunan, Roma, Arap ve Ermeni kaynaklarında bu konuda birhayli bilgi

vardır. Bu, nisbeten uzak geçmiş bir yana, İslami dönemde, 10-13. yüzyıllarda da Kürtler bölgede önemli devletler kurdular: Şeddadiler, Mervaniler ve Eyyubiler gibi. Özellikle Mısır, Suriye ve Kürdistan'ı kapsayan Eyyubi devleti ve onun kurucusu Sultan Selahaddin, tarihte ünlü bir yere sahiptir.

Orta Asya kökenli Türkler 11. Yüzyıldan itibaren İran üzerinden Anadolu'ya geldiler ve önce Selçuklu, sonra da Osmanlı devletini kurdular. Kürdistan uzunca bir dönem Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında bir savaş alanı oldu. Bu dönemde Kürt beylikleri bazan bir tarafla, bazan diğer tarafla anlaşarak özerk konumlarını sürdürdüler. Ancak Kürdistan 1638 yılında Kasrı Şirin anlaşması ile bu iki devlet arasında resmen bölündü. Bu tarihten sonra her iki taraf da Kürt beyliklerini ortadan kaldırmak için savaştılar ve bu 19. yüzyılın ortalarına kadar sürdü.

Kürtlerin bu iki büyük devlete karşı mücadelesi 19. yüzyılın başlarından itibaren ulusal bir nitelik kazandı. Bedirhan ve Yêz-

danşêr gibi Kürt beyleri, Şey Ubeydullah gibi dini liderler, Kürdistan'ın birliğini sağlamak ve bağımsızlık için savaştılar, ancak yenildiler.

Birinci Dünya Savaşı'nınertesinde Osmanlı İmparatorluğu tarihe karıştı ve eski toprakları üstünde yeni devletler doğdu. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşmasına göre bu topraklar üstünde bir de Kürdistan

devleti oluşmakta idi. Ancak daha sonra bu gerçekleşmedi. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile Osmanlı sınırları içindeki Kürdistan parçası bir kez daha bölündü ve birer parçası İngiliz ve Fransız mandası altında yeni oluşan Irak ve Suriye'ye kalırken, en büyük parçası da Osmanlı devletinin külleri üstünde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları içinde kaldı.

Kürdistan'ı bölüşmüş olan Osmanlı ve İran devletleri, Kürt halkının varlığını hiçbir dönemde inkar etmediler. Türkiye Cumhuriyeti de başlangıçta, yeni sınırlarını "Türk ve Kürt çoğunluğu'nun yaşadığı bölgeleri kapsayan *Misak-ı Milli* (ulusal antlaşma)" sınırları olarak belirledi. Ankara'da toplanan ilk Büyük Millet Meclisi'nde 70 dolayında Kürt mebusu vardı ve bunlar resmen "Kürdistan mebusu" olarak adlandırılmakta idiler. Türk temsilcisi İsmet Paşa, Lozan'da, Kürtler Türklerle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin asli unsurlarındır, Kürtler bir azınlık değil, bir ulustur; Ankara hükümeti Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hükümetidir," diyordu.

Ne var ki Lozan imzalandıktan sonra Ankara'nın politikası hızla değişti. Yeni devletin yapısı tümüyle Türk unsuruna göre oluşturuldu. Kürtler yok sayıldılar. Kürt dili ve kültürüyle birlikte Kürt ve Kürdistan adları yasaklandı. Kemalist iktidar, bir halklar mozayigi oluşturan Anadolu'nun çok kültürlü yapısını hiçe sayarak, diğer dil ve kültürleri Türk unsuru içinde eritmeyi ve böylece "tek ulus" yaratmayı önüne temel politika olarak koydu. Lozan Antlaşması'nın, tüm Türkiye vatandaşlarının kendi

dillerini yaşamın her alanında özgürce kullanma hakkına dair 39. Maddesi bile çiğnenerek Kürt dili eğitim ve basın-yayın alanında tümüyle yasaklandı. Kürtlerden söz etmek ve bu baskıları eleştirmek ağır suç sayıldı ve şiddetle cezalandırıldı.

Kürtler buna karşı 1925 yılında, Şeyh Sait'in liderliğinde ayaklandılar; ancak ayaklanma kanla bastırıldı; onbinlerce Kürt öldürüldü ve sürgün edildi. Ancak Kürt ayaklanmaları daha sonra da süregeldi. Bunların en büyükleri, 1930 Ağrı, 1938 Dersim'dir. Türk devleti Kürdistan'da sürekli savaştı.

1938'den sonra, yirmi yıl kadar nisbi bir sessizlik dönemi yaşandı. Ancak, tüm ulusal haklarından yoksun kılınan, ağır biçimde sömürülen, yoksulluğa ve cehalete itilen ve tüm barışçı, yasal mücadele kanalları tıkanan Kürtlerin, zulüm ve baskılar karşısında yeniden silaha sarılması şaşırtıcı değildir. Türkiye, 1979'dan bu yana da Kürdistan'ı sıkıyönetim ve olağanüstü halle ve bir kirli savaşla yönetmektedir.

Kürdistan'ın diğer parçalarında da benzer bir süreç yaşandı. Kürtler Irak sınırları içinde, yani Güney Kürdistan'da da Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana direniş halindeler. Önce Şeyh Mahmut Barzenci liderliğinde (1919-1932), daha sonra Şeyh Ahmet Barzani ve kardeşi Mustafa Barzani liderliğinde (1933 ve sonrası) ayaklandılar. Bu ayaklanmalar da yenilgiyle sonuçlandı. Ancak Irak'ta Kürtlerin kimliği hiçbir dönemde yok sayılmadı. Bu direnişlerin de katkısıyla kültürel haklar edindiler. Okulları, üniversiteleri, radyoları oldu. Kürt kültürü bu par-

çada oldukça gelişti.

Bu parçadaki en büyük Kürt ayaklanması ise 1961 yılında, yine Mustafa Barzani'nin liderliğinde başladı ve 1970 yılına kadar sürdü. 1970 yılında Kürtler merkezi hükümetle anlaşarak otonomi aldılar. Ancak Bağdat hükümeti Kürtleri oyaladı, anlaşma hükümlerini çiğnedi ve bu nedenle 1975 yılında savaş tekrar başladı, bazı kesintilerle 1991 yılına kadar devam etti.

Kürtlerle savaş Irak'a pahalıya mal oldu. Saddam rejimi, önce Kürtlerin dış desteğini kesmek için İran'a toprak tavizi verdi, daha sonra ise, verdiklerini geri almak için İran'la sekiz yıl süren yıkıcı bir savaşa tutuştu. Bu arada Kürdistan'ı yakıp yıktı ve kimyasal silah bile kullandı. Bu savaşın durduğu bir anda Kuveyt'i işgal etti. Bunu izleyen gelişmeler ise herkesçe biliniyor. Saddam, Müttefiklerle giriştiği savaşta ağır bir yenilgiye uğradı. Kürtler önce kitlesel sürgüne uğradılar, daha sonra ise Birleşmiş Milletler'in kararıyla Kürtler için bir güvenlik bölgesi oluştu; yerlerine döndüler. "Kuzey Irak" denen Güney Kürdistan'da bir parlamento ve ulusal hükümet oluşturdular.

Ne var ki Irak sorunu hala çözülmemiş değil. Ülke ambargo altında ve Kürtlerin durumu oldukça güç.

İran devleti de Kürtlere karşı Türkiye'deki Kemalist rejimin yaptıklarına benzer bir baskı politikası izledi. 2. Dünya Savaşı döneminde İran kuzeyden Sovyetler, güneyden İngiltere tarafından işgal edilince Kürtler bir parça soluk aldılar ve hızla örgütlendiler. Önce Kürdistan Demokrat Partisi, arkasından Mahabad Kürt Cumhuriyeti oluştu.

1938'den sonra, yirmi yıl kadar nisbi bir sessizlik dönemi yaşandı. Ancak, tüm ulusal haklarından yoksun kılınan, ağır biçimde sömürülen, yoksulluğa ve cehalete itilen ve tüm barışçı, yasal mücadele kanalları tıkanan Kürtlerin, zulüm ve baskılar karşısında yeniden silaha sarılması şaşırtıcı değildir. Türkiye, 1979'dan bu yana da Kürdistan'ı sıkıyönetim ve olağanüstü halle ve bir kirli savaşla yönetmektedir.

Ne var ki, savaş bitince Tahran hükümeti, İngiltere ve Amerika'nın da politik desteğiyle Mahabad Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırdı.

Ancak Kürt halkının direnişi sürdü. Şahlik rejimi 1978'de yıkılınca Kürdistan'ın bu parçası bir kez daha özgürlüğü soludu. Ancak bu da kısa sürdü. Mollalar yönetimindeki yeni rejimin

saldırıları gecikmedi. Bu nedenle 1979 yılında başlayan silahlı mücadele bugüne kadar devam etmekte.

Özetle Kürt halkı, daha önceki direnişler bir yana, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Kürdistan'ın bu üç büyük parçasında, eşi az görülen bir zulme ve sömürüye karşı, kimliğini korumak, ulusal haklarını elde etmek, kendi kaderi hakkında özgürce karar vermek için sürekli direnmekte, savaşmaktadır. Hal-kımız bu mücadelede yüzbinlerce kurban vermiştir, kitlesel sürgünlere uğramış, çok acı çekmiştir. Gerçekte bu bir soykırımdır ve ne yazık ki hem Milletler Cemiyeti, hem de daha sonra Birleşmiş Milletler Örgütü halkımızın trajedisini karşısında üstlerine düşeni yapmamış, olan bitene seyirci kalmışlardır.

Coğrafya ve Nüfus

Kürtlerin nüfusu, günümüzde, Kürdistan'ın dört parçasında ve ülkemizi bölüşmüş sözkonusu dört devletin sınırları içinde toplam olarak 35 milyon dolayındadır. Böylece Kürtler nüfusça, Araplar, Türkler ve Farslarla birlikte Ortadoğu'daki dört büyük ulustan biridir.

Kürtlerin uzak geçmişten beri üzerinde yaşadıkları Kürdistan ise 500.000 kilometrekarelik yüzölçümüyle Fransa genişliğinde bir ülkedir. Diğer bir deyişle, Kürtler kendi ülkelerinde bir azınlık değil, çoğunluktur. Kürt sorunu şu veya bu ülkedeki bir azınlık sorunu değil, parçalanmış bir ülkenin ve bir ulusun sorunudur. Kendi kaderlerini özgürce belirlemek, her ulusun hakkı olduğu kadar Kürtlerin de hakkıdır.

Kürdistan'ı bölen sınırlar do-

ğal, ekonomik veya kültürel sınırlar değil, onu bölen güçlerin çıkarlarına ve güç dengelerine göre, Kürt halkının rızası dışında çizilmiş yapay sınırlardır. Bunlar, kimi zaman köyleri, kentleri, aileleri bile bölmüş ve Kürt halkının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamı üzerinde bölücü, yıkıcı etkiler yapmıştır.

Kürdistan'ın en büyük parçası, yüzölçümü ve nüfus olarak yaklaşık yarısı Türkiye'nin devlet sınırları içinde kalan Kuzey parçasıdır. Bu parça Türkiye'nin toplam yüzölçümünün üçte birini oluşturuyor ve "Doğu ve Güneydoğu bölgeleri"ndeki yirmiyi aşkın ili kapsıyor. Öteki parçalar ise, büyüklük sırasıyla Doğu Kürdistan (İran sınırları içinde), Güney Kürdistan (Irak sınırları içinde) ve yine güneyde, Suriye sınırları içinde kalan Kürt bölgeleridir.

Tüm bu parçalarda Kürt nüfusu yoğun, yüzde 80-90 dolayındadır. Kürt nüfusun bir bölümü ise, eski dönemlerden beri veya yakın zamanlardaki göçler sonucu, sözkonusu ülkelerin başka bölgelerinde ve metropollerde yaşamaktadır. Bunlarla birlikte, Türk devletinin sınırları içinde yaklaşık 18-20 milyon, İran'da 8-10 milyon, Irak'ta 5 milyon, Suriye'de 1,5 milyon Kürt yaşamaktadır.

Türkiye'den Avrupa ülkelerine işçi akışı nedeniyle son 20-30 yıl içinde Avrupa ülkelerinde oluşan Türkiyeli nüfusun yaklaşık üçte biri Kürttür. Buna son yıllarda Türkiye'den ve Kürdistan'ın diğer parçalarından politik ve ekonomik nedenlerle sığınanlar da eklendiği zaman, Kürtlerin Avrupa ülkelerindeki sayısı bir milyon dolayındadır. Göç ve sığınma yoluyla Kuzey Amerika

ve Avustralya'da da böylesine Kürt toplulukları oluşmuştur.

Doğal Kaynaklar,

Ekonomik ve Sosyal Yapı

Kürdistan doğal kaynaklar bakımından dünyamızın en zengin ülkelerinden biri. Geçmişten beri "Bereketli Hilal" diye bilinen ve Zagroslar'dan Akdeniz'e uzanan, Kuzey Mezopotamya'yı da içine alan kuşağın büyük bölümü Kürdistan'la çıkıyor.

Kürdistan tarım alanları bakımından zengin. Dağ dizileri arasındaki, özellikle de güneydeki sıcak ovalar, toprak ve iklim koşulları bakımından tarıma son derece elverişlidir. Kuzey'deki yaylalar ve dağlar ise otlaklar bakımından son derece zengin. Bu topraklarda her türlü tahıl, iyi cins meyve ve sebze yetişiyor. Haran Ovası, Cezire ve Musul yöresi bu bölgenin tahıl deposudur.

Kuzeyle güney arasındaki sıcaklık ve rakım farkları ise Kürdistan'ın geçmişten bu yana ünlü bir hayvancılık bölgesi olmasına yol açmıştır. Kürdistan aynı zamanda Ortadoğu'nun et, yağ, peynir, yün ve deri deposudur.

Kürdistan petrol ve öteki madenler bakımından son derece zengin bir ülkedir. Irak'ın petrol yataklarının büyük bölümü Kürdistan'da, Kerkük ve Hanikin yörelerindedir. İran'ın önemli petrol yataklarının bir bölümü Kürdistan'da Kirmanşah yöresindedir. Türkiye'nin petrol yatakları hemen tümüyle Kürdistan'dadır (Batman, Diyarbakır, Adıyaman yöresi). Suriye'nin de petrol yatakları esas olarak Kürdistan'da, Cezire yöresindedir. Bunun yanı sıra ülkemiz demir, bakır, krom, kömür, gümüş, altın, uranyum ve fosfat madenleri

bakımından zengindir.

Ama Kürdistan'ın petrol kadar, belki ondan da önemli zenginliği, akarsularıdır. Bol yağış alan ve kışları kalın bir kar tabakasıyla kaplanan Kürdistan yaylaları ve dağları, Ortadoğu'nun su deposudur. Buradan ünlü Fırat ve Dicle ırmaklarının yanı sıra, bir dizi başka akarsu kaynaklanır. Fırat ve Dicle Mezopotamya Ovası'na, Kürdistan'ın güney kesiminin yanı sıra, Irak ve Suriye'ye hayat verirler. 3-4 bin metre yüksekliğindeki dağlardan inen Bu akarsular, aynı zamanda enerji üretimi bakımından büyük öneme sahiptir. Irak ve Suriye bu ırmaklar ve onların kolları üzerinde bir dizi barajlar inşa etmişlerdir. Ama asıl önemlisi Türkiye'nin GAP projesi ile inşa ettiği barajlar dizisidir. GAP, yapımı hala süren bir projedir. Daha şimdiden Türkiye'nin elektrik enerjisinin önemli bir bölümünü karşılamaktadır. Tamamlandığı zaman ise, hem elektrik enerjisi kat kat büyüyecek, hem de Kürdistan'ın bu bölgesinin sulanmasıyla Türkiye'nin tarımsal üretimi birkaç misli artacaktır.

Kürdistan, Uzakdoğu ile Avrupa arasında, ilk ve ortaçağların ünlü ticaret yolları (ipek ve baharat yolu) üzerindeydi. Yakın çağda da bu önemi devam etti. İlginçtir, şimdi de Irak ve Kafkas petrol boru hatları için en elverişli geçiş bölgesidir.

Kürdistan'ın bu olağanüstü zenginliği ve stratejik konumu, aynı zamanda, ülkemizin bugünkü parçalanmışlığının ve halkımızın çektiği bunca acının baş nedenidir. Kürdistan bu nedenle, daha 18-19. yüzyıllarda, Batılı büyük sömürgeci devletlerin ilgisini üzerine çekti. İngilizler, Fransızlar ve Ruslar ülkemiz

üzerinde çekiştiler. Birinci Dünya Savaşı'nda ise, kendi çıkar alanlarına göre, onu bir kez daha parçaladılar.

Ruslar, 1917 Ekim Devrimi ile birlikte bölgeden çekilmişlerdi. İngilizler ve Fransızlar ise, daha sonra, Suriye ve Irak'ın bağımsızlık kazanmasıyla bölgeyi yönetsel planda terk ettiler. Ama ekonomik ilişkileri ve bölge üzerindeki etkileri devam etti.

Türkiye Cumhuriyeti ve İran'la birlikte, Suriye ve Irak'ta oluşan yeni ulusal yönetimler de, Kürdistan'ın kendi paylarına düşen kesimini güvenceye almak, Kürtleri asimile ve yok etmek için ne lazımsa yaptılar. Kürt direnişlerini acımasızca ezdiler. Bu işte çoğu zaman elele verdiler ve anlaşmalar yaptılar. Kürdistan'ın zenginliklerini yağmaladılar, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini önlediler.

Bu yüzden halkımız, bu zengin topraklarda yoksulluk içinde yaşıyor. Bu ağır sömürgeci koşullar, sürekli güvensizlik ve savaş ortamı, ülkemizde tarımın, ticaretin, sanayiinin gelişmesini önledi. Kürdistan'da biriken sermaye de sürekli bölge dışına göçtü. Toplum modernleşemedi, geçmişten miras kalan feodal yapı tümüyle çözülmedi. Kırsal kesimde aşiret yapısı, büyük toprak sahipliği ve buna uyum sağlamış dinsel tarikatlar ve şeyhlik kurumu varlığını sürdürdü. Bugün de Kürdistan hala yarı-feodal bir yapıdadır. Modern anlamda burjuvazi ve işçi sınıfı henüz toplum yapısında ağır basmamaktadır.

Güney Kürdistan'da (Irak'ta) 1961'den, Doğu Kürdistan'da (İran) 1979'dan, Kuzey Kürdistan'da ise 1984 yılından bu yana süregelen Kürt partizan savaşla-

rını ve halk direnişlerini bastırmak için sözkonusu sömürgeci devletlerin yürüttükleri kirli savaşlar ise ülkemiz için tam bir yıkım oldu. Herşeyin acımasızca yakılıp yıkıldığı ve insanların can derdiyle kitleler halinde göç ettiği bu ortamda ekonomik ve sosyal gelişme beklemek gülünç olur.

Kürt Ulusal Direnişi Neden Bugüne Kadar Başarıya Ulaşamadı?

20. Yüzyıl dünya sömürgecilik sisteminin çöküşüne ve eski sömürge ve bağımlı ülkelerde yüzü aşkın yeni devletin kuruluşuna tanık oldu. Eski bir tarihe ve zengin bir kültüre sahip olan Kürtler, 19. Yüzyılın başından bu yana sürekli direniş halinde oldukları ve bunca ağır bir bedel ödedikleri halde neden özgür olamadılar?

Bunun içsel ve dışsal nedenleri var. Kürt toplumundaki feodal parçalanmışlık böylesine olumsuz bir etkidir. Aşiret yapısı, mezhep, tarikat bölünmüşlüğü, ağalık-şeyhlik kurumu, ulusal güçlerin birliği önünde her zaman güçlükler çıkardı. Bu yapının ortaçağa özgü değer yargıları, ulusal bilincin zayıf kalmasına yol açtı.

Ancak asıl nedenler bu değil. Asya ve Afrika'da özgürlüğe kavuşan pekçok ulusun da ekonomik ve sosyal yapı bakımından geri durumda olduğunu, hatta çoğunun Kürtlere oranla daha geri durumda olduğunu unutmamak gerek. Kürt ulusal hareketinin başarısını engelleyen asıl etkenler dışsaldır.

Başlangıçta Kürtler iki büyük imparatorluğa, Osmanlı ve İran devletlerine karşı savaştilar.

Güç dengesi Kürtlerin aleyhine idi ve onlar herhangi bir dış destekten de yoksundular. Oysa, örneğin Balkan ülkeleri Rusya, Avusturya, İngiltere ve Fransa gibi güçlü batılı devletlerin desteğiyle bağımsızlıklarını kazandılar. Arabistan'ı Osmanlı'dan koparan ise yine İngiliz ve Fransızlar oldu. Oysa aynı güçler Ankara hükümetiyle anlaşarak Kürdistan'ı bir kez daha böldüler.

Kürtlerin 1. Dünya Savaşı'nı izleyen direnişleri, Türkiye ve İran'ın yanısıra, Suriye ve Irak'ı mandaları altında tutan Fransızları ve İngilizleri de karşısında buldu. Özellikle İngilizler, Irak'taki Kürt ulusal direnişini kendi güçleriyle bastırdılar.

Suriye ve Irak bağımsızlığa ulaştıktan sonra da Kürt ulusal hareketi, karşısında bu dört devletin ittifakını buldu. En olumsuz etkenlerden biri de Kürt coğrafyasının, bizzat onu bölüşmüş olan bu dört devlet, yani hasım güçler tarafından kuşatılmış olmasıdır. Kürtlerin dışarıya ne karadan, ne denizden açık kapısı yoktur. Dış dünya ile bağlantı kurmak son derece güçtür. Kürtlere dışardan yardım etmek isteyen dost güçler olsa bile, bu yardımın Kürdistan'a ulaşması için bir yol veya kapı yoktur. Bu nedenle de, herhangi bir parçada Kürt ulusal hareketi silahlı direnişe geçtiği zaman, gerekli üs bölgeleri, veya lojistik destek için komşu bir ülkeye başvurmaktadır ki, bu komşu ülke, Kürdistan'ın diğer bir parçasını elinde tutan dört devletten biri veya ötekisidir. Bunların hiçbirisi Kürtlerin zaferini istemez. Ancak bu devletler, zaman zaman, kendi aralarındaki çekişmelerde Kürt kartını kullanmaktalar. Bu ise, zaten oldukça karmaşık olan

Kürdistan doğal kaynaklar bakımından dünyamızın en zengin ülkelerinden biri. Geçmişten beri "Bereketli Hilal" diye bilinen ve Zagroslar'dan Akdeniz'e uzanan, Kuzey Mezopotamya'yı da içine alan kuşağın büyük bölümü Kürdistan'la çakışıyor.

Kürt sorununu daha da karmaşık hale getiriyor. Bu ilişkiler Kürt ulusal hareketi için son derece sakıncalıdır ve zaman zaman bizzat Kürt örgütlerini karşı karşıya getirmektedir.

Ayrıca, Kürt ulusal hareketi, hiçbir dönemde güçlü bir uluslararası desteğe sahip olamadı. Bunun da başlıca nedeni, bu soruna doğrudan taraf olmayan büyük ve küçük devletlerin de kendi çıkarlarını önde tutmaları ve

bölgedeki bu dört devleti (Türkiye, Irak, İran ve Suriye'yi) karşıya almak istememeleridir.

Nasıl Bir Çözüm?

Kürt ulusal hareketi tüm bu nedenlerle bugüne kadar zafere ulaşamadı. Ne var ki, sözkonusu dört devlet de Kürtleri eritmeyi, ortadan kaldırmayı başaramadılar. Aksine Kürt ulusal bilinci yıldan yıla büyüdü ve kimi feodal çit ve duvarları aşarak yığın-sallaştı. Kürt ulusal hareketi örgütlendi, Kürt toplumunun tüm sınıf ve tabakalarını sardı ve değişik parçalardaki Kürtler birbirlerine yaklaştılar. Kürt direnişi tüm bu ülkelerde büyüdü ve üç büyük parçada bir türlü bastırılmayan, silahlı biçimlere büründü.

Kürt kimliğini yok sayma, haklarını tanımama ve baskı politikası bu ülkelere de çok pahalıya mal olmakta. Bu yüzden Türkiye, Irak ve İran yönetimleri sürekli savaşmak zorundalar. Bu savaş sözkonusu ülkelerin beşeri ve mali kaynaklarını tüketiyor. Bugün fiilen parçalanma durumuna düşen Irak bu bakımdan en ilginç örnektir. Ama Türkiye'nin durumu Irak'tan daha parlak değil.

Kürtlere karşı baskı politikası Türkiye'de demokrasinin ve iç barışın önündeki en büyük engel. Ülkenin sık sık yaşadığı askeri darbelerin temel nedenlerinden biri Kürt sorunudur. Son 13 yılda ise, Kürt halkına karşı sürdürülen kirli savaş ülkenin kaynaklarını tüketmektedir. Türkiye yılda 8-10 milyar dolar doğrudan savaş harcaması yapıyor. Ayrıca bu nedenle turizm sektörü büyük kayıplara uğruyor. Kürdistan'da ise ekonomi tümüyle felç oldu; tarım, ticaret ve

hayvancılık çöktü.

Gelinen noktada Kürt sorunu Türkiye'de ciddi bir ekonomik ve politik bunalım yaratmıştır. Şiddet bir ağ gibi tüm toplumsal yaşamı sarıyor. Şoven milliyetçilik ve militarizm tırmanıyor.

Türkiye'de hükümet ve resmi ağızlar hala, olan bitenin sorumluluğunu PKK'ye, kendi de-yişleriyle "bir avuç terörist"e yüklüyorlar. Oysa bugünkü kötü durumun, her iki halkın çektiği bunca acının sorumlusu Türk devletinin kendisidir. Bugün gelinen nokta 70 yıldır izlenen yanlış politikanın ürünüdür.

Bu sorunun ordu ve polis eliyle çözülemeyeceği artık belli olmuştur. Diyalog yoluyla, Kürt haklarını tanıyarak barışçı yoldan bir çözüm mümkündür ve bu her iki halkın da yararınadır. Böylece ülkeye barış ve demokrasi gelir ve bir bütün olarak Türkiye ve Kürdistan gelişme yoluna girer.

Son yıllarda Türkiye'de sağduyu sahibi çevreler 70 yıldır inatla izlenen, ama hiçbir sonuç vermeyen, giderek de ülkeyi tam bir batağa sürükleyen bu politikaya eleştiri getiriyor ve sorunun barışçıl çözümünü istiyorlar. İşveren ve işçi çevrelerinde, aydınlar arasında, basında bu anlayış gelişme eğilimi gösteriyor. Uluslararası durum da Türkiye'yi bu bakımdan zorluyor.

Kürt sorunu son yıllarda artık bir bölge sorunu olmaktan da çıkıp uluslararası bir soruna dönüşmekte. Irak Kürtleriyle ilgili olarak BM'nin aldığı koruyucu karar bu bakımdan oldukça önemlidir. Avrupa Birliği'ne girmek isteyen Türkiye ise ülkenin politik ve kültürel yaşamını Avrupa standartlarına uyarlamak, taraf olduğu uluslararası sözleş-

meleri hayata geçirmek zorundadır.

Sonuç olarak, bugünkü son derece olumsuz duruma rağmen, kanımca, Kürt sorunu için çözüm günü yaklaşıyor. Barışçı bir çözümü bir an önce sağlamak için ulusal ve uluslararası planda barış insiyatiflerini güçlendirmek gerekir.

Mensubu olduğum Kürdistan Sosyalist Partisi barışçı ve adil bir çözümün yanadır. Biz, Kürt halkı üzerindeki bunca ağır baskılara ve kışkırtmalara rağmen, başından beri siyasal ve barışçı mücadele yöntemlerini tercih ettik. Bize göre her iki halkın yan yana, barış içinde yaşaması mümkündür ve partimiz bunun için bir federasyon öneriyor. İspanya, Belçika, İsviçre türü bir çözüm bulabiliriz. Türkiye, Kıbrıs'taki 100 bin Türk için istediğini kendi sınırları içindeki 20 milyonluk Kürt ulusuna da tanımalıdır.

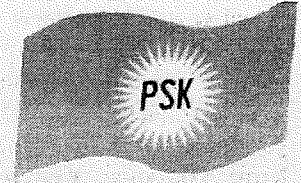
Bunun içinse öncelikle karşılıklı olarak silahlar susmalı ve görüşmeler başlatılmalıdır.

Kürdistan'ın diğer parçalarında da sorunun çözümü, bize göre yine barışçı biçimlerde mümkündür. Her parçada Kürt halkının varlığına ve haklarına saygı gösterilmeli, eşitlik temelinde federatif çözümler bulunmalıdır.

Kürt ulusu için birlik sorunu ise geleceğe ait bir sorundur. İnaniyorum ki gelecekte Ortadoğu bölgesi de çok değişecek, bugünkü despot, baskıcı, ilkel rejimler gidecek, halklar arasındaki ilişkiler iyileşecek ve Avrupa benzeri bir yakınlaşma süreci yaşanacak, sınırlar önemini kaybedecek ve bugün Kürdistan'ı bölen telörgülü, mayınlı yapay sınırlar da ortadan kalkacaktır.

Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK) Merkez Komitesi, 6-7 Aralık tarihlerinde toplanarak politik durumu ve parti çalışmalarını değerlendirdi, kararlar aldı ve kamuoyuna bir bildiri yayınladı. PSK MK bildirisinin tam metnini kamuoyunun çok yönlü bilgilendirme sürecine katkıda bulunmak amacıyla yayınlıyoruz.

PSK Merkez Komitesi Bildirisi:

GELİN, BARIŞ VE DEMOKRASİ EKMEK VE ÖZGÜRLÜK İÇİN BİRLEŞELİM!

Geçen MK toplantımızın hemen ardından Erbakan başkanlığındaki RP-DYP koalisyon hükümeti çözüldü ve Mesut Yılmaz başkanlığında ANAP, DSP ve DTP'den oluşan, CHP'nin de dışardan destek verdiği ANASOL-D hükümeti, 55. hükümet kuruldu.

Erbakan-Çiller döneminin politikalarından, ortaya saçılan pislikten, çetelerden, zor yaşam koşullarından bunalan kitleler bir parça soluk alır gibi oldular, umutlara kapıldılar. Yeni hükümetin ülkenin ağır sorunlarının çözümü için ciddi adımlar atmasını beklediler. Çetelerin üstüne gidilmesini, şiddet ortamının son bulmasını, insan haklarına saygıyı beklediler. Barış yönünde adımlar atılmasını umut ettiler.

Ne var ki, bu iyimserlik boşunaydı. Salt iktidardaki kişi ve partilerin değişmesiyle sorunlar çözülemezdi. Anlayışların değişmesi, şimdiye kadar izlenen yanlış politikalarından dönülmesi ve yeni, köklü değişim ve yenilenme politikalarının gündeme konması gerekirdi. Bu konuda ise bu liderler ve partilerle, bir öncekiler arasında temelde bir fark yoktu. Yılmaz ve Ecevit yıllardır denenen, bilinen tutucu kişilerdi. Üstelik bu hükümet MGK'nın baskısıyla, ordunun ve Demirel'in çabalarıyla kuruldu. Savaşa koşullanmış, herşeyi süngü ve dipçikle çö-

zebileceğini sanan ordunun ve bunca yılın tutucusu Demirel'in ise yeni hükümetten beklediği ne değişim ve yenilenme ne de barış ve demokrasidir. Onlar bu sözleri duymak bile istemiyorlar.

Herşey, MGK'nın, yani generallerin, parlamento-yu ve hükümeti bir yana iterek ipleri tümünden ele aldığını, ülkenin tüm temel politikalarını belirlediğini ortaya koyuyor. Son olarak, bizzat başbakan Yılmaz'ın kamuoyuna duyurduğu 'Milli Güvenlik Siyaset Belgesi' bunun kanıtı. Bu belge bakanlar kurulunda görüşülüp gizli bir kararnameye dönüştükten sonra, parlamento ve hükümet dahil, tüm kurumları bağlayacakmış. Yasalar, uluslararası anlaşmalar bile ona aykırı olamayacakmış..

Bu belgede Kürt halkı düşman gösteriliyor, islami hareket düşman gösteriliyor. Yunanistan, Ermenistan, Suriye, İran gibi komşular düşman gösteriliyor. Türkiye'nin iç ve dış politikası, savunma stratejisi buna göre düzenleniyor..

Böyle bir politikayla 'yurtta sulh, cihanda sulh' olamayacağı açık. Bu militarizm, yayılmacılık ve iç savaş demektir.

Yeni hükümetin ilk günlerde, çözüm hükümeti olacağına dair kopardığı şamatanın da boş balondan öteye bir şey olmadığı görüldü. Aradan yaklaşık altı ay geçti; ama ülkenin yakıcı sorunlarının

çözümü yönünde dişe dokunur bir tek adım atılmadı, ortaya ciddi hiçbir proje konmadı.

Sekiz Yıl Sorunu Çözmez; Eğitim Sistemi Demokratikleşmeli

Yapılan tek şey, ordunun zoruyla sekiz yıllık zorunlu eğitimin kabulü oldu. Ancak bu da demokratik bir eğitim sistemi eşliğinde değer ifade eder. Türkiye'nin eğitim sistemi ise ne biçim, ne de öz olarak demokratik değil. Türk eğitim sisteminin tek sorunu, imam hatiplerin, kuran kurslarının varlığı, ya da bilimsel ve dini eğitim arasındaki bölünmüşlük değil. Sözde çağdaş denen eğitim de gerçekte ne çağdaş ne de bilimsel. Bu sisteme egemen olan ırkçı ve şoven değerlerdir. Ülke nüfusunun üçte birini oluşturan Kürt toplumu ise, kendi dilinde eğitim hakkına bile sahip değil. KÜRT-KAV'ın açmak istediği Kürtçe dil kursları bile, yasalar ve mahkeme kararları çiğnenerek engellendi. Rejim, bu sekiz yılı, aynı zamanda Kürt çocuklarını anne babalarının elinden çekip almak, zorla dillerini unutturmak için kullanmaya çalışıyor.

Bu nedenle, çağdaş bir eğitim için, öncelikle bu ırkçı, şoven, asimilasyoncu bağ ve zincirler son bulmalı; eğitim, özde ve biçimde bilimsel ve demokratik olmalıdır.

Ülkede Barış Olmadıkça, Kırlı Savaş Kaynakları Yuttukça Ne Ekonomi Düzeler Ne de Demokrasi Olur

Yılmaz hükümeti, sözde ekonomik dengeleri oluşturmak, enflasyonu düşürmek ve bu alanda AB'ye uyum sağlamak için istikrar paketlerinden söz ediyor. Bunu IMF de zorluyor. Ne var ki bu alanda ülkenin olanakları sınıra dayandı. Yıllardır, her gelen hükümet aynı şeyi söylüyor ve halka aynı vaatlerle aynı acı reçeteleri dayatıyor. Oysa değişen hiçbir şey yok. Emekçilerin, yoksulların dayanma güçleri kalmadı. Kemer daha fazla sıkmak kolay değil. Enflasyonun düşeceğine de artık kimse inanmıyor.

Hükümet temsilcileri, parti liderleri, ekonomistler, köşe yazarları, herkes ekonomi üstüne, enflasyon üstüne ahkam kesiyor; ama kimse, bu duruma yol açan gerçek nedene, yıllardır sürüp gelen, kaynakları yiyip bitiren, ülkeyi yakıp yıkan kırlı savaşa değinmiyor. Hayır, bundan parmakları yanacak, ya da dillerine biber sürülecek gibi kaçıyorlar!

Bir koro halinde halka yalan söylüyorlar. Toplum boş lafla oyalıyorlar.

Oysa Türkiye, birkaç milyar, hatta birkaç yüz milyon dolar için batılı ülkelerin ve IMF, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların kapısını aşın-

dırırken, yılda 10-12 milyar doları kırlı savaşa harcıyor. Ne için? Kürtlere haklarını vermemek için! Kürtleri sindirmek, Kürt dilini, kültürünü yok etmek için! Kürt halkını yok etmek için!

Bu, hem Kürt halkına, hem Türk halkına karşı bir barbarlık değil de nedir?

Kırlı savaş yüzünden Türkiye'nin kaynakları işte böylesine heder oluyor, suya atılıyor. Ülkenin turizmi büyük darbe yiyor. Kürdistan ekonomisi ise, tarımı ve ticareti, hayvancılığı ve sanayi işletmeleriniyle tümünden çöktü.

Kayıt dışı ekonomi ve rant ekonomisi büyüdü, sermaye üretken olmayan alanlara kayd.

Böyle bir ülke ekonomik sorunlarını nasıl çözer? Nasıl yeni yatırım yapar ve istihdam alanı yaratır? Nasıl yoksulla zengin arasındaki uçurumu azaltır? Nasıl enflasyonu düşürür? Kırlı savaş tüm hızıyla sürüp azgın bir canavar gibi tüm kaynakları yutar, silip süpürürken bu çabalar boşa kürek sallamak değil mi?

Böyle bir devletin halktan fedakarlık istemeye hakkı var mı?

Kırlı savaş yüzünden ülke uyuşturucuya ve kırlı paraya teslim oldu. Çeteler toplumu bir ağ gibi sardı. Ülkeye şiddet ve zorbalık egemen oldu, hukuk silindi.

Böyle bir toplumda demokrasi olur mu? Düşünce özgürlüğü, can ve mal güvenliği olur mu? Barış ve mutluluk olur mu?

Hayır! Türkiye'yi yönetenler çağdışıdır. İzledikleri yanlış politikalarla ülkeyi bir batağa getirip saplamışlardır. Bu demokrasi değil, bir zulüm rejimidir. Bu halk yönetimi değil, çok acımasız, kırlı bir diktatörlüktür.

Yapılacak şey, öncelikle halka yalan söylemeyi bırakmaktır. Ülkenin gerçeklerini korkmadan tartışmaktır. En başta da Kürt sorununun adını koymaktır. Kürtlerle diyaloga evet demek, barışçı bir çözümün yolunu açmaktır.

Bu yapılmadan, Kürtlerin haklarını tanıyarak Kürt sorununa adil bir çözüm bulunmadan Türkiye bu darboğazı aşamaz. Bu yapılmadan ekonomi düze çıkamaz; çeteleşme önlenemez, kir ve pislik silinemez. Bu yapılmadan Türkiye'ye barış ve demokrasi gelemeyiz.

Peki bu hükümet bunu yapabilir mi? Yapamıyacağı daha baştan belliydi ve altı aylık uygulama bunu gösterdi.

Hükümetin Programında Kürt Sorunu Yok, Yeni Tuzaklar ve Boş Vaatler Var

Yılmaz hükümeti, Kürt sorununa programında yer vermedi, bir satırla, üstü kapalı biçimde bile değinmedi. Yılmaz, gazetecilere, 'bu sorun salt silah-

la çözülmez, siyasal ve kültürel çözüm gerekir' diyor. Ama bu yalnızca bir laf olarak kalıyor. Bu konuda hiçbir adım, hiçbir proje yok. Ecevit'e gelince, o, bu olaya 'Güneydoğu sorunu' demeyi ve etnik bir sorun saymamayı, yani başını devekuşu gibi kuma gömmeyi sürdürüyor.

Hükümet, sözde 'bölgenin sorunlarına çözüm bulma' adına, Ecevit'in şoven ve ırkçı, yayılmacı söylemlerini uygulamaya koyuyor. Bunlardan biri, kitlesel sürgünlere rağmen hala yerlerinde kalabilmiş Kürtleri 'toplu köyler' adı altındaki toplama kamplarında biraraya getirmek. Bir başkası, sayısı arttırılacak olan yatılı bölge okulları. Kürt çocuklarını daha bebek yaşta ailelerinden koparıp buralarda Türkleştirmeyi amaçlıyorlar.

Yeni hükümet, bir önceki hükümetin yapamadığını, Güney Kürdistan'da tampon bölge oluşturma planını uygulamaya koyuyor. Amaçlanan yeni bir Kuzey Kıbrıs'tır.

Sözde bölgenin ekonomik kalkınması üstüne de birhayli şamata koparıldı, Diyarbakır'da ve Şırnak'ta hükümet toplantıları yapıldı, alayü vala ile 'paketler' açıldı. Ne var ki, yapılan bir kez daha şovdur. Halka ve kamuoyuna yine yalan söyletmektedir. Bu kez de dağın fare doğuracağına kuşku yoktur.

Bir kere, sözü edilen paketlerin kaynakları yoktur. Rejim kimi bakanlıklarına bütçeden para ayırmıyor. Kimi devlet dairelerinde pul parası bulunmuyor. Mevcut kaynaklar ise kirli savaşa, dev silahlanma projelerine harcanıyor.

Ayrıca, bölgeyi kalkındırmak isteyen orayı yakıp yıkmaz. Kürdistan'da hala ormanlar yakılıyor, köyler yıkılıyor. Dersim'de, Botan'da, Hakkari ve Van'da köylere ekonomik ambargo uygulanıyor.

Bay Ecevit toprak reformundan söz ediyor. Sözde feodalizmle mücadele edecekmiş. O zaman ne duruyor? Reformunu engelleyen kim?

Ne var ki, Kürt ulusal hareketini sindirmek için aşiret reislerini, aynen Abdülhamit'in yaptığı gibi başkentte ağırlayan, onları silahlandıran, korucubası yapan TC toprak reformu yapamaz.

Eğer yalan söylemiyorlarsa, öncelikle 700 kilometre uzunluğundaki Suriye sınırını mayınlardan ve dikenli tellerden temizleyip köylülere dağıtsınlar; yüzbinlerce aile toprak sahibi olur. Oysa rejim yeni sınırları ve koca bölgeleri mayınlamakla meşgul.

Hükümet kurulurken, Kürt göçmenlerin yerlerine dönmelerini sağlayacağını söylemişti. Bu da yalan çıktı. Altı aydır bir tek köyün halkına dönüş olanağı tanınmadı. Çünkü rejim bunu istemiyor. Bu insanlar planlı, sistemli şekilde sürüldü. Bunun için binlerce köy ve onlarca kasaba yerle bir edildi.

Hükümet olağanüstü hali kaldıracığını vaatmişti. Ancak üç ilde kaldırıldı. Ama bu illerde de durum değişmedi. OHAL'in sürdüğü illerde olduğu gibi tüm Kürdistan'da kanunsuzluk, baskı, keyfilik devam ediyor. Bölgeye muhalif basın bile sokulmuyor.

RP'nin Kapatılması Çözüm Değildir; Sistem Demokratikleşmeli

Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması sırasında camilerden yönlendirilen protesto eylemleri zaman içinde tavsadı ve sönmeye yüz tuttu. Bu eylemlere karşı polisin tutumu ise ilginçtir. Polis solun, Kürt yurtsever hareketinin demokratik eylemlerinde, öğrenci, memur ve işçi gösterilerinde olduğu gibi kışkırtıcı davranmadı, azgınca saldırmadı, ortalığı kan gölüne çevirmedi; aksine, şeriatçıların eylemlerine yönelik olarak sabırlı davrandı, olayların zamanla hızını kaybetmesini bekledi. Demek ki polis istese bunu yapabiliyor. Sola, öğrencilere, memur ve işçilere, Kürt yurtseverlerine karşı tutumu ise, salt polisin bu kesimlere karşı düşmanca şartlanmış olmasından kaynaklanmıyor, bu aynı zamanda bir devlet politikası. Rejim kendi yedeklerine, ırkçı ve şeriatçılara zaman zaman ters düşse bile, onları azdırmak, köprüleri tümden atmak istemez...

Hükümet değişikliği ve sekiz yıllık zorunlu eğitim yasasının meclisten geçmesiyle, kimi çevrelerin şeriat üzerine kopardıkları gürültü şimdilik yatışmış görünüyor. Ama iki kesim arasındaki kışkırtma, ya da hesaplaşma son bulmadı. Ordu içindeki Batı Çalışma Grubu denen örgüt varlığını koruyor ve çalışmalarını sürdürüyor. Gerçekte bu bir tür cunta. RP kapatılma istemiyle Anayasa Mahkemesi önünde ve şu günlerde dava sonuçlanmak üzere. Büyük ihtimalle RP kapatılacaktır.

RP ve onun temsil ettiği dinci akım, yıllarboyu rejimin bir yedek gücü idi. Rejim, MHP'de somutlanan ırkçılık gibi, onu da sola, Kürt yurtsever hareketine, bir bütün olarak değişim ve demokrasi güçlerine karşı etkili bir silah olarak kullandı. Ama şimdi bu güce hem eskisi kadar ihtiyaç kalmamış, hem de o güçlenerek iktidara talip olmuştur, burjuva değerlerini ve yaşam tarzını tehdit etmektedir. İran ve Afganistan'da olup bitenler de bilindiği için, rejimin sahipleri tedirginler ve kendileri için tehlike oluşturan bu gücü budamak istiyorlar. Bunu yaparken de çağdaşlık, batılılık vs. adına solun ve ilerici güçlerin desteğini istiyorlar.

Rejimin bu oyunlarında biz taraf olmayız. RP'nin ne olup olmadığı ayrı bir konudur. RP elbette demokratik bir güç değil. Onun geçmişi ortada. Kendisi muhalefetteyken onca solcu, ilerici partinin ka-

patılmasına tepki göstermedi. DEP'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılıp zindana gönderilmesine destek verdi. Hükümette olduğu son dönemde ise Çiller'in pisliliklerine perde, çetelere kalkan oldu. Şimdi, tam da kapatılma arafesinde Erbakan'ın ve öteki RP sözcülerinin demokrasi üzerine döktürdükleri onca laf ise tam bir ikiyüzlülük. Bunlara kimse inanmaz.

Böyle bir partinin kapatılmasına elbet gözyaşı dökmeyiz. Ama biz ilkesel olarak partilerin siyasal eğilimleri, görüşleri nedeniyle kapatılmasına karşıyız. Rejim siyasal alanı yalnız kendi yandaşlarına açık tutuyor. Karşıt görüşlere hayat hakkı tanımıyor ve habire parti kapatıyor. Dün kendi çıkarları için şeriatçı akımı besliyor, kışkırtıyor, bize karşı kullanıyordu. Şimdi ise onu boğmak isterken bizden, soldan, ilerici güçlerden destek bekliyor...

Hayır, bu oyuna gelmeyiz. Bu demokrasi değildir. Şeriatçı akımlarla mücadele de siyasal zeminlerde yürümeli. Ve biz inanıyoruz ki, demokratik kanallar açık olduğu zaman, şeriatçı akımların iktidar şansı yoktur. Rejim gölge etmesin, başka ihsan istemez.

Şeriatçı Akım da, Çeteler de, "Terör" Denen Şey de Rejimin Kendi Eseri

RP'nin ve bir bütün olarak şeriatçı akımların bu denli güçlenmesinin nedeni de demokrasi yokluğudur. Kitleleri dinde çıkış yolu aramaya sürükleyen baskı rejimleridir. Türk rejimi de demokratik kanalları ısrarla tıkayıp kitlelerin kendilerini ifade etmelerine fırsat vermeyerek, kitle hareketini başka kanallara yöneltti. Kürt hareketi, yasal ve demokratik kanallar tıkanıp için, baskı ve şiddetle yok edilmek istendiği için, bir bölümüyle de olsa, karşı şiddete yöneldi. Rejim, bunu bahane ederek yıllardır Kürt halkıyla savaşıyor, Kürdistan'ı yakıp yıkıyor, halkımızı sürüyor, ülkemizi boşaltıyor.

Rejim demokratik kanalları tıkayarak Türk solu da şiddete itti. Kitlelerin bir bölümü dinde kurtuluş aramaya yöneldi ve rejim bunu kışkırttı. Şimdi tehlike olarak gördükleri şeriatçı hareket de onların eseridir. Ülkeyi bir ağ gibi saran çeteler de.

Demek ki rejim kendi yarattığı sonuçlarla savaşıyor. Bu durumdan sorumlu olan kendisidir. Halka ise yalan söylüyor. Şeriatçı akıma süt analığı yapan Evren gibi faşistler, şimdi çağdaşlık adına sözde onunla savaşıyorlar.. Buna kim inanır!

RP'nin kapatılmasına karşıyız. İslami akıma karşı şiddete başvurulmasına karşıyız. Ülkeye gerekli olan demokrasidir. Halkın önündeki bentler, engeller açılmalı, herkese özgürce politika yapma hakkı tanınmalıdır. Bu ülke yalnızca sermaye gruplarının, vurguncuların, generallerin ve polis şeflerinin de-

ğil.

Biz, eşit koşullarda bir yarışa varız. İnaniyoruz ki, gerçekten demokratik bir ortamda, serbestçe örgütlendiğimiz, görüşlerimizi halka götürebildiğimiz bir ortamda halk bizden yana çıkacaktır. Halk özgürlükten, değişimden yana olacaktır.

Silaha 150 Milyar Dolar!..

İnsanlar Kurşun ve Bomba mı Yiyecek?

Rejim, bir yandan kapı kapı dolaşıp kaynak ararken, enflasyonu düşürmek için halka yeni zamlar, yeni acı reçeteler dayatırken, diğer yandan, ülkenin kaynakları akıl almaz biçimde silaha ve savaş sanayiine yöneliyor. Önümüzdeki 20 yıl için toplumun önüne konan silah projelerinin 150 milyar dolar değerinde olduğu açıklandı. Bu, Türkiye'nin şimdiki toplam dış borcunun iki katıdır. Demek ki toplumun geleceği de ipotek altına konmaktadır. Demek insanlar ekmeğe değil, kurşun ve bomba yiyecek!

Görüldüğü gibi, önceki hükümetler gibi şimdiki de, güçlü atın sırtındaki beceriksiz binici gibi, militarizmin kuyruğuna takılmış, onun kendisini alıp götürdüğü yere doğru gidiyor.

Temiz Toplum İçin Yığınlar Eyleme Geçmeli

Yılmaz'ın tüm söz ve vaatlerine karşılık, yeni hükümet döneminde, çetelerin ortaya çıkarılması, yargılanması yönünde henüz ortada bir ürün yok. Aksine, garip bir şekilde, tam da bu hükümetin işbaşına gelmesinden sonra, tutuklu bulunan kimi çete mensupları da bir bir salıverildi. Yargıçlar davalara bakmaktan kaçınıyor. Davalar, yakar top gibi oradan oraya dolaşırken, kimi yürekli yargıçlar da Fizan'a sürgün edilip engelleniyor. Bütün bunlar umutsuzluk yaratıyor.

Son olarak, kamuoyunun baskısıyla da olsa, Ağar ve Bucak'ın dokunulmazlıkları meclise getirildi. Ama sözkonusu koşullarda bundan da ciddi bir sonuç beklenemez. Yüzlerce kişi öldürdüğünü televizyon ekranı önünde açık açık söylemekten kaçınmayan katiller bırakılır ve kahraman gibi baş tacı edilirken, Ağar'a ve Bucak'a kim ne yapabilir? Bunların da, dokunulmazlıkları kalksa bile, yarın öbür gün, formalite gereği yargılanıp aklanacaklarına kuşku olmasın.

Bu rejim çetelerden hesap soramaz. Demirel, çetelerle ilgili soruşturma için, 'nereye kadar gidiyorsa gitsin' demişti. Bunda samimi değildi. Çünkü Demirel'e kadar gidiyor! Demirel bu işten birşey çıkmayacağını bilen biri olarak rahat konuşuyordu.. Nitekim, şimdi sorunu örtbas etmek için elinden geleni yapıyor.

Çeteler rejimin ürünü ve koruması altında. Onlar bugün de melanetlerine devam ediyorlar. Kirli savaş sürdükçe çeteler bitmez. Bu tutucu parlamento, onun bağrından çıkan bu hükümet, bu dejenere olmuş yargı sistemi çetelere bir şey yapamaz.

Bu artık ve tamamıyla bir sistem sorunudur. Sistem yargılanmalıdır. Bunu ise ancak eyleme geçen yığınlar başarabilir. Bu sistemden, acımasız sömürden; soygundan, savaştan, şiddetten, adaletsizlikten zarar gören, işsiz ve aç olan, mezbahaya sürülen bir koyun gibi cepheye sürülen, sesini çıkardı mı itilip kakılan, dövülen, öldürülen, zindana konan milyonlar eyleme geçmelidir.

Ama o milyonlar ne yazık ki hala suskun. Sendikalar, sivil toplum örgütleri gereken tepkiyi göstermiyorlar. Kamuoyu adeta çaresiz ve şaşkın. İlginçtir, beceriksizlikleri ve yalancılıklarıyla, düzen ve dolaplarıyla halkı bıkıran burjuva politikacıların itibarı düştükçe ordununki yükseliyor. Peki generallerin topluma verebileceği, 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinin verdiğinden başkası olabilir mi?

"Savaş bile yalnızca generallere bırakılamayacak kadar ciddi bir iştir!" Ülkenin yönetimi ise ordu ve polise bırakılamaz.

Başka Yol Yok;

Çözüm Barış ve Demokrasi Cephesinde

Yığınları harekete geçirecek olan toplumun bilinçli, örgütlü güçleridir. En başta sosyalist soldur, Kürt sol ve yurtsever hareketidir; bu gidişten rahatsız olan, temiz bir toplum, çağdaş bir demokrasi isteyen ilerici, demokrat aydınlardır. Onların asgari bir program üzerinde birliği çok şeyi değiştirebilir. Yığınlara umut verebilir. Onların birliği yığınlar için bir çekim merkezi, seçenek olabilir.

Günümüz koşullarında bu, bir barış ve demokrasi cephesidir. Kürt ya da Türk; Alevi, Sünni ya da başka inançtan; emekçi ya da aydın; ülkenin geleceğini düşünen, temiz toplum isteyen sendikacı, ya da işveren; yurdunu seven, iyi bir gelecek isteyen namuslu her yurttaş buna evet diyebilir, barış ve demokrasi için biraraya gelebilir. İşte tutulacak halka budur.

Böyle bir birlik, kuşku olmasın, yaratacağı umut ve heyecanla yeri yerinden oynatacak, ülkenin kaderini değiştirecektir.

Ama, işin kötüsü, bu güçler dağınıktır. Dün de bu güçler dağınıktı. Eğer faşizm gelebildiyse, Kenan Evren gibileri ülkenin kaderiyle kötü oynadırsa, ülkenin demokrasi güçlerini bittilerse nedeni bu dağınıklıktı. Sol, devrimci ve demokrat güçler, geçmişte bu ufku yakalayamadılar, bu sorumluluğu gösteremediler; kısır çekişmeler, kördövüşleri için-

de güçlerini tükettiler ve topluma öncülük görevlerini yapamadılar.

Bugün hala aynı hastalığı taşıyorlar. Hala, kendi başlarına çalım atıyor, takım oyunundan kaçıyorlar. Hala düşmanın gücünü küçümüyor, kendi güçlerini abartıyor, kendi dışlarındaki güçleri yok sayıyor ve birlik için gereken sağduyuyu, sorumluluğu göstermiyorlar.

Kürdistan Sosyalist Partisi bu tarihi dönemeçte, birkez daha, herkese çağrıda bulunur: Küçük hesapları, ayak oyunlarını bırakın! Başkalarını yok sayma gibi boş lafları, önyargıları, kinleri bırakın! Gelin barış ve demokrasi cephesinde birleşelim!

Kirli savaşa karşı..

Düşünce özgürlüğü için..

Tüm partilere serbestlik için..

Genel af için..

İşkencenin, zulmün son bulması için..

Çetesiz, temiz bir toplum için..

Adalet için..

Kürt-Türk, Alevi-Sünni, kardeşçe, eşitçe yaşayacağımız özgür ve demokratik bir toplum için..

Kısacası, barış ve demokrasi için, ekmek ve özgürlük için birleşelim!

Yeni Bir Seçim Hiçbir Şeyi Çözmez;

Önce Seçim Sistemi Demokratikleşmeli

Sorunların özüne inemeyen, eski yanlış politikalarda direnen, militarizmin dümen suyunda sürüklenen bu hükümetin de, kendisinden öncekiler gibi, hiçbir sorunu çözemiyeceği ve kısa zamanda tıknafes olacağı belliydi. Nitekim, daha şimdiden hükümet içinde sıkıntılar yüze vurdu, erken ve baskın seçimden söz ediliyor.

Görüldüğü gibi, hükümetler birbirini izliyor ve ömürleri, adeta, daha başlamadan bitiyor. Türkiye'nin egemenleri artık yönetemiyorlar. Bir hükümetin gidip diğerinin gelmesi boşuna.

Bu çıkmazda Demirel, başkanlık sistemini gündeme getirerek toplumu bir süre de bununla oyalamak istiyor. Otuzu aşkın yıldır toplumu oyalayan ve sonunda da bugünkü batağa getirip sokan sorumluların başında gelen Demirel, bunu bir çıkış yolu gibi sunuyor.

Oysa ülkeyi, şu ya da bu hükümet, şu ya da bu başkanlık sistemi değil, ülkenin gerçeklerine parmak basan, dürüst, değişimci, cesur, geniş ufuklu liderler ve onların temsil ettiği politikalar ve örgütler kurtarabilir.

Bu koşullarda yeni bir seçim de toplumu birkaç ay daha oyalamaktan ve yeni bir masraf kapisına yolaçmaktan başka hiçbir işe yaramaz. Bu

koşullarda seçim tutucu parlamentoyu tekrarlar. Oysa gerekli olan parlamentonun yapısının değişmesidir. Yeni görüşlerin, yeni politikaların oraya yansımalarıdır.

Seçimin yararlı olması, ancak demokratik bir ortamla ve demokratik bir seçim sistemiyle mümkündür. Öncelikle mevcut siyasi partiler yasası ve seçim sistemi demokratikleştirilmeli. Partimiz dahil, tüm partiler serbest olmalı, kendi görüşleri ve programlarıyla halkın karşısına çıkmalı. Halk özgürce seçimini yapmalı. Yüzde 10 barajı kaldırılmalı ve nisbi temsil sistemi getirilmeli. Böylece tüm siyasi görüşlerin, güçleri oranında parlamentoya yansması sağlanmalı.

Böylesi bir adım, ancak düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne kapıları gerçek anlamda açmakla olur. Bu ise, ülkede barış ve demokrasi yönündeki halk hareketinin önünü açar ve ülkenin bugünkü batakten kurtulması yönünde ciddi bir adım olur.

Ne var ki, bu hükümette ve bu parlamentoda, bir bütün olarak Türkiye'nin şu andaki egemen güçlerinde bu feraset, bu sağduyu yoktur. Onlar ülkenin önünü tıkamaya ve bu kötü rollerini sonuna kadar oynamaya aday görünüyolar. Ve öyle görünüyor ki, ülke ve toplum bir süre daha zaman yitirmeye devam edecek.

Kürt Örgütleri Arasında Barış ve Birliğe Gerek Var

Türk rejiminin Güney Kürdistan'a yönelik operasyonları son altı ay içinde de devam edip geldi. 1997 Haziranı'nda yayınladığımız MK bildirisinde de dile getirdiğimiz gibi, rejimin amacı, hem sınırları ötesinde bir tampon bölge oluşturmak, hem de Kürt örgütleri arasındaki çelişki ve çatışmalardan yararlanarak bu savaşı Kürtler arası savaşa dönüştürmektir. Geçen dönem bu endişemizi ne yazık ki haklı çıkardı. KDP ile PKK arasındaki ilişkiler daha da kötüleşti ve iki örgüt işi tam bir boğazlaşmaya vardırıdılar. KYB'nin PKK yanında çatışmaya katılmasıyla da Güney tümüyle bir savaş alanına döndü.

Bu Kürt halkı için büyük trajedidir. Sorumlu ve geniş ufuklu davranmayan Kürt örgütleri, sonunda hem kendilerini hem Güney parçasını böylesine bir yangının içine attılar.

Partimiz, bu olumsuz durum karşısında harekete geçti. Önce Genel Sekreterimiz Kemal Burkey, her

üç örgütün liderlerine birer mektup yazarak bu olumsuz durumdan duyduğumuz kaygı ve endişeyi dile getirdi, bu duruma yol açan yanlış politikaları eleştirdi ve onları kendi aralarındaki çatışmalara son vererek, sorunların barışçı biçimde çözümü için biraraya gelmelerini önerdi, bu amaçla arabuluculuk yapabileceğimizi söyledi. Daha sonra ise, beş örgütle birlikte (Hevbendi, KDP-Bakûr, PİK, PYSK ve Yekiti) aynı amaçla, sözkonusu üç örgüte bir mektup yazdık ve bir Kürt barış girişimi başlattık.

Durumun karmaşık olduğunu, ABD, İngiltere, Fransa gibi etkili güçlerin bile yıllardır arabuluculuk yapmalarına rağmen KDP ile KYB'yi barıştıramadıklarını, kimi ateşkes ve uzlaşmaların ise bir süre sonra yeniden bozulduğunu, yani işimizin zor olduğunu biliyoruz. Kürtler arasında kardeş kavgasına son vermek, barışı sağlamak, aynı zamanda Kürt ulusal güçlerinin uyumunu ve birliğini sağlama yönünde de bir adım olacaktır. Bu işte asıl rolün ise Kürt yurtsever güçlerine düştüğü kanısındayız. Bunun için Kürt kamuoyu harekete geçmeli.

Kürdistan Sosyalist Partisi olarak, bir kez daha her üç örgütü, KDP, KYB ve PKK'yi aralarındaki çatışmaya son vermeye ve sorunlarını görüşmeler yoluyla barışçı biçimde çözmeye çağırıyoruz.

Ayrıca, Kürdistanlı tüm siyasi partileri, demokratik örgütleri, aydınları ve yurtsever insanlarımızı, bu kötü gidişi durdurmak için, barış ve birlik için, kendi rollerini oynamaya, bu girişime omuz vermeye çağırıyoruz.

Kimse kendi rolünü küçümsememeli. Hep birlikte barış ve birlik için kamuoyu yaratmalıyız. Kürt halkının, bu kardeş kavgasından acı çeken, zarar gören, küsen, köşesine çekilen sessiz yığınlarını harekete geçirmeliyiz.

Bunu sağlayabilirsek, bugün bu kör dövüşünü sorumsuzca sürdürenler de sesimize kulak vermek zorunda kalacaklardır. Bunu sağlayabilirsek, Kürt halkının kazanımlarını da heder eden, ülkenin daha çok yanıp yıkılmasına, kardeş kanının dökülmesine yol açan ve halka büyük acılar veren bu iç kavgayı durdurabiliriz.

Kürt örgütleri arasında barış sağlamak, aynı zamanda Türkiye'nin ve diğer sömürgeci güçlerin Güney'e yönelik saldırılarını önlemek ve planlarını boşa çıkarmak için de gereklidir.

Aralık 1997

Kürdistan Sosyalist Partisi

"DOĞU VE GÜNEYDOĞU" *YİNE* *KALKINIRKEN!..*

Türk Genelkurmay 2. Başkanı Çevik Bir, bu yılın başlarında ABD'ye yaptığı gezi sırasında, "Terörü bitirdik, şimdi sıra ekonomik ve sosyal önlemleri almaya geldi" anlamında sözler söylemişti. Onun bu demecinden sonra benzeri görüşler, Türk basınında da sıkça dile getirildi. 28 Şubat'ta ilk adımı atılan son darbenin başarıya ulaşmasından ve RP-DYP hükümetinin yerini yeni koalisyona ter-

ketmesinden sonra ise Çevik Bir'in yukarıda değinilen görüşleri daha sık tekrarlanır oldu. Şu sıralar artık "Doğu ve Güneydoğu'yu Kalkındırma" üzerine laf edilmeyen gün yok gibi.

Kürt sorunu konusunda Genelkurmayla en uyumlu çalışabilecek politikacılardan biri olması nedeniyle olacak ki, "kalkındırma" işi Ecevit'e havale edilmiş. O da habire geziyor, sanki bilmiyormuş

B. Şilan

gibi “vatandaşın dertlerini dinliyor,” toplantılar düzenliyor ve demeçler verip vaadlerde bulunuyor vs.

Bir süre önce, 20’nin üzerinde gazetecinin savaş alanına götürülerek helikopterle gezdirilmeleri ise bu yöndeki propagandanın bundan böyle daha da hızlandırılarak sürdürüleceğinin göstergesidir.

Mevcut hükümetin, daha doğrusu devletin bu alanda neler yapmak istediğini ve yapabileceğini irderken de her şeyden önce “gerikalmışlık” denilen durum ortaya nasıl çıktığına kısaca bakmak gerekir. Gerçi Deng okuyucusu benim bu konudaki görüşlerimin yabancı değil ama yine de bir özet yapmakta yarar olduğu inancındayım. Öyle ya, sözkonusu coğrafi alanlar neden gerikalmış, üstelik de her gün biraz daha yoksullaşıyorsa, geriliyorsa; bunun nedenlerini iyi hatırlamak, geleceğe ilişkin politikaları anlamak bakımından gereklidir.

Resmi görüş ile onun etkisindeki çevrelere göre gerikalmışlığın nedeni, bölgenin dağlık oluşu ile sert iklim koşullarıdır. Ancak, bu görüşün gerçeği ifade etmediği, günümüzde dünyanın en gelişmiş yerleri olarak bilinen ülkelerin durumuna baktığımızda da hemen açığa çıkar. Avusturya, İsviçre, Kanada ve İskandinavya, bu yönden Kürdistan’dan daha avantajlı değiller. Üstelik resmi görüşün “Doğu ve Güneydoğu” dediği alan, doğal kaynaklar bakımından, yani petrolü, madenleri, enerji ve sulama kaynakları, hayvancılık potansiyeli vs. yönünden, Türkiye sınırları içerisindeki en zengin bölge iken oluyor tüm bunlar.

Demek oluyor ki sözkonusu gerikalmışlığın, resmi görüşe ait iddiaların dışında nedenleri var. Nedir bunlar? Bunlar, asıl olarak devletin izlediği politikadır. Yani

gerikalmışlık, mevcut sistemin bir ürünü, bilinçli olarak yaratılmış bir sonuçtur. Başka bir deyişle o, bir gerikalmışlık değil, geribıraktırılmışlık olayıdır.

Osmanlı sömürgeciliğini, yüz yılımızın başındaki Ermeni katliamının etkisini, 1. Dünya Savaşı’nın yıkıcı sonuçlarını, yine o yıllarda gerçekleştirilen büyük Kürt sürgününün yarattığı tahribatı bir kenara bırakarak, Cumhuriyet Türkiye’sinin politikasının bir özetini yapmak suretiyle konuyu biraz daha yakından irdelemeye çalışalım.

a) Her şeyden önce 1923 Lozan Antlaşması ile Kürtlerin ülkesi parçalandı ki, bunun da halkımız açısından ne ölçüde yıkıcı sonuçlar doğurduğu herkesin gözü önündedir.

b) Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, onyıllarca yatırımlar esas olarak devlet tekelinde kaldı. Devlet ise bilinçli bir politika ile bölgeye yatırım yapmadı. Dikkat edilecek olursa Türkiye ölçeklerine göre yörede kayda değer bir sanayi işletmesi bugün bile yok. 1982 yılı DİE İmalat Sanayi İstatistikleri Geçici Sonuçları’na göre, Türkiye’de kamuya ait toplam imalat sanayi işletmelerinin ancak yüzde 4.5’inin bu yörede olması, devletin sözkonusu politikasını anlamak bakımından yeterli bir ipucudur.

c) Devlet, kaçakçılığı önleme adı altında, Kürdistan’ın yüzlerce yıllık ticari yollarını kullanılamaz duruma getirdi. Kürtler, dikenli teller ve yasaklar yüzünden, onyıllarca, sınırların öteki yakasına pahallıya satabilecekleri ürünlerini Türkiye piyasasına ucuza sattılar, oralardan ucuza alabileceklerini ise pahallıya aldılar. Böylece klasik metropol-sömürge ilişkisinde ortaya çıkan çift yönlü sömür gerçekleşmiş oldu.

d) Sınır yörelerinde geniş alanlar mayınlandı ve böylece önemli

toprak parçaları üretim ve yerleşim dışı bırakıldı. Aynı durum bugün de devam ediyor.

e) Bankacılık sistemi, bir emme-basma tulumba gibi sürekli olarak yöreden Türkiye’nin batı bölgelerine kaynak aktardı, bugün yine aynısını yapıyor.

f) Bölgedeki askeri yığınak yüzünden çok geniş ve verimli araziler yine üretim dışı kalmaktadır. Bugün bölgenin hangi kentine ve ilçesine gidilirse gidilsin, bu durum hemen göze çarpar. Türk ordusunun yerleşimine ayrılmış topraklar, dünyadaki birçok devletin yüzölçümünü aşacak düzeydedir.

g) Madenlerimiz hiç bir bedel ödenmeksizin yeraltından çıkartılıp götürülüyor.

h) Cumhuriyet dönemi, aynı zamanda ormanlarımızın yakılması ve yağmalanması tarihidir.

i) TC 74 yaşındadır ve bu ömrün 28 yılını Kürt halkıyla sıcak savaş içerisinde geçirdi. Bu savaşlar ise ülkemizi doğasıyla, insanıyla ve zenginlik kaynaklarıyla yakıp yıktı, tahrip etti.

j) Devlet tarımı ve hayvancılığı geliştirme konusunu, kuruluşunun ilk yıllarından itibaren ele aldı. Ancak bu noktada da ırkçı bir anlayış sergilenerek Kürtlerin bu işten yararlandırılmamaları hedef edinildiğinden, sonuç alıcı adımlar atılamadı. Örneğin, 1930 yılında TBMM üyeleri için hazırlanmış “İktisadi Vaziyetimize Dair Rapor”un 13. maddesi şöyledir:

“... Türkiye’nin arazisinin tabiatı bugüne kadar garp aksamında daha çeşitli ve daha verimli mahsulata müsait görülmüştür. Halbuki şark mıntıklarının bereketi garptan daha fazla olduğu sabittir. Şarkın münbit ovalarının istisal için istimar edilmesi milli iktisadın ana tedbirlerinden adolunmak lazımdır. Suratlı istimar için hükümet

yardıma ihtiyaç gösteren muhacirlerin şimendiferleri (trenleri M.Ç.) takiben o havalinin münasip yerlerine yerleştirilmeleri lazımdır." (A. Taş, Türkiye Kürdistanı: Ekonomik ve Sosyal Yapı, Ö.Yolu yayınları, s. 55'ten naklen)

Görüldüğü gibi rapor, tarım alanında geliştirici adımların atılması için demiryolları çevresi başta olmak üzere, bölgenin uygun görülen yerlerine muhacirlerin (başka ülkelerden getirilen Türkler) yerleştirilmelerini bir koşul olarak görmektedir.

Başka bir çok yasa maddesinin yanı sıra, 1925'lerden buyana uygulanmakta olan **Şark Islahat Planı'nın 5. maddesi** de yine Kürtlerin sürülmeleri ve yerlerine muhacir Türklerin yerleştirilmesi-ne ilişkindir.

Yeri gelmişken, devletin Kürtlerden boşaltılan topraklara Türk nüfus yerleştirme çabasının sona ermediğini de belirtmek gerekir. Bu konuda hazırlanmış planların, zamanı geldiğinde uygulanmak üzere el altında hazır tutulduğundan kuşku duyulmasın. Tıpkı Ermeni ve Rumlara yapıldığı gibi, bu işin ilk aşaması sürgüne yollama, ikinci aşaması ise Türk nüfusu yerleştirmedir. Kaldı ki Erzurum, Erzincan, Sivas, Kayseri, Maraş ve Hatay sınır çizgisi üzerinde zaten bu işe hiç ara verilmedi, her fırsatta uygulanıyor.

j) Devlet, kurulduğu tarihten buyana Kürt ulusal hareketinin gelişmesini önlemek amacıyla Kürdistan'daki aşiretçi ve feodal güçlere bir can simidi olarak sarılıyor, onları besliyor, güçlendiriyor. Bakmayın Ecevit'in Kürt sorunu nu feodal güçlere bağlama komediyasına. Az sayıdaki istisnalar dışında ağalar ve aşiret reisleri oldum olası devlete müttefiktirler. Onlar karşılıklı olarak birbirlerini besliyor, ömürlerini uzatıyorlar.

İşte Bucak, Cevheri, Melen, Zeydan, Tahir Adıyaman, Ensarioğlu ve daha nicesinin durumu ortada.

k) İzlenen politikanın sonucu olarak, bölgede bir zamanlar oldukça canlı olan elsanatları çöktü, sermaye birikimi gerçekleşemedi, işgücü dahil kaynakların Batı'ya akması giderek hızlandı.

l) Öte yandan kültürel ve yönetsel boyutu olmayan bir kalkınma düşünülemez. TC nin Türklere ait olmayan dil ve kültürlere; özellikle de Kürt diline ve kültürüne karşı izlediği politika ise gözönündedir. Kendi dili ile okuma yazma öğrenmesine dahi izin verilmeyen, tarihini öğrenmekten yoksun kılınan, ulusal kimliği yasaklı, kültürel, demokratik ve siyasal kurumlarını oluşturamayan, kendi kendini yönetme hakkı gaspedilmiş, evlatları ırkçı-şoven propaganda ile kendi toplumuna yabancı, hatta düşman hale getirilmeye çalışılan bir halkın kalkınması nasıl mümkün olsun ki?

Son kampanyada yeni olan ne?

"Doğu ve Güneydoğu'nun kalkındırılması," 1965'lerden buyana Türkiye'de üzerinde en çok konuşulan konulardan biridir. Bu dönemdeki bütün hükümet programları, kalkınma planları, bütçe tasarıları hep bu konuya ilişkin vaadlerle doludur. Ama dikkat edilirse bütün bu söylenenler kağıt üzerinde kalmaktan kurtulamadı. Son otuz yılda, özellikle de 1984'ten bu yana, Kürtlerin payına düşen asker, polis, jandarma, karakol, kışla ve silah miktarı sürekli artarken -ki sanıyorum biz Kürtler bu yönden dünya şampiyonuyuz-ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda payımıza düşen miktar, hep geriledi. Başka bir deyişle "Bölgelerearası dengesizlik" denilen fark azalmadı, arttı.

Peki şimdi değişen ne ki insan-

Kürt sorunu konusunda

Genelkurmayla en uyumlu çalışabilecek politikacıardan biri olması nedeniyle olacak ki, "kalkındırma" işi Ecevit'e havale edilmiş. O da habire geziyor, sanki bilmiyormuş gibi "vatandaşın derterini dinliyor," toplantılar düzenliyor ve demeçler verip vaadlerde bulunuyor vs.

lar hükümetin kalkınma üzerine verdiği sözlere inansınlar? Üstelik Kürt sorununda generaller dışında kimseye söz söylenmez ve Ecevit gibi yeminli bir Kürt düşmanı işin başında iken.. Açıktır ki bahsi geçen kalkınmanın gerçekleşebilmesi için en başta, devletin Kürt politikasının değişmesi gerekir. Bu sağlanmadıkça, mevcut tablonun ortadan kalkabileceğini düşünmek, ham bir hayal olmaktan öteye gitmez. Ortada böyle bir değişikliğe doğru gidildiğine ilişkin herhangi bir işaret ise yok. Doğrusu insan bu konuda yanlış olmayı istiyor ama maalesef değil. Tas eski tas, hamam eski hamam.

Zaten kalkınma adına yapılan ya da yapılmak istenenlere bakıldığında da, aynı sonuca varmamak için herhangi bir neden olmadığı hemen göze çarpar. Örneğin:

1-Devlet, 1980 darbesinden bu yana 74 yıllık rüyasını büyük ölçüde gerçekleştirerek ülkemizin dağlık alanlarını önemli ölçüde insansızlaştırdı. Bu işe bundan sonra

da devam edilecek. Şimdi sıra Güney Afrika rejiminin siyah derililere, Saddam'ın ise Kürtlere yaptıkları tarzada bir toplama kampları projesini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Ecevit'in üzerinde çokça durduğu "toplu köyler" projesi, dikenli tellerle, karakollarla çevrili bu kamplardır. Bu proje ile hedeflenen, halkı kendi doğal ortamından uzaklaştırmak, onu daha sıkı bir denetim altına almak ve asimilasyonu hızlandırmaktır.

Dikkat edilirse, devlet boşaltılmış köylere geri dönmek isteyenlere yardım eli uzatmıyor, hatta şiddet kullanarak bunu engelliyor. Bunun yerine sözümona "toplu konut" yapılacağı ileri sürülüyor. İşin ilginç, bu tür "yerleşim projeleri" için uluslararası kuruluşlardan maddi destek bile sağlanabiliyor. Oysa insanlara iş ve geçim olanakları sağlanmadıktan sonra bir miktar konut yapılsa bile, bu bir işe yaramaz. Nitekim bu görünüm altında orda-burda yapılan konutlar, bir süre sonra asker ve polise lojman olmaktan kurtulamıyor. O nedenle de yapılacak tek şey, köye dönüş yaşağının kaldırılması ve köyleri boşaltılmış olanların zararlarının karşılanmasıdır.

Aslında, "Toplu köyler" projesinin asıl hedefi, halihazırda dağlık alanlarda bulunan Kürt köyleridir. Şimdiye kadar boşaltılanlar zaten boşaltıldı, boşaltılmayanlar ise bu yolla boşaltılmak isteniyor.

2-Devletin, "kalkınma!" çabalarının bir parçası olarak yatılı bölge okullarının sayısını ve kapasitelerini arttırmayı da hedeflediği görülmüyor. Kimileri, bu okullarda çocuklara okuma-yazma öğretilceği noktasından hareketle, bu çabayı desteklemek gerektiğini söylüyorlar. Konuya sırf bu açıdan bakıldığında, kendilerine hak vermek de gerekir. Ancak perde gerisindeki asıl amaç bu değil. Devlet, yatılı bölge okulları ile Kürt çocuklarını

daha küçük yaştan itibaren ailelerinden koparmayı, onları topluma, dillerine, gelenek ve törelerine, kimliklerine yabancılaştırmayı amaçlıyor. Başka bir deyişle bu okullar, birer ırkçı propaganda merkezleri ya da devşirme yuvalarıdır.

Ecevit, sözkonusu devşirme yuvalarından bahsederken kız çocuklarının eğitime ağırlık vereceklerini söylüyor. Aslında bu da yeni bir şey değil. 1925'lerde "Şark Islahat Planı"nı hazırlayanlar da aynen öyle demekteydiler. Amaç ise özet olarak **"Buralarda kız çocuklara Türkçeyi öğretmek Kürtçeyi unutturmak, onları Kürt kimliklerinden utanan ama Türklükleriyle övünen bir duruma getirtmek"** şeklinde belirlenmişti. Şimdi yapılmak istenen, bundan başka bir şey değil.

Oysa gerçekten insanların yararına bir şeyler yapmak isteyen bir iktidar bu gibi yollara başvurmaz, çocuklara kendi yerleşim birimlerinde okuma olanağı sağlamak ve demokratik bir eğitim programı uygulamak için çaba harcar.

3-Ekonomiyi geliştireceği söylenen paket konusunda da iyimser olabilmek için fazla bir neden yok. Örneğin, ucuz elektrik, vergiden bağışıklık, düşük faizli kredi, bedeva arazi (arsa) temini, esnafın desteklenmesi vb. önlemlerden bahsediliyor. Ama ilginçtir, bu tür lafların çokça edildiği günlerde, MGK Habur Sınır Kapısı'ndan yapılan ticareti görüştü ve bir dizi kararlar aldı. Bu kararlardan biri de Irak'tan kamyoncular tarafından getirilecek petrolün dağıtım işini bölge esnafının elinden alarak Petrol Ofisi'ne vermektir. Gazeteler, "Devlet bu sayede 87 milyar lira gelir elde edecek" diye keyifli başlıklar attılar. Bu ne biçim desteklemedir, anlamak güç.

Beri taraftan, yöre kalkınması

nın önünde engel olarak duran ekonomik, sosyal ve psikolojik faktörler, bu gibi palyatif tedbirlerle giderilemeyecek kadar büyükler. Kürt sorununa çözüm getirme, barışı sağlama ve demokratikleşme çabalarıyla birleştirilmedikçe, bu tür önlemlerin başarı sağlayacağını düşünmek saflık olur.

Onu da geçelim; 1980 faşist darbesinden buyana Kürdistan öylesine ağır bir tahribata uğratıldı ki devlet, sırf son 17 yılda yaratılan kayıpları karşılamaya kalkışsa, Mesut Yılmaz'ın "ayırdık" dediği 30 trilyon devrede kulak kalır. Verilen sözler gerçekten tutulsa, bu ancak durumun daha da kötüye gitmesini önler ya da gidişin hızını azaltıcı rol oynar.

Kaldı ki öyle tahribat türleri var ki, ne yapılsa yapılsın hiç bir zaman giderilemezler. Örneğin, bu dönemde mağaraların neredeyse tamamına karşı lav silahları kullanıldı, içlerine kimyasal maddeler atıldı ya da tahripedici silahlarla tahrip edildiler. Ormanlar ateşe verildi. İşin ilginç, sözümona kalkınma hamlesinin sürdürüldüğü şu günlerde hala da bu işe hızla devam ediliyor. Bunlar, ülkemizdeki doğa katliamının örnekleridir ve kiminin telafi edilmesi çok güç, kimininki ise hiç mümkün değil.

Beri taraftan, Türkiye'deki mevcut ekonomik durumla, herhangi bir hükümet çok istekli olsa dahi, bölgede yatırımları arttırma yönünden fazla bir şansa sahip değil. Gazetelerin yazdığına göre 1998 bütçe tasarısında, yatırıma ayrılan pay sadece yüzde 7'dir. Türkiye geneli için ayrılan böylesine düşük bir pay ile, hiç bir ciddi kalkınma hamlesinin finanse edilemeyeceğini söylemek ise herhalde özel bir ekonomi bilgisine sahip olmayı gerektirmez. Ama ekonomisi böylesine perişan du-

rumda olan ve gelir dağılım dengersizliği açısından dünyanın en kötüsü olan Türkiye, önümüzdeki 25 yıl içersinde 150 milyar dolar gibi büyük bir kaynağı silah üretimi için harcamayı programlıyor. SSGelecek 5 yıla düşen miktar 75 milyar dolardır. Dikkat edelim; bu, askeri harcamaların toplamı değil, yeni silah üretimi için sarfedilecek olan paradır. Yine 1998 yılı bütçe tasarısına bakıyorsunuz, geçen yılla oranla, payları yıllık enflasyon oranı üzerinde artış kaydeden kurumların başlıcaları Silahlı Kuvvetler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı, TBMM vb. dir. Örneğin, yeni tasarıda Kültür Bakanlığı bütçesinde yüzde 76, Sağlık Bakanlığı bütçesinde ise yüzde 91 dolayında artış öngörü-lüyor. Bunlar yıllık enflasyonun altında kalan rakamlardır. "Laik hükümetin!" Diyanet İşleri bütçesinde öngördüğü artış yüzde 104, Cumhurbaşkanlığı bütçesini artış oranı yüzde 350, M. Eğitim Bakanlığı'nınki yüzde 144, TBMM'nin ki ise yüzde 130 civarındadır.

Hiç tartışmasız, enflasyon bu düzeyde seyrettikçe, askeri ve polisiye harcamalar böylesine astronomik rakamlarda kaldıkça ve rant gelirleri yine bu ölçüde yüksek oldukça da bırakalım Kürt bölgelerini, Türkiye'nin orta ve batı bölgelerinde bile ciddi bir yatırım atılımının gerçekleşebileceğini düşünmemek gerekir. Gerçi devlet şu sıralar uyuşturucu ticareti, kumar vb yollardan elde ettiği karapara ile vaziyeti idare ediyor ama bu işi nereye kadar götürebilecek, o belli değil.

GAP, barajlar ve kalkınma:

Türkiye'de egemen çevreler ötedenberi GAP projesinin önemi üzerinde dururken, onu, bölgenin gerikalmışlığını sona erdirecek bir kurtarıcı olarak sunmaya özen gösteriyorlar. GAP elbet büyük bir

projedir. Bu projenin tamamlanmasıyla ülkemizin önemli bir kesiminde çok önemli değişiklikler yaşanacak. Sözkonusu değişikliklerin geniş bir değerlendirmesini yapmak bu yazının çerçevesini aşsa da, "kalkınmaya" etkisi açısından bazı noktalara parmak basmakta yarar olduğu inancındayım.

GAP, her şeyden önce tarımda dönüşümü, modernleşmeyi ve kirdan kente göçü hızlandıracak. Hem tarımsal ürünler, hem de enerji üretiminde önemli artışlar sağlayacak. Sanayi üretiminde canlılığa neden olacak vs. Bütün bunlar aynı zamanda insanla insan ve insanla doğa arasında yeni ilişkilerin ortaya çıkması demektir.

Ama bu proje aynı zamanda şu değişikliklere de neden olacak:

a) Bölgedeki her baraj, herşeyden önce çok zengin bir tarihin sulara gömülmesidir.

b) GAP, ülkemizin ikliminde büyük değişikliklere neden olacak bir projedir. Kürdistan, kışları sert geçen, çok karın yağdığı bir coğrafı alandır. Doğal dengesi buna göre kuruludur. Barajlar yapıldıkça, iklim ılımanlaşmaya doğru gidecek, kar yağışı azalacak, bitki örtüsü değişecektir. Bunun, zamanla sırf yerüstünde değil, yeraltında da değişikliklere neden olacağı aşıkardır. Örneğin, su kaynakların kuruması, nehir sularında büyük azalma vs. gündeme gelebilir. Çünkü kar, yavaş yavaş erir, ortaya çıkan su büyük ölçüde toprak tarafından emilirken, yağmur bakımından durum farklıdır. Yağmur suyu hızla akıp gider. Üstelik giderken, toprağı da birlikte alıp götürür.

c) Her baraj, aynı zamanda ekilip biçilen güzel ve verimli toprakların su altında kalması, üretim alanlarını daraltılması, oralarda yaşayan insanların yerlerinden yurtlarından olmaları demektir.

d) Her biri birer sınır şeridi ro-

lü oynayacak olan barajlar, kaçınılmaz olarak halkın yaşamında yeni zorluklara neden olacak, hatta çoğu yerleri barınılamaz hale getirecek. Örneğin, yerleşim birimleri arasında geliş-gidişler güçleşecek, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler kopacak, göç hızlanacaktır.

Bu arada, barajların yararı yok mu? sorusu sorulabilir. Elbet var. Örneğin, bunlardan elektrik elde edilecek, toprak sulanacak vs. Bu noktada ise elde edilen elektriğin nerede harcanacağı sorusu gündeme geliyor. Keban, Karakaya ve öteki örneklerinde olduğu gibi elektriğin, merkezi sisteme bağlanarak Türkiye'nin öteki bölgelerine taşınacağı ve orada tüketileceği bilinen birşey. Yani Kürtler binbir güçlüklerle karşılaşp yerlerinden yurtlarından olurlarken, enerjiyi de başkaları kullanmış olacak.

e) GAP, Türk yönetimlerinin bugüne kadar uygulamaya koydukları, Kürt köylüsünü topraksızlaştırma projelerinin en büyüklelerinden biridir. Belki konuyla yakından ilgilenmeyenler, bu cümleyi ilk okuduklarında "Böyle şey olur mu?" diye düşünebilirler ama gerçek böyledir. Neden? Çünkü daha önce de değindiğimiz gibi GAP, tarımda kapitalist üretim ilişkilerini hızlandıracak ve kısa sürede tümüyle hakim kılacak bir projedir. Bunun da küçük hatta orta büyüklükteki mülk sahipleri bakımından ne anlama geldiğı açık. Sözkonusu köylü kesimi modern tarım yöntemlerini bilmeli, yeni bitki türlerini yetiştirmeye alışmalı, gübreleme, sulama, ilaçlama ve pazarlama için gerekli maddi olanaklara sahip olmalı ki varlığını sürdürebilsin. Yani, kapitalist rekabet koşullarına dayanması gerekir. Buna, kuzunun kurtlar sofrasından pay alarak yaşamını devam ettirme çabası da diyebiliriz. Şu sıralarda, "Sular geldi, tarım ürünle-

ri arttı, köylünün yüzü güldü" türü sözler gazetelerde bolca yer alıyor. Çok değil, beş on sene sonra, en güçsüzlerinden başlayarak küçük ve orta büyüklükteki mülk sahibi bu köylülerin kitlesel iflasına dair hikayeler okuduğumuzda şaşırma-yalım. Mevcut kapitalist sistem içerisinde, başka türlü bir sonucu düşünmek olanaklı değil. Esasın da GAP'ı hazırlayanların da daha ilk günden gördükleri ve gerçekleştirmesi için çaba harcadıkları ana-

amaçlardan bir tanesi de budur.

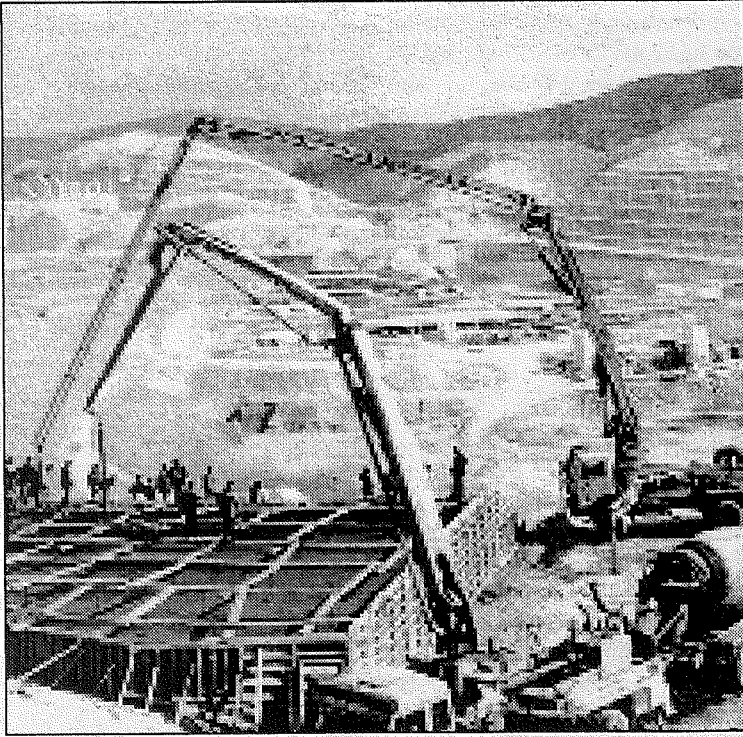
f) GAP'ın sanayileşme alanında sağlayacağı olanaklar da genellikle abartılıyor. Elbet, bu projenin uygulanmasıyla yeni sanayi işletmeleri ortaya çıkacak. Ancak, Türkiye ölçeklerine göre bile büyük diye nitelendirilebilecek işletmelerde kayda değer bir gelişme, bir atılım beklenmemeli. Henüz ne devlet buna izin vermeye hazır, ne de ekonomik koşullar elverişli. Örneğin, son günlerde gazetelere

yansıyan bir haber çok dikkat çekicidir. Bu haberlere göre, bankalar yöredeki işadamlarının teminat mektuplarını ya da ipotek ettikleri gayrimenkulleri kabul etmiyor ve kredi taleplerini karşılamıyor. Demek oluyor ki politik engeller ortadan kalksa bile, ekonomide söz sahibi olanların muhtemel bir sanayileşme girişimini engelleyemeyeceklerini kimse garanti edemez. Kaldı ki GAP bölgesindeki sanayi işletmeleri esas olarak tarıma dayalı işletmeler olacak. Oysa Türkiye'nin başka bölgelerinde bu dalda hayli gelişmiş sanayi tesisleri mevcut. Üstelik tekstil sanayii, günümüzde güçlü bir uluslararası rekabet ve pazar sorunu ile karşı karşıyadır. Bu durumda da; 1) Türkiye'de teknolojik gelişme düzeyi ve toplam kapasite açısından oldukça iyi durumda olan hayli tekstil işletmesi var iken, GAP bölgesinde yenilerinin kurulması güçtür. Örneğin, GAP uygulama alanının yanbaşındaki Çukurova'da onca gelişkin işletme dururken, bu yörede yeni fabrikalar neden kurul-sun?

2- Buna ek olarak dünya piyasasındaki rekabet ve pazarlama güçlükleri varken ve Türkiye hali-hazırda ürettiklerini satmakta güçlük çekerken, bölgede yeniden büyük miktarda tekstil ürünü üretmenin mümkün olacağını kim iddia edebilir?

Tüm bunlar gözönüne alındığında da kişi olarak kanım, önümüzdeki dönemde yörede işsizliğin artacağı, gelir dağılımı dengesizliğinin giderek bozulacağı, bugünkünden daha geniş bir yoksul kesimin ortaya çıkacağı şeklindedir.

Kaldı ki sömürgeci çevreleri endişelendiren sorunlar bu kadarla da bitmiyor. Bölge ekonomisinde kayda değer bir canlanma gerçekleşir de sermaye birikimi meydana gelirse ne olacak? Elbet mevcut

Türkiye'de egemen çevreler ötedenberi GAP projesinin önemi üzerinde dururken, onu, bölgenin gerikalmışlığını sona erdirecek bir kurtarıcı olarak sunmaya özen gösteriyorlar. GAP elbet büyük bir projedir. Bu projenin tamamlanmasıyla ülkemizin önemli bir kesiminde çok önemli değişiklikler yaşanacak. Söz konusu değişikliklerin geniş bir değerlendirmesini yapmak bu yazının çerçevesini aşsa da, "kalkınmaya" etkisi açısından bazı noktalara parmak basmakta yarar olduğu inancındayım.

bankacılık sistemi ve öteki yollarla bunun denetim altında tutulması ve gerektiğinde bölge dışına çıkartılması mümkün ama yine de kontrol edilemeyen bölgesel bir birikimin ortaya çıkması **söz konusu olabilir**. O nedenle de devlet desteğiyle sermayeyi kontrol edebilecek özel kurumlaşmalara gidilmesi planlanıyor. Örneğin, son yıllarda sesini daha çok duyurmaya başlayan devlet destekli "Doğu Holding" in başlıca amaçlarından birinin bu olduğunu söylemek abartma olmasa gerek.

Sonuç:

Demirel, adını koymaktan kaçındığı Kürt sorunu ile ilgili olarak "Devletin bir politikası var," diyor. Gerçekten de öyle. Ve bu politika değişmediği sürece de, devletten, Kürt halkı yararına ciddi adımlar atılmasını beklemek gerçekçi olmaz. Bu nedenle de bu seferki "kalkınma" edebiyatının, daha öncekilerden farklı bir sonuç vereceği düşünülmemelidir. Kaldı ki, yöneticiler bugüne kadar ne zaman "Kürt kökenli yurttaşları"na sevgilerini kampanyalar halinde dile getirip onları "kurtarmayı" ilan ettiyseler, arkasından, artan bir baskı ve terör dalgası geldi, durum daha da kötüleşti. Başka bir deyişle iktidarların bu yöndeki söz ve vaatleri, sürekli yeni tuzaklara, yeni oyunlara dönüştü. Bu kez ki "kalkındırma seferberliği"nin ordunun komutuyla başlamış olması, ayrıca da bu olasılığı güçlendiriyor. "Güneydoğu'yu kurtarmak!" üzere yapılan son toplantılara, MGK Genel Sekreteri'nin katılması nedensiz olmasa gerek. Öyle ya, sözümona kalkınma ile ilgili olarak yapılan toplantılarda bu orgeneralin işi ne?

Yine dikkat edilirse yönetici çevreler ne zaman kalkınma lafları etseler, arkasından hemen "bölücülük ancak böyle önlenir," türü sözler söyleniyor. Bu da gösteri-

yor ki onları ilgilendiren halkın gereksinimleri, istemleri, mutluluğu değil, ırkçı-şöven rejimin nasıl devam ettirileceğidir. Anlayış böyle olunca da atılan yeni adımlar, halka karşı kurulmuş yeni tuzaklar olmaktan öteye gidemiyor.

Ama bu arada önemli bir noktayı da gözardı etmemek gerekir. Türkiye Başbakanı ile yardımcısı, son gezilerinde de açıkça gördüler ki Kürt sorunu gerçek anlamda bir uluslararası sorundur ve her yerde karşılına çıkıyor. Bu sorunu çözmeden, ne içerdeki sorunlar çözülebilir, ne de uluslararası plandaki kimi güçlükler aşılabılır. Prestiji böylesine sığır inmiş bir devlet ne yapmak ister? Doğal olarak mevcut sorunlarını çözmek suretiyle olumsuzluğu aşmak ister değil mi? Kuşkusuz, Türkiye de bu durumdan kurtulmak istiyor. Ancak o, yüzyüze bulunduğu soruna demokratik ve barışçıl bir çözüm getirerek değil, baskıya, hile ve şantaja devam ederek Kürtlerin dillerini, kültürlerini; kısacası ulusal kimliklerini ortadan kaldırmak suretiyle sonuca varmaya çalışıyor. Son "kalkınma hamlesi" de mevcut politikanın, kimi yeni motiflerle zenginleştirilerek devam ettirilmeye çalışılmasıdır.

Yani bir yandan eski politika aynen sürdürülürken, bir yandan da makyaj tazeleyerek devletin iyice kirlenmiş olan sicili, olduğundan farklı gösterilmek isteniyor. Silahlı Kuvvetleri "halkı seven", "demokrat" ve "insancıl" bir güç şeklinde lanse etmek de bu kampanyanın en önemli hedeflerinden birini teşkil etmektedir. Öyle ya, ne olursa olsun, "Milletin kurtarıcısını" yıpratmamak gerekir.

Aynı konuyla bağlantılı önemli bir diğer nokta daha var ki, yeri gelmişken ona da değinmeden geçmek olmaz. Bilindiği gibi ordu yıllardır Kürt gerilla hareketine ömür biçiyor ve "bitirdik", "bitiri-

yoruz" diyerek kamuoyunu sürekli avutuyor. Bugün artık, bu işin bu yöntemlerle bitirilemeyeceği herkesin üzerinde birleştiği konudur. Yani şiddet yoluyla sonuca ulaşma hayalleri yıkıldı. Rejimin en sadık savunucuları arasında bile bu gerçeği gören bir çok insan var. Perde gerisinde ise hemen hemen herkesin konuştuğu şeydir bu. Bu nedenle de mevcut koşullarda, ordu yönetiminin "teröre karşı zafer" sloganını öne çıkartmasının, esas olarak prestiji kurtarma kaygısından ileri geldiğini söylemek yanlış olmaz. Zaten bir yandan "terörün beli kırıldı" denirken, bir yandan da bu saptamayı yalanlayacak uygulamalara devam edilmesi de bunun kanıtıdır. Öyle ya, eğer güvenlik güçleri sözü edilen tarzda bir başarı elde etmişlerse, yerli ve yabancı basın neden özgürce bölgeyi gezemiyor da silahlı kuvvetler eliyle helikopterli seferler düzenleniyor? İnsanlar, kimi günlük işlerini görmek amacıyla bile (örneğin, bahçelerine su vermek için) köylerine niçin gidip dönemiyorlar? Gıda ambargosu neden sürüyor, ormanlar neden ateşe veriliyor? vs.

Kuşkusuz ordu bu yöntemle aynı zamanda, yarınki başarısızlıklarını başkalarına maletmenin zeminini de hazırlamak istiyor. Sürekli olarak "Silahlı kuvvetler üzerine düşeni yaptı, sıra sivillerde" temasının işlenmesi, geleceğin günah keçisinin şimdiden ilan edilmesinden başka bir şey değil. "Kahraman ordumuz gerekeni yaptı ama sivil otorite görevini yapmadığı için terörün kökü tam kazanmadı" deyip orduyu ak ü pak gösterme senaryosudur bu.

Yine açıktır ki Kürdistan'daki silahlı mücadelenin düzeyi de, bugün 1993'lerdekinin gerisindedir. Ayrıca bir bütün olarak yurtsever hareketin kitle tabanında bir geriye çekilme ve daralma gözlemleniyor. Bu kam-

panyanın asıl amacı, bu durumdan yararlanarak moralsizliği ve inançsızlığı yaymak, yurtsever örgütlerin kitle tabanını eritmek ve devlete yeniden itibar kazandırmaktır. Bahsi geçen ekonomik önlemlerin, bu amaca hizmet edecek tarzda birer şantaj ve baskı aracı olarak kullanılacağını gözden uzak tutmamak gerekir. Açıkçası köy koruculuğundan sonra şimdi de kent koruculuğunun geliştirilmek istendiğini söylemek yanlış olmaz.

Bütün bu konularla ilgili olarak, durumumuzun içaçı olduğu herhalde söyleyemeyiz. Çünkü, herşeyden önce ülkemizi ve halkımızı ilgilendiren temel konularda kısa ve uzun vadeli planlarımız, buna uygun kurumlarımız mevcut değil. Biliyorum, bu satırları okuyan kimi okuyucular, muhtemelen koşulları iyi değerlendirmedikleri, hatta hayalci davrandıklarını düşünecekler. Elbet biz kolay koşullarda yaşayan ve mücadele veren bir halk değiliz ama bizimle aynı ya da benzer koşulla-

Demirel, adını koymaktan kaçındığı Kürt sorunu ile ilgili olarak "Devletin bir politikası var," diyor. Gerçekten de öyle. Ve bu politika değişmediği sürece de, devletten, Kürt halkı yararına ciddi adımlar atılmasını beklemek gerçekçi olmaz. Bu nedenle de bu seferki "kalkınma" edebiyatının, daha öncekilerden farklı bir sonuç vereceği düşünülmemelidir.

ra yaşayan bir çok halkın sahip olamadığı avantajlarımız da mevcut. En başta koca bir ülkemiz var. Sayısal olarak büyük bir halkız. İçerde ve dışarda kullanabileceğimiz önemli olanaklara sahibiz. Elbet her şeyi bir çırpıda başaramayız, kimi şeyleri ise gerçek kurtuluşa kadar hiç başaramayız ama adım adım pek çok şeyi yapabileceğimiz de açıktır. İyi örgütlenmiş bir çalışmanın, bizi bugünkünden daha ileri noktalara taşıyacağından eminim. Yeter ki kendimize ve halkımıza güven duyalım, zaaf ve eksikliklerimizi görmekten, onlardan dersler çıkartarak işe sarılmaktan korkmayalım.

Bu zaafı aşmanın en önemli koşulu ise tabii ki yurtsever güçlerin birliğini gerçekleştirmektir. Ne var ki durumumuz en çok da bu yönden içaçı değil. Bu konuda en etkili adımları atabilme olanağına sahip örgüt PKK iken, maalesef onun birlik diye bir derdi yok. O, hala öteki politik parti ve grupları, örgütlü olmayan önemli potansiyeli bir güç olarak görmüyor. Daha da kötüsü, onların çalışmalarını kendisi için bir engel olarak kabul ediyor. Oysa bu iş büyük ya da küçük örgüt olma işi değil, damlaları toplaması gereken bir birleşme olayıdır. Yeri gelmişken, Güney Afrika'da ırkçı rejime karşı mücadele eden ANC'nin, yanılmıyorsam 120 dolayında örgütü bünyesinde barındırdığını hatırlatmak isterim. PLO içerisinde de onlarca örgüt ve grubun yer aldığı biliniyor.

Beri taraftan, PKK dışında kalan parti ve gruplar da şu ana kadar birlikte çalışma konusunda kalıcı bir adımı atabilmiş değiller. Oysa PKK olmasa bile bu çevreler bir araya gelebilir, bir çok şeyi birlikte yapabilirler. PKK'ye de açık olacak olan böy-

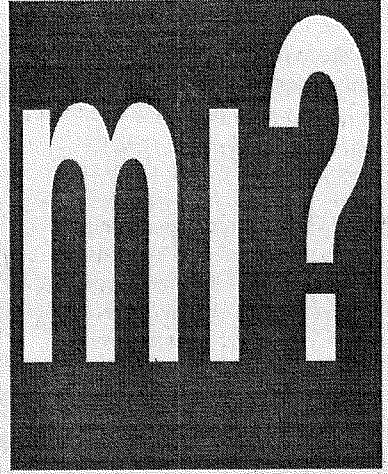
lesi bir yurtsever birlik ya da ortak çalışma, sadece örgütlerin çalışmalarını daha verimli kılmakla kalmaz, herhangi bir örgütte aktif olmayan geniş yurtsever kitlelere ulaşma, onları harekete geçirme bakımından da olumlu bir rol oynamış olur.

İşin daha da ilginç, böyle bir sorun yokmuş gibi üzerinde fazla konuşulup tartışılmıyor -ki kanımca Kürt hareketinin en önemli eksikliklerinden biri budur-. Oysa birlikle ilgili olsun olmasın, var olan sorunları gündemde tutmak, yeri geldikçe onlarla ilgili olarak kimin ne düşündüğünü, ne yaptığını kamuoyuna aktarmak gerekiyor. Kızmadan, düşmanca tutumlar sergilemeden açık yüreklile tartışmayı öğrenmek zorundayız.

Ülkemizde hayli yaygın olan teslimiyetçi ve ihanetçi eğilimlere karşın yoksul halkımız, yüzyılımızın en uzun ömürlü ırkçı ve şöven rejimine, onun tüm barbarlıklarına karşı direnerek ve çok ağır bedeller ödeyerek bugünlere geldi. Kuşkusuz bu direnme kararlılığı, onur duyulacak bir durumdur. Ne var ki bu süreç içerisinde izlenen Kürt politikası açısından aynı şeyi söylemek mümkün değil. Kürt tarihi, büyük özveriyle elde edilen kazanımların, yanlış politikalara kurban edilmesinin örnekleriyle doludur. Bu bakımdan, eğer Kürt politikası ameliyat masasına yatırılmaz ve sıradan her insanın rahatlıkla görebileceği yanlışlar kısa sürede aşılamazsa, 2000 yılına girdiğimiz şu dönemde, kapımızdaki büyük tehlikeleri atlatmakta çok zorlanırsınız. Örgütlü olsun olmasın her yurtsever ve demokrat insanımızın üzerinde ısrarla durması gereken sorunların başında bu geliyor.

Tarih ve halkımız önünde suçlu duruma düşmekten kurtulmanın başka bir yolu yok.

Atatürkçülük *ataкта* *yataкта*

Belim ağrıyor. Uzun zamandır bel ağrısı şikayetlerim var. Ben belimin ağrısını düşünürken, Deng telefon etti. Yazmam gerekiyor fakat belim ağrıyor. Bel ağrısı insanı hareketsizliğe mahkum ediyor. Hareketsizlik ölümle eş anlamlı sayılır mı? Hayır her zaman değil, yaşamda umut (Hêvi) vardır. Fakat ölüm organik yapıda sürekli hareketsizlik anlamına gelmez mi?

Onu bunu bilmem. Birkaç günlüğüne yatağa çekildim antik çağ filozoflarına özenmenin, ölüm ve yaşam üzerine felsefe üretmenin bir anlamı yok. Ürettiğimi sandığım çok şeyi önceden üretmişler zaten. Biraz kafa yormak, biraz çaba göstermek öğrenmek için yeterli. Belim ağrıyor. Ölümü düşünmek benim harcam değil. Yaşam çok şey için Hêvi veriyor. Belim ağrıyor. Fakat geçecek.

Toplumların da beli ağrır mı acaba?

ba? Sahi, toplumların beli neresidir? Toplumların da beli var mıdır? Örneğin, sorsalar Türkiye'nin beli neresidir diye, bir politika kurumunun mu adını vermek gerekir, bir coğrafik bölgenin mi, bir ekonomik sektörün mü? Hayır, karar vermek zor. Sahi, Türkiye'nin de beli ağrıyor mu acaba? Türkiye'nin beli neresidir? Bel çok önemli, bütün gövdeyi ayakta tutuyor. Bütün hareket ona bağlı. Kolun kırılrsa da koşabilirsin. Belin kırılrsa ne halt eylersin? Çakılır kalırsın ölümü beklemeye.

Talat Paşa'nın, Cemal ve Enver Paşa'nın belleri de ağrır mıydı acaba? Ermenilerin beli kalın mı olur, ince mi olur bilemiyorum. Acaba 1914'te kaç Ermeni'nin beli kırıldı. En insana dost rakamlar, 300 bin ile başlıyor. Seviniyorum 300 bin rakamını duyunca. İçim rahatlıyor. Ben, gerçeğin bir buçuk milyon olduğunu

İ. Metin Ayçiçek

biliyorum. Olsun, eğer 300 bin ise yaklaşık 1 milyon Ermeni belinin kurtulmuş olduğunu düşünerek rahatlıyorum. Yalan da olsa buna inanmayı yeğliyorum.

Bir Ermeni'nin beli mi daha kalındır, bir Kürt'ün mü?

Paşalardan söz açınca aklıma geldi, Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin de beli var mıydı acaba? varsa eğer, ağır mıydı arada bir? Ağrıyınca Kürtçe mi ah çekerdin, Türkçe mi? Ya da kemalizmin beli nedir, diye düşünmek ilginç olurdu sanırım.

Geçtiğimiz günlerde Hürriyet gazetesinin iç sayfalarında verilmiş bir haber yazısının başlığından esinlenerek koydum yazı başlığımı. Haber, 7.5 santimlik tek sütun üzerinden verilmiş, fakat başlığı, üç sütunu birden işgal etmiş. Hürriyet'in başlığı "Yurtlarda Atatürk atağı" idi: "Yetiştirme yurtları ile çocuk yuvalarına Refahiyat döneminde alınan gerici kitap ve yayınlar incelenirken, önemli bölümü Atatürk ile ilgili olmak üzere 27 bin yeni kitap alınıyor. Bu kitaplar 92 yetiştirme yurdu ve yuvasına dağıtılacak." (1) Haber bu kadar.

Atak haberine sevinecekler için aynı gazetenin birinci sayfadan manşet haberini verelim: "avize temizliği için 20 milyar. TBMM Genel Kurul Salonu inşaatında dudak uçuklatacak bir skandal daha." (TBMM eski Başkanı Mustafa Kalemli'nin her gün bir yenisini öğrendiğimiz hırsızlıklarından birisi)

Aynı gazetenin ülke haberlerini ileten 3. sayfasında 9 haber var. Okuyucunun sabrına dayanarak sadece başlıkları alıyorum:

Ehliyet skandalı (Tam boy başlık).

Annesinin ölüm uçuşunu gördü (Kızının gözü önünde intihar eden bir kadının haberi).

(Üniversite öğrencisi kızı) 25 yerinden bıçakladılar (Bıçaklanan kız elbette ölü bulundu).

Bombalı tanker paniği.

Batman savcısı TIR'a çarptı (Hergün gün onlarca insanın öldüğü trafik kazaları ülkesi Türkiye'de bu kazanın normal olarak haber değerinin olmaması gerekir. Sanırım yeni bir Susurluk çıkacak diye korkuldu).

Aldatılan sevgili dehşeti (sevgilisin vurdu ve intihar etti).

Lezbiyen cinayeti (karısını öldüren adam, mahkemede ifade verirken, öldürdüğü karısını lezbiyen olarak suçladı).

Rezalet 189 milyar tazminat (Hastanede 5 hastanın bakımsızlıktan ölmesi olayı).

Ve Atatürkçülük atakta!?

9 Ocak 1998. Hürriyet gazetesi. Tufan Türeç köşesinden başlık at-

Kemalist Cumhuriyet, yetmiş yıldır etkilerinin meyvasını (üstelik henüz ham iken ve dalından kopararak) yemekte. Huzur ve bolluk içinde bir ülke yaratıldı, yetmiş yıl gibi kısacık bir zaman dilimi içinde. Fazla değil, daha yirmi yıl önce, milyoner olmak, sadece bazı orta halli varlıkların Milli Piyango düşlerini süslerdi.

Şimdi herkes karnını doyuramayan milyarder.

miş: **Asker neden Atatürkçü?** "Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı okullarda okuyan geleceğin komutanları olacak öğrenciler Atatürk ile yatıyorlar, Atatürk ile kalkıyorlar." Sadece yağ çekmek için yazılmış, baştan sona çelişkilerle dolu bir yazı. Ordunun antirefah savaşında demokrasi kahramanı olarak ilan edilmesinden sonra, Türk aydınlarının çoğunun yaptığı bir şükran görevi. Sanki, her köşe yazarı ordunun de-

mokratlığı üzerine bir yazı döktürmek zorunda gibi. Akla geliyor: Bir anlaşma mı var bilemediğimiz? Türk aydını-kemalizm-ordu ittifakı (ya da birlikteliği) geleneksel olarak genetiksel sonuçlarını mı üretiyor?

Gazetede Kalemli olayının ağırlığı var. Her yerde Kalemli, meclisin başı ve kamuoyunda *politikanın en temiz adamı* olarak tanımlanan Kalemli'nin ortaya çıkan hırsızlıklarının ardı arkası kesilmiyor. Kalemli, meclise, parlamenterlerin ahlak değerleri karşısındaki konumlanışlarını değerlendirip, gerekirse müeyyide uygulatabilecek bir Siyasi Ahlak Komisyonu kurulması kanun teklifini önermişti. Siyasi ahlak zabıtının büyük bir soyguncu olduğu ortaya

çıkınca, boyalı basın bile ne yapacağını şaşırdı. Adamı savunsalar, bu kadar açıktan da olmaz yani, bütün fofaları dökmüş ortaya. Savunmasalar olmaz, çünkü, devletin en önemli ve kutsal kurumunun eski başkanı.

Oysa biz mafyacı polis şeflerinin adalet bakanı olduğu bir ülkenin evlatlarıyız. Şaşırmıyız böyle ufak tefek sürprizlere?

Ve Atatürkçülük atakta!?

Ertuğ Karakullukçu (soyadının başındaki kara sözcüğü bu adamın ruhunun ve beyninin de rengidir) *İltica yalanları* başlıklı yazısında, aydınlar için şöyle diyor: "Türkiye'ye yapılan büyük haksızlık, apaçık ortada... Fakat bizim bazı entellelerimiz hâlâ 'Kabahat TC Devletinde, insan hakları ve demokrasi olmadan, Kürt sorunu çözülmeden bir yere varılmaz' diyorlar... Onların muratları da aslında PKK'nın taliplerinden ve AB'nin dayatmak istediğinden pek farklı değil... Siyasi çözüm... Federasyon... Otonomi... Kürt azınlık! Bir koparsalar şu Güneydoğu'yu, hani Sevr'deki gibi, 'biz bölünmeye karşıyız' diye diye bir bölebilseler Türkiye'yi, başları göğe erecek."

Gazetenin ilk sayfadan manşet

haber. Bir müftünün, kadınların da cenaze namazına katılmalarını sağlayan uygulaması, günün ulusal kahramanlık olayı. *Atatürkçü müftü*. Başlık tam boy. *"Tabu yıkan müftü"*. Kadın haklarında bir mevzi daha kazanılması anlamına gelmiyor mu bu? Yoksa Refah'a nisbet mi yapılıyor? Atatürkçü müftünün ülkesinin hürriyetçi gazetesinin diğer önemli konusu *genç kızlara bekaret kontrolü* uygulamasına ilişkin tartışmalar. Kadınlar cenaze namazına katılabilecekler, fakat erkekler meclisinin çıkardığı kanunlar gereği istenildiğinde bekaret kontrolünden geçerek, toplumun namusu sürekli denetim altına alınacak. Yani bütünüyle, çürümüş değerler ülkesi olan Türkiye toplumunun ahlak ölçüleri iki bacak arasına sıkışıp kaldı. Bu arada tartışmalara Atatürkçü bayan bakan da katılıyor. Aileden sorumlu Atatürkçü bayan bakan Işıl Saygın, (soyadına bakmayın siz, işgal ettiği bakanlık koltuğu kadar kendisine ters bir soyisim) bir çok genç kızın intiharına neden olan o lanetli bekaret kontrolü uygulamasını şiddetli savunuyor. Bir yazar yazmış: "Kadın, kadının kurdudur" diye. Halt etmiş. Hayır! "Cinsiyet ne olursa olsun, TC bakanları insan haklarının kurdur" diye düzeltmek gerekir bu cümleyi.

Ve Atatürkçülük atakta!?

İlhan Selçuk Cumhuriyet'ten güya gericiilere çatıyor. Kendisini ilerici olarak kabul ettiği için, haret, "Ah şu Kemalistler! Suçları büyük... Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın başını çekenler onlar, emperyalizme karşı çıktılar, çıkmakla da kalmadılar, tarihte ilk kez mazlum halklara emperyalizme karşı yenginin tadını tattırdılar."

Selçuk ironik bir dille sürdürdüğü yazısını şöyle devam ettiriyor: "Ulusal tarih bilincini ısıttılar... 'Devletin dini islamdır' ilkesini anayasadan silip, yerine laikliği yazdılar... Kadın haklarını hayata geçirdiler... Türkiye'de demokrasi hukuku adına ne varsa Kemalistler hayata geçirdiler..." Hürriyet yayınlamış,

Basın Dünyamız köşesinde İlhan Selçuk'un bu yazısını.(2) Ve aynı gazetenin 22. sayfasında Manisa'da poliste işkence gören 18 yaşın altındaki gençlerin, mahkeme tutanaklarına geçen öyküleri yer alıyor. Ve yazı şöyle devam ediyor: "İşkence yapanların değil de, işkence görenlerin utandığı bir ülkede yaşadığımız için, gençler yaşadıkları işkenceyi ancak gizli celselerde anlatabiliyorlar. Bu yüzden da anlatılanları yayınlamak suç oluyor."

Sadece üç günlük gazeteden aldığımız haber ve yorumları birleştirerek, Türkiye toplumunun genel bir tanımını yapmak mümkündür. Herhangi bir gazeteyi üç gün takip etmek yeterli. Ve uzun zamandır ısrarla vurguladığımız bir gerçeklik, sadece üç güne ilişkin gazete haberlerinde bile kendini yüzlerce kez kanıtıyor. *Türkiye toplumu, toplumsal aklını yitirmiş bir toplumdur artık.*

Ve Atatürkçülük atakta!?

Kemalist Cumhuriyet, yetmiş yıldır etkilerinin meyvasını (üstelik henüz ham iken ve dalından koparak) yemekte. Huzur ve bolluk içinde bir ülke yaratıldı, yetmiş yıl gibi kısacık bir zaman dilimi içinde. Fazla değil, daha yirmi yıl önce, milyonlar olmak, sadece bazı orta halli varlıkların Milli Piyango düşlerini süslerdi. Şimdi herkes karnını doyuramayan milyarder.

Elbette bu gelişimde büyük ve ulu Atatürk'e çok fazla borcumuz var. Onun açtığı muassır medeniyetler düzeyine yükselme yolunu büyük bir ulusal çaba ile katettik. Şimdi artık biz de gelişmiş ülkeler seviyesinde bir ülkeyiz. Bu nedenle, bugün Türkiye'de doğan her bir çocuk (eğer doğarken yaşamını kaybeden binde 12,5'ten birisi değilse) bilmem kaç bin dolarlık bir dış borç yükü ile birlikte ilk gülücüklerini gönderiyor dünyaya. Enflasyon son yirmi yıl içinde bu mutlu ülkenin çocuklarına hep çift sıfırlı olarak gülmüştü. Ve asla değiştirilemez olan Misak-ı Milli sınırlarımız içinde (hainlerin "kara" diye iftira attığı)

70 milyar dolarlık kayıt dışı paranın gençliğimize sunduğu uçma olanakları, istikbal göklerdeydi diye Ata'mızın dehasının da bir göstergesi olarak onurumuzdur. İzmir İktisat Kongresi'nde (Şubat 1923) Ata'mızın açtığı kapitalizm yolunda, bir gün dahi aksamadan, nihai hedefine ulaşmak için bütün fedakarlıklara katlanan Türk sermayesi ve devletimiz, milli kamyonlar aracılığıyla engelleri tek tek aşmaya çalışmaktadı.

Türkiye toplumu toplumsal sağduyusunu yitirmiş bir toplumdur artık Hırsızın meclis başkanı, mafya şefinin içişleri bakanı, kadınları aşağılayan çağdışı uygulamaların savunucusunun aileden sorumlu çağdaş bayan bakan olduğu ve buna rağmen böylesine suskun bir ülke halkının toplumsal aklını yitirdiğinden söz etmek, halka saygısızlık olamaz. İşkence görenlerin cezaevinde, işkence yapanların da dışarıda yaşadıkları bir ülkede, Kemalistlerin getirdiği demokrasi hukukundan sözedenlerin, ya da "insan haklarının geliştirilmesini, Kürt sorununun adil ve eşitlikçi bir anlayış ile çözülmesini" isteyen aydınları PKK'li, PSK'li olarak niteleyen köşe yazarlarının yüzlerine tükürülmeden hâlâ okunabildiği bir ülke halkının toplumsal cinnet geçirdiğinden söz etmek yanlış değildir. Siyasetin uygulayıcıları olan hükümetleri değil de, soyut olarak siyasileri eleştirerek eylem yaptığını sanan sendikacılarını reddetmeyen ve peşinden yürüyen işçi sınıfının aklından sötmek mümkün müdür? Susurluk çetesi elemanlarının tek tek salıverildiğini görürken Beşikçilerin, Gergerlerin tutuklanmasına göz yuman, Bastil'leri basmayan bir halkın genel anatomik yapısının sağlığından söz etmek mümkün müdür?

Evet, etkisini bütünüyle yitirdiğine inanılan bir dönemde Kemalizm Türkiye toplumunda güya yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Raslantısal bir şekilde seçtiğimiz üç güne ilişkin günlük gazetede neredeyse on civarında Atatürk övgülü yazı vardı. Kemalizm yeniden keş-

Türkiye toplumu toplumsal sağduyusunu yitirmiş bir toplumdur artık Hırsızın meclis başkanı, mafya şefinin içişleri bakanı, kadınları aşağılayan çağdışı uygulamaların savunucusunun aileden sorumlu çağdaş bayan bakan olduğu ve buna rağmen böylesine suskun bir ülke halkının toplumsal aklını yitirdiğinden söz etmek, halka saygısızlık olamaz.

fediliyor. Refah'tan CHP'ye, bütün yasal partiler: "Mustafa Kemal'den aldığımız ilham ve inançla" diye başlıyorlar programlarına. Sanki günümüze kadar uygulananların Kemalizm'le bir ilgisi yokmuş gibi. Oysa seksen yıllık Cumhuriyet döneminin bütünü Kemalizm'in uygulamasıdır. Kürtlerin en küçük bir demokratik talebinin dahi kanlı katliamlarla bastırıldığı bir tarihin Kemalizm'in doğal ve kaçınılmaz mantığı sonucu yaşandığını görmezlikten nasıl gelebiliriz? Bu tarihin Mustafa Kemal'in yıllarının genel bilançosuna kısaca bir bakmak bile, Kemalizm'in ıstıttığı *ulusal tarih bilincinin* ne mene bir halt olduğunu göstermeye yeterlidir.

12-28 Eylül 1924: Nasturi Ayaklanması

13 Şubat 1925: Şeyh Sait İsyanı (31 Mayıs'ta bastırıldı)

9-12 Ağustos 1925: Raçkotan ve Raman Tedip Harekatı

1925-1937: Sason Ayaklanmaları

Mayıs-Haziran 1926: Birinci Ağrı Ayaklanması

7 Ekim-30 Kasım 1926: Koçuşığı Ayaklanması

26 Mayıs-25 Ağustos 1927: Mutki Ayaklanması

13-20 Eylül 1927: İkinci Ağrı Ayaklanması

7 Ekim-17 Kasım 1927: Biçar Tenkil Harekatı

22 Mayıs-3 Ağustos 1929: Asi Resul Ayaklanması

14-27 Eylül 1929: Tendürek Harekatı

26 Mayıs-9 Haziran 1930: Savur Tenkil Harekatı

20 Haziran-Eylül 1930: Zeylan Ayaklanması

16 Temmuz-10 Ekim 1930: Oramar Ayaklanması

7-14 Eylül 1930: Pülümür Harekatı

1937-1938: Tunceli Tedip Harekatı

Genelkurmay yayınlarında "ayaklanma" olarak geçen bu demokratik istemli ulusal başkaldırıların katliamlarla yanıtlanması Kemalizm'in ırkçı-milliyetçi özünü açıklamak için yetmez mi? Yazarlar bunu bilmezler mi? Tarihçiler bunu bilmezler mi? Bilirler ve buna rağmen önderlerinin yaptığı gib tarihi tahrif etmekten asla çekinmezler. "Tarihte ilk kez mazlum halklara emperyalizme karşı yenginin tadını tattırdılar" diye çağdaşçı, Atatürkçü yazar, yakın tarihin ilk jenosidi (soy kurutma katliamı) olan Ermeni soykırım hareketini görmezlikten gelir. Belki, İttihat Terakkici bu ideolojik-politik çizginin uygulamalarına değinmemenin mazereti olarak "geçmiş tartışmamak" gibi bir neden ileri sürülebilir. Belki, (herkesi aptal sanarak) geçmişte yapılan Kürt katliamları için de aynı açıklamayla so-

rukları yanıtlayabildiğimizi düşünebiliriz. Fakat günümüzde halen sürmekte olan katliamlara da aynı suskunlukla yanıt vermek katliama ortak olmakla bire bir aynı anlama gelmez mi?

Kemalizmin tohumlarını attığı demokratik hukukun bekçileri, DDP gibi, DEP gibi yasal siyasal partileri kapatırken totem tanrıalarının etrafından dans edip, çoşkularını çılgınca attıkları naralara katanlar değiller miydi? Mustafa Kemal'in emirle kurdurduğu "muhalif" partilere bile tahammül edemiyerek, yine "emirle" kapatması olaylarıyla benzerlikleri yok mudur bugünkü uygulamaların? DEP'li milletvekillerinin Meclis denilen skandal merkezinden derdest edilerek cezaevlerine götürüldüğü, DDP'li siyasilerin kelepçelenerek işkencehanelere, hücrelere tıkıldığı tarihlerden çok önceleri de *kemalizmin hep atakta olduğunu* söylemek, İstiklal Mahkemeleri gibi bu ayıbı tarihsel olarak taşıyan bir ülke için gerçekliğin kendisi değil midir?

Hayır, bu kafalarla Türkiye toplumunun sağlıklı bir geleceğe yönelmesi mümkün değildir. Irkçı-milliyetçi bir tarihi böylesine tahrifatçı metodlara başvurarak savunan aydınların yuhalanmadığı bir ülkenin geleceğinin olduğundan söz etmek mümkün değildir. Ulus-devlet anlayışının tarihsel anlamda giderek anlamını kaybetmeye yöneldiği çağımızda, ulus-devletin varlığını devam ettirmek için halkların özgürlük taleplerini katliamlarla boğmaya yönelen bir devletin geleceğinden umutlu söz etmek mümkün değildir. Böylesi bir devlete tapınan bir halkın geleceğinin özgür olacağını düşünmek bile lükstür.

Kemalizmle tarihsel bir hesaplaşmayı gerçekleştirmek gerektiğini hep söyledik. Neden?

Bugün Kürdistan topraklarında kanlı bir savaş sürüp gitmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, tarihinin en karanlık günlerini yaşamaktadır. Siyaset biliminde tanımlanmış olan

hiçbir devlet tanımı günümüz devletini tanımlayabilme yeteğine sahip değildir. Meclis içinde eli temiz tek bir siyasetçi kalmamıştır. Dün temiz diye tanımlananların pislikleri de bugün tek tek su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Çete ilişkisi egemen hukun yerini doldurmuştur. Yasama, yargı ve yürütme erkleri bütünüyle ordunun elinde toplanmış durumdadır. Ve Türk halkı tam da böylesi bir devletin yönetimi altında, büyük patlamalara gebe bir tarihsel süreci sol bir önderlikten yoksun olarak yaşamaktadır. Klasik sözdür: Politika boşluk tanımaz. Sol önderliğin yer almadığı politik zeminlerde boşluk, statükocu ya da radikal gerici siyasal tercihlerle doldurulur. Ve bugün olan da budur. Türk halkının bu tarihsel sürecin bütün kirliliğini üzerinde taşıyarak giderek daha olumsuz bir kanala doğru yönelmesi böylesi bir sürecin doğal sonucudur.

Üstelik Türkiye'de güçlü bir sol potansiyel de vardır. Fakat ne yazık ki bu potansiyel, ideolojik-politik yönelişini tarihsel zemininden kopmadan sürdürmek niyetinde kararlıdır. Ve bu nedenle, Anadolu ve Ortadoğu coğrafyalarında sürmekte olan akışı doğru tanımlayamamakta ve doğru çözümler önerememektedir. Politik gündemin canalcı konularını yakalamak yerine, ayrıntıda koşmayı yeğleyen tavır alışı çok da bilimsizce bir seçim olduğunu söylemek kolay değil. Kürt sorununa hâlâ içselleşmiş bir yakınlık duymayan solun giderek sistem ile bütünleşmek zorunda kalacağını söylemek hiç de kehânet sayılmamalıdır. Ve sürecin genel olarak böyle bir yönelim içinde olduğunu söylemek karamsarlık olarak değenledirilebile, böylesi bir karamsarlık, kendimizi aldatarak halkların özgürlük kavgasını yok saymak tutumundan daha üretici, yapıcı, yaratıcı olacaktır kanaatindeyim.

Anadolu ve Ortadoğu coğrafyasına sıkı sıkıya bağlı Türkiyeli bir sosyalist olarak, yaşananın, tarihle bağının kurulması gerektiğini düşünmekteyim. Amacım, onur duy-

duğum ve karınca kararınca katkı olduğum Türkiye sosyalist hareketinin tarihini karalamak değil, bu tarihin biz Türkiyeli sosyalistleri zayıf düşüren Aşil topuğunu göstermeye çalışmaktır. Bu Aşil topuğunun kemalizm olduğunu düşünmekte, buna inanmakta, bunu anlatmaktayım.

Türkiye'de yöneten-yönetilen ilişkisindeki bozulma devrimciler için olağandışı olanakları hazır hale getirmiştir. Türkiye devrimi için paha biçilmez bir ittifak olan Kürdistan özgürlük hareketi Türkiye devrimi ile kucaklaşmaya hazırdır. Ve bütün bunlara rağmen Türkiye sosyalist hareketi, geçmişle göbek bağını bütünüyle koparıp atmadığı için atıl, güdük, giderek çürümekte olan bir yığınlar kümesi olarak bitkisel yaşamını sürdürmektedir.

Neyi amaçlamaktayız, göbek bağının bütünüyle kopartılıp atılmasından. Solun, milliyetçi bağlarından bütünüyle sıyrılmasını. Anadolu topraklarında bir halka yönelik böylesine kitlesel bir katliamın sürdürüldüğü günümüz koşullarında kemalizmden devraldığı milliyetçi bağlardan kopmamak solu özünde devlet politikalarına karşı koyamaz bir politik tavır alış içine itmektedir. Milli duyguların etkisi altına olan bir solun enternasyonalist bir sosyalizm rotasına yönelemeyeceğini bir çok örnekleriyle gördük. Başkalarının milliyetçiliğini eleştirmekte fazlaca ödünsüz olmak kendi milliyetçiliğimizin üzerini örtmeye yönelik psikolojik bir savunma mekanizması mıdır acaba?

Türkiye sosyalist hareketi sistem içi düşüncelerden arınarak geçmişle bağlarını koparma şansını birkaç kez yakalamıştır. Özellikle 1965 sonrası gelişen radikal sosyalizm arayışları, geçmiş tarihsel bağlarının önemli bir kısmını, bilinçli bir tutum alışla reddedebilmiştir. Ne var ki, aynı tutum alış TC resmi ideolojisini oluşturan kemalist düşünceye bir türlü yönelmemiş, tersine Türkiyeli sosyalistler, hareketlerinin meşruiyetini büyük oranda kemalizme dayandırarak kitlelere kabul ettirmeye

çalışmışlardır.

Solun kemalizme bakışındaki bu yanlıgı, esas olarak üç noktadan kaynaklanmaktaydı: Kemalizmin kendi iddiaları içinde yer alan pozitivizmi, laisizmi, anti-emperyalizmi. Çağdaş bir düşünce sistemi olarak kabul ettiği kemalizmi anti-emperyalist diye değerlendiren Türkiye sosyalist hareketi, enternasyonalist sosyalizmden bütünüyle uzakta bir konumlanış içine girerek milleyetçiliğin açık savunusunu yapmaktan kaçınmamıştır. Devletçilik bu solun geleceğe yönelik bütün kurumsal projelerini biçimlendirmiştir. CHP gibi, sömürgeci bir devletin sosyal reformlar öneren devletçi-milliyetçi politik çizgileriyle sık sık aynı rotada buluşmaları da bu asli nedenden kaynaklanmaktadır.

Örneğin kaşarlanmış kemalist İlhan Selçuk'un yukarıda açıkladığımız güncel düşüncesi ile THKP-C savunmasından alınan şu sözler arasındaki ayrılığı başka nasıl açıklayabiliriz ki? "Türk ordusunun geleceğinde emperyalizme karşı, dünyada zaferle sonuçlanmış olan ilk milli kurtuluş savaşı yatmaktadır. Genellikle halk çocuklarından oluşan Türk subaylarının çoğunluğunun karakterini belirleyen de anti-emperyalizmdir, milliyetçiliktir... Görülüyor ki, tıpkı bugün olduğu gibi, 1. Kurtuluş Savaşı sıralarında da Milli kurtuluşçular ile -aynı zamanda milli kurtuluşçu olan- Marksistler arasında zıtlık yoktur, tam tersine hedef doğrultusunda bir güç birliği vardır. O dönemdeki mücadelenin hedefi ise, bugün (1972) olduğu gibi tam bağımsızlıktır." (3)

Oysa bugün olduğu gibi 1970'li ve daha eski dünlerde de sosyalizm ile kemalizmin ortak bir yanı yoktu. Burjuva ideolojisinin ırkçı-milliyetçi versiyonlarından biri olan kemalizm, enternasyonalist olması gereken sosyalizmin doğasıyla çatışır. Kapitalist emperyalizmle bütünleşmeye can atan ve bunun için daha İzmir İktisat Kongresi'nden itibaren ulusal kampanya açan kemalizmin, antikapitalist olan bir sosyal-politik

sistem anlayışı ile yan yana gelebilmesi mümkün değildir.

Oysa bugün olduğu gibi, 1970'li ve daha eski dünlerde de TC devleti sömürgeci bir devlettir. Bu devletin Kürtlere yönelik katliamları seksenli yıllarda başlayan yepyeni bir olay değildir. Tersine daha Mustafa Kemal zamanında sürdürülen katliamlar bile enternasyonalist kömünistlerin tavrı alması için yeterli bir nedendi. Bir başka halka yönelik uzun süreli bir katliamın yaşandığı, egemen ulustan başka halkların kimliklerinin yok sayıldığı bir ülke sosyalistlerinin, bu katliamların baş sorumlusu olan kemalizmle yan yana gelebilmeleri mümkün değildir.

Hangi Mustafa Kemal ile demokrat ve çağdaş bir toplum düzeyine yükselmek mümkündür? İşte Mustafa Kemal:

"Bugünkü Türk Milleti siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkeslik fikri, ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatan-daş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış adlandırmalar birkaç düşman aleti, mürteci beyinsizden maada hiçbir millet ferdi üzerinde eseften başka bir tesir yaratmamıştır." (4)

İşte Mustafa Kemal.

"Bu memleket tarihte Türktür, halde Türktür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır."

İşte Mustafa Kemal:

"Ben Türk elinin kahraman bir bucağındayım. Yazık ki oraya Bekir diyorlar. Fakat özünde Türk diyor idi. Bekir sonradan ona alem olmuş, fakat biz özdiyarımızın ne olduğunu biliriz. Bizim diyarımız Oğuz Türk'ün has kaynağıdır, biz de bu yüce konağın çocuklarıyız. Diyoruz ki: Türk ülkesi büyüktür. Her yeri dolduran Türk'tür ve her yeri aydınlatan Türk'ün yüzüdür. Diyarbekirli, Vanlı, Erzurumlu, Trabzolu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir İRKİN evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır... Türk'ün varlığı bu köhne aleme yeni ufuklar

Türkiye'de yöneten-yönetilen ilişkisindeki bozulma devrimciler için olağandışı olanakları hazır hale getirmiştir. Türkiye devrimi için paha biçilmez bir ittifak olan Kürdistan özgürlük hareketi Türkiye devrimi ile kucaklaşmaya hazırdır. Ve bütün bunlara rağmen Türkiye sosyalist hareketi, geçmişle göbek bağını bütünüyle koparıp atamadığı için atıl, güdük, giderek çürümekte olan bir yığınlar kümesi olarak bitkisel yaşamını sürdürmektedir.

açacak. Güneş ne demek, ufuk ne demek o zaman görülecek." (5)

Ve işte adalet bakanının (Mahmut Esat Bozkurt) ağzından kemalizmin özeti:

"Sadece Türk milletinin bu memlekette milli haklar isteğinde bulunma hakkı vardır. Diğer unsurların böyle bir hak talebinde bulunmalarına imkan tanınmaz... Gerçekleri saklamanın gereği yoktur. Türkler bu memleketin yegâne sahipleri, yegâne efendileridir. Türk orijinin-den gelmeyenlerin bu memlekette sadece bir tek hakları vardır: Asıl Türk milletine kusursuz olarak hizmetkârlık ve kölelik etmektir." (6)

Ve böylesine ırkçı bir politik anlayışla uzaktan koklaşmak bile ırkçılığa bulaşmak olmayacak mıdır?

Türkiye halklarına önderlik yapması gereken temel dinamik dün olduğu gibi yarın da Türkiye sosyalist hareketi olacaktır. Bu dinamğin, bu-

gün böylesi bir motor görevini üstlenmemesinin temel nedeni olarak, kendi doğasıyla hiç uzlaşmaz bir içerikle fazla içiçe bir yaşam sürdürmesi gösterilebilir. Türkiye sosyalist hareketi dün de kemalizmle böylesi bir bütünleşmenin sonuçlarını Kürt sorunu karşısında yaşamıştı. Solun bütün tarihinde Kürt halkının özgürlük taleplerine karşı suskunluğun nedeni bir türlü koparılmayan bu göbek bağında aranmalıdır. Üçüncü Enternasyonalin ulus-devletçi bir tutumla Türkiye'de Kürt sorununu yok sayan anlayışında, (kendi sosyalizm tanımının içeriğinden kaynaklanan temel sorunların yanı sıra) Türkiye sosyalist hareketinin bu milliyetçi tutumunun da payı büyüktür. TC'nin, Osmanlı'dan bağımsız, tamamen yeni ve modern bir devlet olduğunu savunan ve Osmanlı tarihi ve kültürü ile bütün bağlarını koparmaya özen gösteren Türkiyeli aydın tipinin, hiç olmazsa "Osmanlı döneminde yapılmıştır" hafiflemesiyle kabul edebileceği Ermeni Katliamı'na yönelik inkarcı-savunmacı tavır alışının altında yatan neden ne ise, Kürdistan özgürlük mücadelesinin yanında, onunla omuz omuza sokağa taşmayan Türkiye sosyalist hareketinin bu davranışının nedeni de elbette odur.

Halkların inkarı ve katliamı üzerinden yükselmiş bir ulusal kimliğin layığının, intiharlarla, cinayetlerle, soygunlarla, kanla zulümle bezenmiş bir toplumsal sistem olmasında şaşacak bir şey var mı ki? *

Dipnotlar:

- (1): Hürriyet Gazetesi, 8 Ocak 1998
- (2): Hürriyet Gazetesi, 5 Ocak 1998
- (3): Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi Dava Savunması
- (4): Afet İnan, *Mustafa Kemal Atatürk'ün Elyazıları*.
- (5): Diyarbekir Gazetesi, 26 Eylül 1932
- (6): Mahmut Esat Bozkurt. Milliyet Gazetesi, 19 Eylül 1930

Siyasal Mücadelede Bazı Esaslar

■ **Murat Üstün**

Geniş halk kesimlerinin neredeyse kendi yaşamsal sorunlarına bile duyarsızlaştığı, baskı ve zor politikaları nedeniyle arzu edilen hareketliliğin yakalanmadığı toplumlarda, bu olumsuz dalgayı kıracak olan güç elbet devrimci örgütler ve örgütün amaç ve yöntemlerini benimsemiş bireylerin bizzat kendisidir.

Örgütlü Birey Toplumun Büyük Çoğunluğundan Farklıdır

Ülkemiz koşullarında toplumun büyük bir çoğunluğunun örgütsüz ve dolayısıyla dağınık olduğu bilinen bir gerçektir. Ağır sorunlar altında bunalan, ekonomik gelirinin yarısından fazlası savaşa ayrılan, düşüncesini ifade etmesine ve örgütlenmesine fırsat verilmeyen, resmi ideolojinin kuşatması altında tutulan bir toplumda, doğaldır ki toplumun büyük bir çoğunluğu örgütlü tavır geliştirmekten yoksun olur. Toplum üzerinde kurulan baskı ve bununla bağlantı-

lı olarak red, inkar ve şiddet politikaları, bu tür toplumlarda bireyi örgüt olgusuna yabancılaştırır. Egemenler, örgütlü toplumu kendi gelecekleri açısından tehlike olarak gördükleri için, olanaklarının önemli bir bölümünü toplumun örgütlenmesini engellemek için harcarlar.

Elbet, geri bıraktınmış, ya da baskı ve zor politikasının egemen olduğu toplumlarda örgütlülük oranının düşük olmasının tek nedeni egemenlerin yürüttüğü politikalar değil; her bir örgütün kendine has yapılanmasından, örgütlerin amaç ve ideallerine, toplumun eğitim düzeyine kadar birçok nedenin yanı sıra, bu durum, örgütlü bireyin görev ve sorumluluklarını ye-

rine getirip-getirmemesiyle de ilintilidir.

Varolan mevcut sorunlarla orantılı olarak düşünüldüğünde, Türkiye'de, örgütlü bireyin toplumun büyük çoğunluğundan farklı bir yapıya sahip olduğunu, ya da olması gerektiğini söyleyebiliriz. Geniş halk kesimlerinin neredeyse kendi yaşamsal sorunlarına bile duyarsızlaştığı, baskı ve zor politikaları nedeniyle arzu edilen hareketliliğin yakalanmadığı toplumlarda, bu olumsuz dalgayı kıracak olan güç elbet devrimci örgütler ve örgütün amaç ve yöntemlerini benimsemiş bireylerin bizzat kendisidir. Bir diğer deyişle toplumu etkisi altına alan olumsuz dalga, örgütlü birey görevini yerine getirdiği kılır.

Örgütlü bireyin görev ve sorumluluklarını değerlendirirken, bireyin içinde yer aldığı örgütün önemine de değinmek gerekir. Türkiye koşullarında toplumu değiştirecek örgüt ve benzeri yapılanmaların, düzenle uyuşan, onunla bütünleşen yapılanmalar olmadığı açıktır. Ancak rejimin uygulamalarına karşı olsa bile her örgütün meninin toplumu bir bütün olarak değiştirecek etkiye ve güce sahip olmayacağı da bilinmeli. Kuşkusuz düzenin sınırları içinde kalmayan, politikalarını sistem karşıtlığı temelinde oluşturan her örgütün toplumsal statükonun değişiminde önemli bir rolü vardır; bu yadsınmaz. Buna rağmen, nihayi değişimi sağlayacak, değişimi organize edecek olan örgütün, aynı zamanda iktidara aday olan örgüt; yani devrimci bir parti olduğu gerçeği de unutulmamalı.

Yaşadığımız toplumda bu anlamıyla düşündüğümüzde düzenle bütünleşmeyen ve toplumu değiştirmeye iddiasında olan birçok partinin varlığı ile de karşılaşırız. Birey örgütlü bir yaşama doğru yürürken, elbet bu anlamda da tercihini koymalıdır. O, sınıfsal ve toplumsal konumu ne olursa olsun, idealleriyle örtüşen bir yapılanmayla birlikte yürümeyi hedef almalıdır. Öte yandan her bir örgütün/parti-

1974 yılında çıkarılan genel af ile birlikte Türkiye ve Kürdistan'da tekrar yeniden canlanan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi, Kürt halkı açısından Cumhuriyet sonrası ilk ciddi örgütlenmelerini bu yıllarda yarattı. Bu dönemde yeni Kürt örgütlenmeleri oluştu. TİP içinde örgütlenen Kürt aydınlarının bir kısmı, 1974 yılının sonunda Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi'ni (PSKT) kurdu.

nin ülke sorunlarına yönelik geliştirdiği çözüm projeleri, ideolojisi, sorunlara yönelik değerlendirmeleri, bireyin örgütlü yaşamda kendine düşen görevleri yerine getirmesi açısından önemlidir.

Cumhuriyet Tarihi, Red, İnkâr ve Asimilasyon Tarihidir

Konuyu daha anlaşılır kılmak için, Türkiye'nin Cumhuriyet sonrası kısa siyasal geçmişine özetle de olsa değinmekte yarar var. Bu bilgiler, aynı zamanda örgütlü bireyin mücadelenin geçmişine yönelik bilgi birikimine de katkıda bulunacaktır.

Bilindiği gibi Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra egemen anlayış, tüm politikalarını "tek dil-tek din-tek millet" anlayışı üzerinde şekillendirdi. Topluma dayatılan bu resmi ideoloji, başta Kürt halkı olmak üzere toplumun geniş bir kesimi tarafından tepkiyle karşılandı. Kürtler Cumhuriyet sonrasında birçok kez ayaklandı. Her ayaklanması kan ve zulüm ile bastırılan Kürt halkına yönelik red, inkâr ve asimilasyon esasına dayanan özel politikalar geliştirilirken, diğer azınlıklara yönelik olarak da benzer politikalar geliştirildi. Ülkede Türk kimliğinden başka diğer tüm etnik ve ulusal kimlikler yok sayılarak, sömürgeci egemenliğe dayalı yeni bir rejim tesis edildi. Sömürgeci rejimin bu despot uygulamaları, 1938'den sonra giderek siyasal zeminine de oturtuldu. Diğer bir deyimle rejim, 1938

yılından sonra daha rahat hareket etmeye başladı. Bu anlamıyla toplumun geniş bir kesiminin teslim alındığı yıllar, 1938 ile 1950 yılları arasındır denilebilir.

Ancak 1950'li yılların başından itibaren rejime muhalif ulusal ve toplumsal hareketlenmeler cılız da olsa tekrar yeniden görüldü. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi bu yıllarda yaşanan bazı gelişmeleri olumsuz etkilemiş olsa bile, muhalif yapılanmalar 1950'lerden sonra giderek şekillenmeye başladı. 1960'lı yıllar ise, aynı zamanda Türkiye solunda yeni bir canlanmanın başladığı yıllar oldu. Türkiye sol hareketinde legal alanda önemli bir nirengi noktası olan Türkiye İşçi Partisi (TİP), Kürdistan'daki iller dahil olmak üzere Türkiye'nin geniş bir kesiminde 1960'lı yılların ortalarına doğru örgütlenmeye başlarken, işçi sınıfı da mücadele saflarında giderek daha etkin olmaya başladı. 1938'li yıllardan sonra uzun bir sessizlik dönemine giren Kürdistan ulusal hareketi ise, Güney Kürdistan'da Molla Mustafa Barzani'nin önderliğinde sürdürülen mücadelenin yarattığı etkiyle 1960'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye Kürdistanı'nda yeniden örgütlenmeye başladı.

Elbet Kürt aydınlarının tümü Barzani'nin önderliğinde yürütülen mücadelenin etkisiyle gelişen bu örgütlenme ağı içinde değildi. Özellikle 1960'lı yıllara damgasını vuran sol siyasal çizginin etkilediği, bir diğer deyimle, Marksist-Leninist ideolojinin yol gösterici-

liğinde siyasi mücadeleye atılan Kürt aydınları ve gençlerinin bir kısmı, daha farklı örgütlenmeler içinde yer alıyorlardı.

1960'lı yılların sonuna doğru Kürt ve Türk halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi artık yeni bir mecraya doğru yürüyordu. Bu dönemde Türkiye sol hareketinde etkin olmaya başlayan gençler ağırlıkla silahlı mücadeleyi benimser, bu anlayışlarına yönelik yeni örgütlenmeler oluştururken, Türkiye sol hareketi ile birlikte çalışmalarını yürüten Kürt aydınları da bir ayrışma döneminin başındaydı. Bir kısım Kürt genci ve aydını bu yıllarda DDKO'yu (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) kurarak örgütlenmeye başladılar. Diğer bir kısım Kürt aydını ise, daha çok TİP içinde Kürt kimliğini meşrulaştırma mücadelesi veriyordu. TİP içinde "Doğu Grubu" olarak tanımlanan bu aydınlar, TİP'in 4. Kongresinde Kürt sorununa ilişkin olarak tarihsel önemde bir kararın alınmasına bile önayak oldular. Bu karar daha sonra TİP hakkında Anayasa Mahkemesi'nce verilen kapatma kararına gerekçe olarak gösterildi.

Toplumda giderek ciddi bir muhalif hareketlenmenin görülmesi, egemenleri de ürküttü. Cumhuriyet tarihindeki ikinci askeri darbe, egemenlerce bu dönemde yaşama geçirildi. 12 Mart 1971 yılında hükümete verilen bir muhtıra ile yaşama geçirilen askeri darbe sonrasında Türk sosyalistleri ile birlikte Kürt sosyalistleri, aydın, ilerici ve yurtseverlerinin büyük bir bölümü tutuklandı, bir kısmı ise yurtdışına çıkmak zorunda kaldı.

1974 yılında çıkarılan genel af ile birlikte Türkiye ve Kürdistan'da tekrar yeniden canlanan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi, Kürt halkı açısından Cumhuriyet sonrası ilk ciddi örgütlenmelerini bu yıllarda yarattı. Bu dönemde yeni Kürt örgütlenmeleri oluştu. TİP içinde örgütlenen Kürt aydınlarının bir kısmı, 1974 yılının sonunda o zamanki

1970'li yılların ortalarından sonra giderek gelişme mecrası içine giren Kürt ulusal hareketleri, bu yıllarda PSKT dışında da değişik örgütlenmeler oluşturdu. 1965 yılında ulusal temelde örgütlenen T-KDP bu dönemde kendisini yeniden toparlama yönünde çabalar içine girerken, Rızgari hareketi çıkardığı yayın organları aracılığı ile Kürt sorununu sosyalist bir anlayışla tartışmaya başladı. 1976 yılında legal dernekler şeklinde örgütlenmeye başlayan DDKD ise, daha çok KDP kökeninden gelen sosyalistlerin örgütlendiği bir alan oldu.

adiyla Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi'ni (PSKT) kurdu. Buna en büyük neden, elbet Türkiye sol hareketinin takındığı olumsuz tutum idi. Örneğin TİP, yeniden kuruluşunda Kürt sorununu kendi içinde bile tartışmaz bir duruma gelmişti. Türkiye solunda yeralan diğer yeni örgütlenmeler ise Kürt sorununu kavramaktan uzaktılar. Onlar Kürt sorununu bilimsel ölçüler içinde ele almadıkları gibi, sorunu ikinci-üçüncü dereceden bir sorun olarak algıyorlardı. Ulusal ölçekte örgütlenen T-KDP (Türkiye Kürdistanı Demokratik Partisi) ise, Kürdistan'ın sınıflı toplum olma özelliğini yadsıyarak örgütlenmeyi savunuyordu. Kemal Burkay'ın liderliğinde PSKT'yi kuran Kürt aydınları ise,

bilimsel sosyalizmi kılavuz edinen bir parti çatısı altında örgütlenmeyi hedef olarak önlerine koymuşlardı.

1974'ün sonunda kurulan ve 1980'li yılların başına kadar partinin kuruluşunu kamuoyuna açıklamayan, ağırlıkla dar kadro çalışması yürüten PSKT, bu yıllarda DHKD'ler (Devrimci Halk Kültür Derneği) aracılığıyla legal alanda yürüttüğü çalışmalar ile tanınıyordu. 1970'li yılların ortalarından sonra Türkiye Kürdistanı'nın ekonomik ve toplumsal yapısının tahlinini de bilimsel temellerde yapan bu örgüt, çıkardığı yayın organları (Özgürlük Yolu dergisi ve Roja Welat gazetesi) ve onlarca kitapla bir yandan Kürt halkı üzerindeki ulusal baskıyı teşhir ederken, diğer yandan da Kürt dili ve kültürüne yönelik yürüttüğü çalışmalarla ulusal bilinci ve coşkuyu yükseltti. Kürt hareketinin bilimsel sosyalist anlayış ile tanışmasını sağlayan PSKT, aynı zamanda Kürdistan'da sosyalizmin yaygınlaşmasında da ciddi bir rol üstlendi.

1970'li yılların ortalarından sonra giderek gelişme mecrası içine giren Kürt ulusal hareketi, bu yıllarda PSKT dışında da değişik örgütlenmeler yarattı. 1965 yılında ulusal temelde örgütlenen T-KDP bu dönemde kendisini yeniden toparlama yönünde çabalar içine girerken, Rızgari hareketi çıkardığı yayın organları aracılığı ile Kürt sorununu sosyalist bir anlayışla tartışmaya başladı. 1976 yılında legal dernekler şeklinde örgütlenmeye başlayan DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Derneği) ise, daha çok KDP kökeninden gelen sosyalistlerin örgütlendiği bir alan oldu. Bu yapı daha sonra Kürdistan İşçi Partisi (KİP) adı altında partileşerek mücadelesini sürdürdü. 1978 yılında Abdullah Öcalan liderliğinde kurulan PKK ise, ağırlıkla FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) ve Dev-Genç içinde örgütlenen Kürt gençlerinin oluşturduğu ayrı bir örgütlenmeydi.

1980 yılında yaşanan askeri

darbe, hiç şüphesiz Türkiye sol hareketine olduğu gibi, Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesine de önemli bir darbe vurdu. PSKT, KİP ve KUK tarafından oluşturulan ve ne yazık ki kısa süren UDG (Ulusal Demokratik Güçbirliği) gibi oluşumların yarattığı olumlu etkilere rağmen kendi içinde sağlıklı bir birliktelik yaratamayan Kürt ulusal hareketi, yapılacağı aylarca önceden bilinen 12 Eylül darbesine, deyim yerindeyse gafil avlandı. 12 Eylül darbesiyle birlikte büyük oranda güç yitiren Kürt ulusal hareketi yeniden toparlanma çalışması yürütürken, PKK 1984 yılında silahlı mücadele başlattı. Silahlı mücadelenin yarattığı etki ve devletin Kürt halkına yönelik geliştirdiği sistemli baskılar bu yıllarda kitleleri daha çok PKK'ye yönlendirirken, diğer Kürt hareketleri de ağırlıkla 1987'lerden sonra yurt içinde yeniden örgütlenmeye başladılar. Elbet PKK dışındaki bu hareketlerin hiçbirisi geçmiş etki ve konumlarında değillerdi, ülkedeki siyasi dengeler ise alabildiğine değişmişti.

12 Eylül'ün bir diğer özelliği ise, toplum üzerinde bıraktığı derin etkilerin 20 yıl aradan geçmesine rağmen hala sürüyor olmasıdır. 12 Eylül faşist rejiminin binlerce devrimciyi zindanlara tıkma-

sı, 30 binin üstünde Kürt ve Türk aydınının ülkesini terkederek yurt dışına çıkmak zorunda kalması, Kürt ve Türk toplumu üzerinde korkunç bir baskı cenderesinin kurulması, işçi ve emekçilerin haklarının gaspedilmesi... Türkiye ve Kürdistan'daki siyasal mücadele tarihinde ve bir bütün olarak toplumsal yaşamda izleri hala da silinmeyen ciddi etkiler bıraktı.

Konuyu değerlendirmeye başlarken, örgütlü bireyin toplumun büyük çoğunluğundan farklı olduğunu belirtmiştik. Çünkü o toplumu dönüştürmeye aday kesimlerin başında geliyor. Bu nedenle özetle de olsa, örgütlü bireyin daha verimli çalışmasını sağlayabilecek bazı bilgileri edinmesinin yararı vardır. Ancak yukarıda verilen bilgilerin yeterli olmayacağı açıktır. Bu konuda bireylerin herbirine önemli görevler düşüyor. Onlar, özetle değinilen bu süreci daha iyi irdelemeli, daha geniş kaynaklara ulaşarak bilgi birikimlerini arttırmalıdır.

Başta Gelen Görev, Amaç ve Hedeflerin Kavranarak Propaganda ve Ajitasyonunun Yapılmasıdır

Bu özet belirlemelerden sonra, konunun asıl irdelenmesi gereken boyutuna gelelim...

Hiç şüphesiz örgütlü bireyin en başta gelen görevi örgütünün amaç ve hedeflerini, ideal ve düşüncelerini kavramak, onun propaganda ve ajitasyonunu eksiksiz bir şekilde yerine getirmek olmalıdır. Devrimci mücadele içinde yer alanların daha baştan egemen güçlerin karşısında eşitsiz bir yarışa başladıkları açıktır. Egemenler büyük maddi ve teknik olanaklarıyla yaşamın her alanına müdahale edebilecek güce sahipken, rejime muhalif devrimci örgütler ve bu örgütlerin yönetici, üye ve taraftarları bunların hiçbirine sahip değil. Onlar, egemenlerin bu bü-

yük olanaklarına karşın ellerindeki kısıtlı olanaklarla mücadele vermek zorundadırlar. Bu nedenle, ulusal ya da toplumsal mücadeledeki yerini belirleyen, toplumun geniş bir çoğunluğundan ayrılarak militan bir mücadele vermeye başlayan birey, tüm enerjisini propaganda ve ajitasyona sarfetmekten kaçınmamalıdır. O, harcayacağı enerji ile, egemenlerin toplum üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi tersine çevirebilir, düşünce ve inançlarının, bir diğer deyimle partisinin toplumda daha geniş taraftar bulmasına olanak sağlayabilir.

Devrimci bir bireyin propaganda amaçladığı en önemli şey ise, egemenlerin yalana dayalı propagandaları ile toplum üzerinde yarattıkları etkileri kırmak olmalıdır. Toplumun gerçekleri kavraması, örgütlülük oranının toplumda giderek artması, aynı zamanda egemen güçlerin toplum üzerinde yarattığı olumsuz etkinin kırılmasına bağlıdır.

Bir kısım insan egemenlerin gücünü abartarak, bu etkiyi kırmının zor alacağını söyleyebilir. Kuşkusuz egemenlerin olanakları daha fazladır. Ancak unutulmaması ki, devrimciler de topluma doğru olanı gösteren öncülerdirler. Bu nedenle egemenlerin gücünü abartmadan ve de küçümsemeden, topluma doğru olanı göstermek, bir diğer deyimle doğru olanın propaganda ve ajitasyonunu yürütmek görevi, örgütlü bireylerindir. 12 Eylül'den önce de egemenler güçlüydü ve devrimciler kısıtlı olanaklarla mücadele veriyorlardı. Ancak birkaç kararlı insanın başlattığı mücadele, 1977'de Diyarbakır'da, 1979'da ise Ağrı'da belediye başkanlıklarını kazanacak kadar kitleselleşmişti. Öte yandan 1989'da Diyarbakır'da Demokrasi Platformu'nun bağımsız belediye başkan adayı olarak seçimlere katılan Refik Karakoç'a verilen oylar, devrimcilerin kararlı çalışmalarının egemenleri nasıl altedebileceğinin açık göstergesidir...

Propaganda ve ajitasyonu yü-

Hiç şüphesiz örgütlü bireyin en başta gelen görevi örgütünün ideal ve düşüncelerini kavramak, onun propaganda ve ajitasyonunu eksiksiz bir şekilde yerine getirmek olmalıdır.

rütmek için, kişinin iyi bir propagandacı, ya da usta bir ajitator olması beklenemez. Bu türden usta ajitator ve propagandistlerin yetişmesi zaman alıcı bir iştir ve bu türden kadrolar kolay da yetişmiyor. Peki buna rağmen, örgütlü bireylerin "yeterli değiliz" diyerek, beklmeleri mi lazım? Hayır, örgütlü birey, bu işi bir avuç yetişmiş insana bırakamaz, bu hakka sahip de değil. Onlar, pekala kendilerini propaganda ve ajitasyon görevini yerine getirerek de geliştirebilirler. Elbet bunun için asgari bilgiler gereklidir; asgari bilgiler için de, okumak... Okumanın yanı sıra birikimi ve deneyimi olanlardan da yararlanılabilir. En önemlisi ise, bu görevi yerine getirmek için devrimci inanç ve kararlılık gereklidir.

Propaganda ve ajitasyonun mekanı yoktur. Yaşamın her alanı bu iş için mekan seçilebilir. Okul, işyeri, aile ortamı, yolda yürürken, otobüste seyahat ederken, siyasi ve kültürel kurumlar..., bunların herbiri devrimci bireyin propaganda ve ajitasyon görevini yerine getirebileceği mekanlardır.

Elbet propaganda ve ajitasyon işini yürütürken dikkat edilmesi gereken olgular da var. Koyun otlatan gariban köylü çobana "Faşizme Karşı Birleşik Halk Cephesinden" örnekler verilemeyeceği gibi, fabrikada çalışan işçiye de, ağanın köylü üzerindeki baskısını anlatmanın bir faydası yoktur. Tüm bu eksiklikleri ortadan kaldırmak için, hedef olarak seçilen insanın nasıl ve nelerden etkilenebileceği hesaba katılmalı.

Bir diğer önemli etken ise bu görevin en iyi biçimde yazılı propaganda ve ajitasyon araçlarıyla yerine getirilebileceği gerçeğidir. Çünkü politik görüşler yazılı belgelerde daha derli topludur, üstelik bu yazılı belgeler aracılığıyla kitleleri etkilemede yanlış yapma oranı asgariye de indirilebilir.

12 Eylül'den sonra uzun yıllar devrimci hareketler yazılı propaganda ve ajitasyon araçlarından yararlanamadılar. Yurtdışında yayınlanan dergi, kitap, bildiri, gazete ve broşürler bu dönemde yurt içine ya ulaşmıyordu, ya da çok kısıtlı ulaşıyordu. Ancak bugün için aynı şeyleri söylemek sözkonusu değil. Yurt içinde son yıllarda onlarca dergi ve gazetenin yanı sıra, çok sayıda kitap ve broşürde yayınlandı. Üstelik bu yayın or-

12 Eylül'den sonra uzun yıllar devrimci hareketler yazılı propaganda ve ajitasyon araçlarından yararlanamadılar. Yurtdışında yayınlanan dergi, kitap, bildiri, gazete ve broşürler bu dönemde yurt içine ya ulaşmıyordu, ya da çok kısıtlı ulaşıyordu. Ancak bugün için aynı şeyleri söylemek sözkonusu değil. Yurt içinde son yıllarda onlarca dergi ve gazetenin yanı sıra, çok sayıda kitap ve broşürde yayınlandı. Üstelik bu yayın organlarıyla kitlelere ulaşmak, hem geçmişteki kadar riskli değil; hem de birçok görüş ve düşünce bu yayın organlarında bedeli ağır da olsa yayınlanabiliyor.

ganlarıyla kitlelere ulaşmak, hem geçmişteki kadar riskli değil; hem de birçok görüş ve düşünce bu yayın organlarında bedeli ağır da olsa yayınlanabiliyor.

Yazılı propaganda araçlarından yararlanırken gidilecek insanın sınıfsal konumu, sosyal durumu, bilgi ve eğitim düzeyi, yaşı ve yaşadığı sorunlar elbet önemlidir. Bilgi ve eğitim düzeyi düşük olanların ağır felsefi kitap ve dergilerle etkilenmesi güç olacağı gibi, yetişmiş insanlar da tersi bir yaklaşımla propaganda ve ajitasyon görevini sürdüren örgütlü bireyin etkisine girmez. Bu tür durumlarda, özellikle eğitim düzeyi düşük olanlara başta okuma alışkanlığı kazandırılmalı. Bu alışkanlık için

ise kısa romanlar, devrimci mücadeleyi, toplumsal yaşamı anlatan hikaye ve otobiyografiler önerilebilir.

Yazılı propagandanın en önemli hedeflerinden biri ise hedef ve amaçların, yapılan çalışmaların düzenli aralıklarla kamuoyuna ulaştırılmasıdır. Devrimciler bu konuda ellerindeki kısıtlı olanaklarla, adeta egemenlerin büyük olanakları ile çatışmak zorundadırlar. Egemen anlayış devrimcilerin çalışmalarının kamuoyuna yansımaması için bir çaba içindedir. Devrimciler ise, kendilerini kamuoyuna anlatmak ve çalışmalarıyla ilgili kamuoyunu bilgilendirmek zorundadır. Egemenler yüzlerce günlük gazete, dergi ve onlarca televizyon kanalı ile toplumu bombardımana tutarken, devrimcilerin elindeki en önemli araçları ise, haftalık ya da aylık yayınlanan gazete ve dergileri ile, çeşitli periyotlarla yayınlanan kitaplarıdır. Egemenlerin topluma yönelik bu bombardımanını aşmak için ise, örgütlü bireylere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Onlar, yayın organlarını ülkenin ve dünyanın her tarafına ulaştırmak ve yaygınlaştırmak gibi bir görevle karşı karşıya olmanın yanı sıra, kendi yayın organlarını haber, yazı, resim ve değerlendirmeleriyle de güçlendirmelidirler.

Unutulmasın ki, yayın kolektif bir üründür. Bu yayınları okurlara ulaştıran ise sadece bürolarda çalışan 3-5 kişi değil. Eğer öyle olsa, örgütsel bütünlüğünde bir önemi kalmaz. Bu anlamda, yayınları güçlendirmek için bir çaba içinde olmanın önemi büyüktür. Çünkü güçlenen yayın, aynı zamanda güçlenen organizmadır, güçlenen partidir, güçlenen idealdir...

Öte yandan, örgütlü bir birey eğer propaganda ve ajitasyon görevini en iyi şekilde yerine getirmek istiyorsa partisinin görüşleri-

ni öğrenmeli, onun propagandasını da kitlelere yapabilmelidir. Elbet birey bu konuda eksiklikler içinde olabilir. Ancak bu onun bilgi birikimini arttırmasına engel değildir. Son yıllarda yurt içinde de onlarca yeni kitap, dergi, broşür yayımlandı; yani parti görüşlerinin, sorunlara yönelik çözüm önerilerinin öğrenilmesi için gerekli kaynaklara ulaşmak geçmişteki gibi büyük çabalar harcamayı da gerektirmiyor. Hemen her alanda bu türden yayın organlarına ulaşmak mümkündür. Bu olanaklar ne kadar iyi kullanılırsa, parti görüş ve düşünceleri de o kadar iyi öğrenilir. Parti görüş ve düşünceleri ne kadar iyi öğrenilirse, kitlelere de o kadar rahat anlatılır.

Elbet herkesin bir teorisyen olması gerekmiyor. Ama her örgütlü birey, parti görüşlerinin esaslarını, programı hakkındaki asgari bilgiyi öğrenmelidir. Öte yandan güncel gelişmelere yönelik partinin görüşlerini öğrenmek de, örgütlü birey açısından bir gerekliliktir.

Programın Esası, Kürt Halkının Ulusal Kurtuluşudur

Bir partinin görüşleri, parti programının esasları çok kısa zamanda eskimez. Onlar aynı zamanda tek tek bireylerin düşüncesinden de farklı ve önemlidir. Çünkü partilerin görüş ve düşünceleri, programdaki esasları bir kolektivizmin ürünüdür.

Bu noktada, Türkiye'deki sorunların çözümüne esas teşkil edecek, Kürt halkının özgürleşmesini sağlayacak programın ana temalarına özetle de olsa değinmekte de yarar var. Bu bilgiler, aynı zamanda örgütlü bireyin yürüteceği propaganda ve ajitasyonda yararlanabileceği esaslardır.

Bilindiği gibi ülkemiz bugün dört devlet tarafından bölünmüş durumdadır. İlk olarak 1514 yılında Çaldıran Savaşı ile Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında paylaşılan ülkemiz, 1924 Lozan Antlaşması ile de derde bölündü.

Kürdistan'ı aralarında paylaşan bölge devletleri ve emperyalist güçler, Kürt halkının giriştiği pek çok ayaklanmayı kan ve terörle ezdiler, Kürt dili ve kültürünü ağır baskılar altına aldılar, ülkemizi kendi açık pazarları olarak kullandılar. Bu ağır baskı ve sömürü nedeniyle Kürt halkı hala dünya halkları arasındaki özgür ve onurlu yerini alamamıştır. Tüm bu nedenlerle, günümüzde Kürt toplumunun önündeki başlıca tarihsel adım ulusal kurtuluştur. Yani Kürt halkı kendi ülkesi üzerindeki yabancı boyunduruğuna son verip demokratik bir toplum kurmadan özgür olamaz; barışa kavuşamaz, gelişme yoluna giremez. Bunun için Kürt halkının önündeki temel aşama ulusal demokratik devrimdir.

Öte yandan ulusal kurtuluş mücadelesinde emekçi Türk halkını, Türk ilerici ve demokratlarını dost güçler olarak görmek, onlarla dayanışmak ve ortak mücadele vermek de önemlidir. Çünkü Türkiye'nin demokratikleşmesi, Kürt ulusunun özgürleşmesiyle de sıkı sıkıya bağlıdır. Egemen rejimin Kürt halkına karşı izlediği baskı ve şiddet politikaları ülkede şovenizmin, militarizmin güçlenmesinin, her iki ulusun acı çekmesinin; insan ve doğa kaynaklarının heder olmasının başlıca nedenidir. Bu politikaya son vermek, barışçı ve adil bir çözüm bulmak her iki halkın da yararınaadır.

Hiç şüphesiz sosyalizm insanlığın geleceğidir. Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinde de uzun vadede sosyalizm hedeflenmiştir. Ancak bu konuda düşünce ve yaklaşımların geçmişten farklılık taşıdığı bilinmeli. Elbet düşünceler birçok konuda değişime uğrayabiliyor. Statik yaklaşımlar diyalektikçe de aykırıdır. Örneğin geçmiş yıllarda sosyalizme geçiş biçimi kesintisiz devrim süreci içinde formüle ediliyordu. Teorik tartışmalarda dile getirilen düşünce de buydu. Yani demokratik devrimin başarısının ardından, nisbeten kısa bir dönemde, bir yandan demokra-

tik devrim programı hayata geçirilirken, diğer yandan işçi sınıfı öncülüğünde devrimci dalgayı sürdürerek sosyalizme geçmek...

Oysa, 70 yıllık Sovyetler Birliği'ni ve daha bir dizi ülkeyi bile yeniden kapitalizme döndüren son acı deneyler de gösterdiği, demokratik devrimi izleyerek kısa sürede sosyalizme geçmek mümkün değildir. Sosyalizme geçiş için ulusal ve uluslararası koşullar bir bütün olarak olgunlaşmalıdır. Günümüzde, gelişkin bir kapitalizmin güçlü rekabeti koşullarında, ileri bir ekonomik gelişme, sosyal, kültürel ve politik bakımdan olgunlaşmış bir toplum olmaksızın sosyalizme geçilemez. Bu nedenle, günümüz koşullarında sosyalizme geçiş biçimi yeniden formüle edilmiştir. Ulusal demokratik devrimin görevlerini başarmak, ulusal ekonomiyi güçlü biçimde yeniden inşa etmek, demokratik toplumu örgütlemek ve sosyal, kültürel, politik alanlarda gelişkin ve sosyalist bir dönüşüm için olgun bir toplum yaratmanın uzunca bir dönem alacağı açıktır. Bunun için, sosyalizm insanlığın gelişimi doğrultusunda üzerinde kaçınılmaz olarak kapitalizmi izleyecek aşama olarak görülmelidir. Çağımız toplumunun büyük çoğunluğunu oluşturan emekçilerin ve genel olarak insanlığın çıkarı bundadır.

Öte yandan sosyalizme geçiş

Bir partinin görüşleri, parti programının esasları çok kısa zamanda eskimez. Onlar aynı zamanda tek tek bireylerin düşüncesinden de farklı ve önemlidir. Çünkü partilerin görüş ve düşünceleri, programdaki esasları bir kolektivizmin ürünüdür.

tümüyle demokratik koşullarda, halkın istemi ve desteğiyle, yani barışçı biçimlerde düşünülmelidir. Sosyalistler, çok partili, demokratik bir toplumda, tümüyle özgür bir seçim sonucu, halk çoğunluğunun güvenini ve desteğini aldığında iktidara gelmeli, sosyalist program bu iktidar döneminde adım adım yaşama geçirilmelidir. Halkın desteğinin yitirildiği an ise, sosyalistler iktidardan ayrılmayı muhalefete geçebilmelidir.

Program esasları açısından bilinmesi gereken bir diğer önemli nokta ise, her parçada mücadelenin kendine özgü durumu, dayanışma ve işbirliğinin gereği üzerinedir. Elbet Kürt halkı emperyalistlerin kendi çıkarları doğrultusunda çizdiği sınırları tanımıyor. Ancak şu da bir gerçek ki, her parçada mücadelenin kendine özgü koşulları vardır. En azından her parçadaki kurtuluş mücadelesi, o parçada Kürt halkının yanyana yaşadığı diğer halkların mücadelesi ile sıkı ilişki içindedir ve söz konusu devletlerdeki tarihi, sosyal ve politik koşullar tarafından etkilenmektedir. Bu nedenle her parçadaki mücadelenin örgütlenmesi, o parçadaki Kürt halkının saflarından çıkan devrimci ve yurtsever örgütlere düşmektedir. Elbet, Kürt halkının kurtuluşu için diğer parçalardaki devrimci ve yurtsever örgütlerle dayanışmaya ve işbirliğine önem verilmeli, ulusal hareketin çıkarı için dostça eleştiri görevi yapılmalı; ancak bu parçaların ve bu örgütlerin içişlerine karışmak devrimci örgütlerin işi olmamalı.

Üzerinde tartışılan, çoğu kez polemik konusu olan bir diğer yaklaşım ise Kürt halkının kurtuluşuna yönelik belirlemelerdir. Kürt halkının kurtuluşu, Kürtlerin kendi kaderini özgürce tayin etmesinden geçer. Yani Kürt halkı kendi kendisini yönetmelidir. Bunun ise, iki biçimde olabileceği açıktır: Kürt halkı ayrılmayı kendi devletini kurabilir veya Türk halkıyla birlikte demokratik bir birliği seçebilir. Türk halkıyla demokratik birli-

ğin seçilmesi durumunda, bunun eşit haklara sahip iki cumhuriyetli bir federasyon olması gereği açıktır. Yani Kürdistan ayrı bir cumhuriyet halinde örgütlenmeli, kendi parlamentosu, hükümeti olmalı ve her bakımdan Türkiye ile eşit haklara sahip olmalıdır. Kendi kaderini tayin hakkı için koşullar olgunlaştığında, Kürt halkı bu seçeneklerden birini ya da diğerini seçebilir. Her iki durumda da bağımsız devlet statüsü söz konusudur.

Şiddetin Durması İçin Adımlar Atılması En Acil Taleptir

Elbet programın esaslarını oluşturan bu yaklaşımlar, Kürt halkının kendi iktidarında, Kürt halkının özgürleşmesi koşullarında uygulanabilir. Ancak sorunun yakıcılığı itibarıyla, program anlayışına aykırı olmamak bazında da çeşitli düşünce ve yaklaşımlar üretilmiştir. Bugün Kürtlerin büyük çoğunluğu tarafından da kabul edilen bu yaklaşımların temelinde, gerilimi düşürmek ve diyalog yolunu açmak yatıyor. Bunun için atılması gereken ilk adımlar da, örgütlü birey tarafından kavranmalı ve kitlelere propagandası yapılmalıdır.

Şiddetin bugün ulaştığı boyut korkunçtur. Şiddet, ülke kaynaklarının önemli bir bölümü heder ederken, hergün onlarca genç ve masum insanın kanının akmasına da neden oluyor. Bu nedenle ulusal kaynakların heder olmaması ve genç insanların yitirilmemesi için, şiddet ve çatışma biran önce durmalı, karşılıklı ateşkes yapılmalıdır. Elbet bugünkü kötü durumun sorumlusu Türk yönetimidir. Şiddetin nedeni de odur. Bu nedenle gerilimi düşürmek ve diyalog yolunu açmak için, ilk adım atması gereken de Türk yönetimidir. Durumun iyileşmesi için Türk yönetiminin atması gereken ilk adımlar şunlardır:

* Kürdistan'daki devlet terörü-

ne, işkenceye son verilmeli;

* Olağanüstü hal kaldırılmalı;

* Özel timler bölgeden çekilmeli, koruculuk sistemi dağıtılmalı;

* Bir genel af çıkarılmalı;

* Yurttaşlıktan çıkarılanlara hakları geri verilmeli;

* Kürt yurtsever partileri dahil, tüm politik örgütlere yasal çalışma hakkı tanınmalı;

* Kürt dili, basın-yayında, eğitim alanında ve resmi işlemlerde tam olarak serbest bırakılmalı;

* Kürdistan'da kışla, karakol ve hapishane yapımına son verilmeli, bunlara harcanan paralar Kürdistan'ın onarımı ve göç edenlerin yerlerine geri dönmeleri için harcanmalı.

Elbet Türk yönetiminin bu adımları atacağına dair iyimser bir beklenti içinde olmamak lazım. Ancak şu da unutulmamalı ki, kitleler bu taleplerini yoğunlaştırdıkça egemenler geri adım atmak ve kitlelerin taleplerini yerine getirmek zorunda kalacaklardır.

Program Esasları Kitlelerle Vucut Bulur

Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin esaslarını oluşturan programla ilgili bu kısa belirlemelerden sonra, örgütlü bireyin görev ve sorumlulukları ile ilgili diğer bir önemli noktayı daha anımsatma yarar vardır. Unutulmasın ki, bu esaslar kitlelere ulaştıkça vucut bulur, ete-kemiğe bürünür. Bunun için de her örgütlü birey, kitlelere ulaşmanın yol ve yöntemlerini asgari de olsa bilmek zorundadır.

İnsanlarla diyalog kurmada ve bunu geliştirmede başarılı olmanın en önemli koşulu, hiç şüphesiz ayrılık noktalarını değil, birlik noktalarını öne çıkarmaktan geçer. Örgütlü birey, daha baştan kendisini diyalog ortamından uzaklaştıracak bir tarzda, ayrılık noktalarını öne çıkararak insanlara yaklaşmamalı. Diğer bir deyimle en son söylenecek söz, en başta söylenmemeli.

Başkalarını örgütlemek için, onların sosyal-siyasal-ekonomik konumlarının yanısıra, güncel istemlerine yönelik bir düşünceye de sahip olmalıyız. Bir öğrenciyi, sorunlarından yalıtarak devrimci mücadelenin içine çekemeyiz. Elbet öğrencinin halkına karşı karşı sorumluluklarını yerine getirmesini isteme hakkına sahibiz. Ancak onun öğrenci olmaktan kaynaklanan sorunlarının da olduğunu bilince çıkarmalıyız. Öte yandan bir dindara yönelik olarak öne çıkarılamaz gereken nokta onun dini inançları değil, Kürt halkının özgürlük mücadelesine katacağı verim olmalıdır.

Unutulmamalı ki, egemen güçlerin ideolojisi ve ahlak anlayışı aynen tehlikeli zehirler gibidir. O bu zehiri kitlelere şırınga ettiği müddetçe rahattır. Elbetteki her zehirin bir panzehiri de vardır. Örgütlü bireyin panzehiri davranışlarıdır; burjuva ideolojisi ve ahlak anlayışına karşı bilimsel sosyalizmdir. Toplumu değiştirmeyi amaçlayan sosyalist partiler, kadrolar, örgütlü bireyler bilimsel sosyalizmi gereği gibi kavrayıp, özümseyip, pratikte de ona uygun davranırlarsa, egemenleri alt etmemek için hiçbir sebep yoktur.

Yeterki parti ve partiyi oluşturan kadro, üye ve sempatanlar, bir yandan egemenlerin her türlü zor ve şiddet politikalarına karşı fedakar ve yiğitçe savaşırken, öte yandan da düzenin pisliklerine karşı kendini koruyabilsin. Zor ama başarılması da kaçınılmaz, başarının olmazsa olmaz koşulu budur.

Topluma öncülük eden ve devrimci dönüşümler yapmak iddiasında olan sosyalistler ilk devrimi kendi kişiliklerinde yapmak zorundadırlar. Asıl yakalanması gereken temel halka buradadır ve sonrası daha kolaydır.

Düzenin devrimcilere yönelttiği oklar acımasız ve zehirlidir. Bunlardan korunmak, ancak sağlam bir devrimci kişilikle sağlanır. Kişileri yozlaştıran, ilişkilerden özellikle kaçınılmalıdır. Alkol, ku-

Bir partinin programında yer alan esaslar kitlelere ulaştıkça vucut bulur, ete-kemiğe bürünür. Bunun için her örgütlü birey, kitlelere ulaşmanın yol ve yöntemlerini asgari de olsa bilmek zorundadır.

mar gibi kötü alışkanlıklardan uzak durulması gerekirken, karşı cinsle olan ilişkilerimizde faydacı değil, yoldaşlık normlarını ön plana almalıyız.

Devrimcilik "gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım" anlayışıyla yapılmaz. Verilen görevleri hakkıyla yerine getirmeli ve yaptığımız işlerden dolayı kuruntuya ve kibire kapılmamalıyız; övünebiliriz, ama yaptığımız işin kolektif çalışmanın bir parçası olduğunu unutmadan.

Örgütlü bireyler bir bütünü oluşturan parçalardır. Bundandır ki devrimci insan hareketlerine ve tavırlarına hayatın her alanında dikkat etmek zorundadır. Örgütlü insan başına buyruk davranamaz, o halkına ve partisine karşı sorumludur ve bu sorumluluğun gereğini de yerine getirmek zorundadır. Bu zoraki değil, gönüllü bir sorumluluktur.

Devrimci ve örgütlü bireyin özel yaşantısı da bir anlamda kısıtlıdır. Eğer kişi devrimci olmayı hedeflemişse bunların bilincinde olmalıdır.

Örgütlü birey, dürüst ve tutarlı olmalı, verdiği sözleri mutlaka yerine getirmeli. Unutulmasın ki kitleleri etkileyen saatlerce süren konuşmalardan çok, onlarla olan ilişkilerdeki tutarlılık ve alçak gönüllü yaklaşımlardır.

Kibir ve kendini beğenmişlik kişiyi kuruntulara ve boş hayallere götürür.

Örgütlü birey, eleştiri ve özelleştirmeyi sağlıklı bir biçimde önce kendinden başlayarak işletmeli; öz eleştiri yapmaktan kaçınmamalı. Bir devrimcinin en çok dikkat etmesi gereken noktalardan biri de budur. Buna dikkat etmeyenlerin eninde sonunda hatalarıyla başba-

şa kalacağı unutulmamalıdır.

Zor ve tehlikeli koşullarda çalışan devrimcilerin cesur ve fedakar olduğu açıktır. Fedakarlık ve cesurluk devrimci kişiliğin ayrılmaz unsurlarıdır. Ancak bu cesaret kabadayı veya lümpen cesareti değildir. Devrimci, cesaretini ve yiğitliğini kahve veya sokak kavgalarında değil, egemenlerle olan kavgasında kullanır. Sıradan olur olmaz kavgalara girmez, uyguladığını kontrol altına alır. Deyim yerindeyse, öfkesini ve hıncını çevresini yıkan bir sele döndermez. Öfkesine ve hıncına baraj olabilmeli, egemenlerle olan kavgasında ise barajın kapaklarını açarak onları silip süpürebilmelidir.

Örgütlü bireyin görev ve sorumluluklarını değerlendirdiğimiz, beraberinde bazı temel bilgileri verdiğimiz bu kısa yazıda sözlerimizi şu soruyla tamamlayalım:

Kölelik zincirleri altında onursuzca yaşamak mı iyi? Yoksa "özgürlük yolunda savaşmak mı?"

Cevabımız "özgürlük yolunda" savaşmaksa, bu mücadeleye, bu yola yakışır şekilde yaşamayı öğrenmeliyiz. Çünkü bu onurlu kavgada bir güzel damla olmak ve pırl pırl bir gölü oluşturmak elimizde.

KAYNAKLAR

- 1- Seçme Yazılar-1, Kemal Burkay, Deng Yayınları, İstanbul-1996.
- 2- Seçme Yazılar-2, Kemal Burkay, Deng Yayınları, İstanbul-1996.
- 3- PSK 3. ve 4. Kongre Belgeleri, Deng Yayınları, İstanbul, 1996.
- 4- Parti Militanı İçin, TKSP Yayınları, Ağustos 1988.
- 5- Sosyalist Ahlak Üzerine, TKSP Yayınları, Şubat 1988.

Üçlü kıskacıdaki halk *Kürtler-2*

5- Hurri Kültürünün Anadolu Kültürüne Etkileri:

Mezopotamya'nın güneyinde oturan Sümerler ve Sami halklardan Akkadlar M.Ö: 3 bin yıllarında Önasya yüksek kültürünün sanat dahil, temsilcileri durumunda idiler. Ancak M.Ö: 3 bin yıllarında başlamak üzere temsil erki giderek Mezopotamya'nın güneyindeki Basra'dan Kuzeydeki Babil'e geçmeye başladı. Bu erk Hammurabi sülalesinin M.Ö: 2 bin ortalarında yıkılması ile etkisi Anadolu'ya kadar uzanan güney Mezopotamya yüksek kültürü, Kürt kökeni boylardan Kassiler tarafından yıkıldı.

Önasya tarihi gelişiminde birinci yüzyılında bir hareket gözlenmektedir. Önasyanın Asur, Hurri, Mittani, Kassi ve Hitit gibi dağ halkları Kuzey Suriye ve hatta

Güney Mezopotamya'ya egemen olmaya başladılar. Bundan sonraki Önasya'nın siyasi tarihini bu halkların birbirleri ile olan ilişkileri oluşturmaya ya da bunların siyasi tarihi Önasya'nın tarihi olmaya başladı.

Tel Amarna ve Boğazköy çivi yazılı arşivleri bu devrin siyasi tarihini aydınlığa kavuşturmuşlardır. Mısır kralı Amenhapis 3. ve Amenhopis 4. ile Kuzey Suriye ve Yukarı Mezopotamya'da bulunan Hurri, Mittani ve Kassiler arasındaki ilişkileri, Boğazköy arşivi ile de Anadolu'da kurulan Hittit devletinin bu Kürt kökeni boylarla olan ilişkilerini öğreniyoruz. Yine bu arşivle Hurri-Mittani devleti tarihi bir nitelik kazanıyor. Mittani, Hitit ve Kassiler'den sonra M.Ö: 2 binlerin sonlarında Assurlar Önas-

ya'ya egemen oldular. (18)

Batıda Kızılırmak, Kuzeyde Karadeniz ile doğudan Toroslar arasında, Anadolu yaylasında bulunan Hititler, doğuda Toroslar Van Gölü ve Zagros dağları arasında, güneyde Mezopotamya ovasına kadar uzanan bölgede Hurriiler, Babil'de Hammurabi sülalesi yıkıldıktan sonra-Kassiler'le yanyana yaşamışlardır. Bu iki bölge yalnız etnik ve siyasi bakımından değil aynı zamanda dil, edebiyat, din kültür ve adet bakımından aylıklar göstermiş ve karşılıklı olarak birbirlerini etkilemişlerdir. Bu iki halkın, yani Hitit ve Hurri halklarının birbirlerine en yakın oldukları bölge Kuzey Suriye'dir. Bu nedenle burada bir melez kültür oluşmuştur. (19)

Hurri dili anıtları Mezopotamya'dan Suriye kıyısına, Orta Anadolu'dan Filistin'e kadar olan bir alana dağılmıştır. Hurriiler'in merkezi Anadolu'nun güneydoğusundaki dağlık ülkedir. Hurri dilinin bağlı boyların dilleri dışında, diğer Önasya dilleri ile hiç bir akrabalığı yoktur. Hititler, komşuları Hurri ve Mittaniler'den çok şey aldılar. Hurri tanrıları kutsanıyor, Hurri özel isimleri kullanılıyordu. Boğazköy dini içerikli bir çok Hurrice metinlerden anlaşıldığına göre Hititler Hurri dininin etkisi altında kalmışlardı.

Hitit edebiyatının Hurri edebiyatının etkisi altında olduğu uzun süreden beridir biliniyor. Gilgameş destanının Hurricesi Boğazköy'de bulunmuştur. Bu nedenle Gilgameş destanının Babil'den Hittit ülkesine Hurriiler tarafından getirildiği kesinlik kazanmıştır. Hurrice nüshaları bulunan, içlerinde Hurri kökenli tanrı, yer ve şahıs adları bulunan birçok destan-efsane metni vardır. Bunlar, yılan ejderi Heddamu, Appu ve oğulları İyi ve Kötü hakkındaki hikayeleri, Tanrıça Sawuşka ve Pişaşa dağı hakkındaki hikaye başlıcalarıdır. Ayrıca eski Akkad kralları Sargon ve oğlu Naram Sin hakkındaki efasene-

ler Hurriiler tarafından Anadolu'ya getirilmiştir.

Tanınan en önemli Hurri metinlerinden tanrılar kralı Kumarbi'nin kişiliği ile birleşir. Kumarbi efsanesi Hurrice'dir. Metnin bir de Hititçe redaksiyonu vardır.

Hurri dilinin yazılı metinleri henüz yayınlanmamıştır. Bu nedenle içerikleri bilinmiyor. Eğer metinler yayınlanmış olsalardı, şimdiye değin Hurri dili tanınır, metinlerin içerikleri anlaşılırdı. (20)

Hurriiler'in uygarlık alanında kendilerine özgü bazı yaratıları vardır. Özellikle mitoloji, din ve yazı alanlarında önemli yapıtlar ortaya koymuşlardır. Bu alanda diğer komşuları ile birlikte Hititleri etkileri altına almışlardır. (21)

M.Ö: 1260 yıllarından kalma Yazılıkaya'nın kaya heykelcikleri Yeni Hitit Krallığı dönemine denk düşer. Geniş bir alanı kaplayan rölyefler, Hurri kökenli tanrıların heykelcikleri ve hieroglif oymaları ile kaplı idi. Hurri tanrılarının heykelcikleri Hurri bölgelerindeki pulların üstündeki heykelciklerin büyütmüş şekilleri idi. Stil ve konuları değişik olan daha küçük başka bir galeride yer almakta idi. Hitit kralları Muawattalisve Tudhalya 4. pullarının üstündeki tanrı Şurrama birkaç tanrıyı kucaklar durumunda idi. Pulun üstündeki tanrı Şurrama Hurriili, konusu Hititçe idi. Yazılıkaya kabartmalarındaki tanrıların adlarının Hurrice olması Hurri kökenli tanrıça Hepat'ın adını alan anneleri Pudu Hepat'tan kaynaklanıyordu. Kraliçe Pudu Hepat Hitit saray salonunun işlemlerini Hurriili sanatçılara diğer işleri de Hititli sanatçılara yaptırmıştır.

Kaya oymacılığı Hurri sanatına yaklaşımda en iyi araçtır. Hurriiler kaya oymacılığında motiflerini çeşitli yaratıklardan seçiyorlardı. Bu motifler Yeni Hitit Krallığı dönemi heykellerinde ve M.Ö: 1400'lerden önceki, yani Mittani devletini kurmadan önceki dönem

heykellerinde görülmektedir. Bu motiflerin en önemli kaynağı genelde Hurri halkı gösteriliyor. (22)

Hititler tarafından yaratılan ve geliştirilen ürünlerin büyük bir kısmına sanat ürünü gözü ile bakılmaz. Bu sanatların gelişip serpilmesinde yukarı Mezopotamya etkisini aramak gerekir. Çünkü bu sanat ürünlerinde Hititler Anadolu yaylasına gelmeden önceki devrelerde Kuzey Mezopotamya'daki Hurri sanat merkezlerinden Tel Halaf'ın sanatının örnekleri vardı. Bunun böyle olduğu Von Oppenheim'in buralarda yaptığı kazılarda kesinlik kazanmıştır. Bunlar M.Ö: 2 binin ilk yarısında Anadolu'ya etkileri sonucu Hitit sanatına yansımıştır. Sanatın tarzı Hurriiler'in, kavrayış ve teknik Hittitler'in idi. (23)

Yazılıkaya tanrı betimlemelerinde görülen tanrıların çoğunluğu Hurri kökenli idi. Betimlemeleri yapılan Hurri tanrıları yukarı Mezopotamya'dan, Kuzey Suriye'den Anadolu'ya gelmişlerdi. Bu nedenle yazılı kaya tanrı betimlemelerinin açıklamalarında bu bölgelerin etkileri aranmalıdır.

Yukarı Mezopotamya'da yeni yıl şenlikleri ilkbaharda kutlanırdı. Bayramın kutlandığı yer şehrin dışında özel bir bina idi. Bu binanın önünde bir geçit resmi düzenlenirdi. Geçit resminde fırtına tanrısı Teşşup'un önünde toplanan tanrılara törenler düzenlenirdi. Tanrılar da kral ve kraliçeye, bayrama katılanlara, tüm ülke insanlarına ömür vererek yeni yıl şenlikleri sürdürülürdü. Bu Hitit bölgesinde bu bayramı çağrıştırır türde şu ifadelerle yer verilmişti; "Yılbaşında fırtına tanrısı için gökyüzü ve yeryüzünden çok büyük bir bayram kutlandı. Bütün tanrılar bu bayramda toplandı, Fırtına tanrısının evine gittiler. Bu bayramda, yiyecek ve susuzluğunuzu giderin. Kral ve kraliçenin ömrünü söyleyin (uzun ömür dileyin), gökyüzü ve yeryüzünün ömrünü söyleyin" Görüldüğü gibi,

Hititler bu bayramı Hurriler'den almışlardır. Kutlama alanı olarak da Yazılıkaya kutsal alanını seçmişlerdir.

Yere açılan delikler Hitit inancına göre yeraltı dünyası ile bir bağlantı kurma aracı idi. Bu inanç da Hurrilerden alınma idi. Çünkü Hurri inancına göre yerebatırılan bir kılıç, tanrı Renigal'ın kılıcı idi. (24)

Hititler'in kutsadıkları büyük fırtına tanrısı Yazılıkaya kabartmasındaki betinlemede görülmektedir. Büyük tanrı sol eli ile tanrıçayı selamlıyor. Büyük tanrının yanında tanrı başlıklı ve yalnız ön kısmı görülen kutsal bir boğa vardır. Bu boğa tanrı Teşşup'un dört tekerlekli savaş arabasına koşulan boğa tanrı Şerriş ve Hurriş idiler. Tanrı teşşup bu arabanın üstünde, ayakta görülmektedir. Diğer bir boğa da büyük tanrının karşısında duran ve sol eli ile tanrıyı selamlayan büyük tanrıçanın yanında duran öteki boğaya karşı durmaktadır. Bu iki boğanın yalnız ön kısmı ilerde görülmekte, arka kısımları tanrı ve tanrıçaların arkalarında kalmaktadır. (25)

Tanrı ve tanrıçanın Hurrili tanrı Teşşup ve tanrıçası Hepat olduğu İstanbul Üniversitesi pro'larından Bossert, bugüne değin bozulmayan ve tanınmış işaretleri kapsayan Hiyeroglifin He-pa-tu şeklinde okunması sonucu bu kaniya varmıştır. Hurri tanrıçası Hepat Hititler arasında çok sayılmaktadır. Hititler bu tanrıçayı eskiden beri en büyük tanrıça olarak tanımakta ve Arrina şehri tanrıçası ile bir tutmaktadırlar. Boğazköy'de çok miktarda dini konulu metinlerin bulunması Hurri dini ve kültürünün Hititler arasında benimsendiğini, onların etkisine girdiklerini göstermektedir. (26)

Karışık bir yapı (heterojen) gösteren Hitit dini pekçok kökenli öğelerin birleşmesinden oluşmuştur. Olduğu gibi, değiştirilmeden Hint-Avrupa kökenli bölge halkının tanrıları, Hitit öncesi Anadolu

halkı olan Hatti tanrıları, Hurri, Yukarı Mezopotamya, Kuzey Suriye tanrıları, Indo-Ari ırkın tanrıları alınarak kutsanmışlardır. Bu denli çok sayıdaki tanrılardan bazılarının Panteonda özel yer verilerek kutsanmalarına özen gösterilmiştir. Bunların başında fırtına tanrısı ve yerel türleri yer alır. Şulinkatta, savaş, salgın hastalık ve ba tanrısıdır. Bu tanrı Hurri tanrısı Nerigal ile bir tutulmaktadır.

Ele geçen dinsel içerikli metinlerde bayramların nasıl kutlandıkları anlatılmaktadır. Bu dini tabletlerde bazı rahipler bazı ilahiler okumaktadır. Bu arada okunan ilahiler de bazı yabancı sözlerin kimlere ait oldukları da söylenmektedir. Örneğin, "Bu Hatti, Luwi ya da Hurri dilinde söylenmiştir" denmekteydi. Bu tür dini metinlerde geçen tanrı adları doğal olarak o dilde söylenmektedir. Böylece tanrıların etnik kökenleri söyleniyordu. Böylece kutsanan tanrıların etnik kökenleri biliniyordu. Hititler bu yabancı kökenden aldıkları tanrıları kendi resmi Panteonlarına almalarına karşın yine de onların yabancı kökenli oldukları ayinlerde vurgulanmaktadır. Bu olay Hititler'in dışı açılma derecesini gösterir. Tanrıların kökenlerinin söylenmesinin bir başka yanı da, onların kutsadıkları tanrıların bağlı oldukları etnik grupları kendi otoritelerine almak, onları kendilerine entegre etmek siyaseti olarak kabul edilmektedir. Bununla o halklar üzerinde egemenliklerini kurmuşlardı.

Hititler'in kutsadıkları tanrılar içinde Mittani ve diğer Hurrili boyların Hint-Avrupa kökenli tanrıları Mitra, İndra, Varuna en ilginç olanları idi. Hurri tanrıları grubu Hitit Panteonunda etnik yönden önde gelen tanrılardı. Hurri kültürünün Hitit kültürüne etkisi artınca, Hurrili halkın yoğun olduğu bölge Hurri tanrıları başkent Hattuşaş'a girmiş ve orada gidecek önem kazanmışlardır. Hitit kralı Hattuşili 3. kraliçesi Pudu

Hepat döneminde Hurri kökenli dinsel metinler çoğaltılmış, bu yolla Hurri etkinliği artırılmıştır. Hitit kraliçesi, adından da anlaşıldığı gibi Hurri tanrıçası Hepat'ın adını alarak ona verdiği önemi göstermiştir.

Hititler Hurri tanrıalarının dinsel görüşleriyle ilk kez kralları Hattuşili 1. güneye yaptığı seferler sırasında karşılaşmışlardır. Hattuşili 1. bu seferlerin dönüşünde Halep şehrinden fırtına tanrısı Teşşup'un yontusunu birlikte götürmüştür. Bununla Hurri ilk kez Hitit panteonuna girmiş oluyordular. Bu arada Hititler Hurriler'in aracılığı ile Mezopotamya'daki bazı tanrısız ve dinsel kavramları almışlardır.

Hitit Panteonundaki Hurri tanrılar topluluğunun baş tanrısı fırtına tanrısı Teşşup'tur. Tanrı Teşşup'un kutsandığı dini merkezler Toros dağlık bölgesinde ve de Kuzey Suriye ve Halep şehridir. Teşşup'un eşi tanrıça Hepat, bu konumundan dolayı panteonun başında yer alır. Hepat'ın kutsama merkezi de Teşşup'la aynıdır. Tanrı Teşşup'un arabasını Şerriş (gece) ve Hurriş (gündüz) adlarında iki boğa çeker.

Hititler'in Arrina şehri güneş tanrıçası, Hurri tanrıçası Hepat'la bir tutulmaktadır. Bir belgede bu konuda şunlar söylenmiştir: "Bütün ülkelerin kraliçesi, efendim, Arrina'nın güneş tanrıçası, Hatti ülkesinde Sen Arrina'nın güneş tanrıçası adını alırsın. Sedir ağacı ülkesinde (Amanos) ise Hepat adını taşırsın."

Teşşup ve Hepat tanrı çiftinin etkili betimlemeleri, Hattuşaş yakınlarındaki açık hava tapınağı Yazılıkaya'da görülmektedir. Hitit inancında tanrılar biçim dışında her yönü ile insana benzetilmektedir. Tanrılar acıkar, yer, içer, çalışır, hastalanır hatta geçici bir süre için de ölürlür. Tanrıların bu nitelikleri ile ölümlü gösterilmeleri Hurriler'den Hititler'e geçmiştir.

Hurri kökenli tanrıça Sawuşka

Hitit Panteonunda önemli bir yer tutmakta idi. Tanrıça Sawuşka Hitit kralı Hattuşili 3. koruyucu tanrıçası idi. Tanrıça Sawuşka Hitit betimlemesinde bazen kanatlı olarak gösterilmektedir. Tanrıça sağ elinde bir kap tutmaktadır. Ayrıca yanında kutsal hayvanı olan aslan, hizmetçileri Ninatta ve Kulitte bulunmaktadır. Tanrıça Sawuşka, tanrı Teşşup'un bacası, Hurri'lerin seks ve savaş tanrıçasıdır... Bu tanrıça bazı betimlemelerde sağ elinde bir balta, erkek şeklinde gösterilmiştir. Bununla Sawuşka savaşçı niteliği ile erkek, kadın yönü ile de çift cinsiyetli gösterilmiştir. Bu özelliğinden tanrıça Sawuşka Yazılıkaya kabartmalarında hem tanrı, hem tanrıçalar arasında gösterilmiştir. (27)

Malatya'nın Fırat yakınlarında ve Kayseri İmamkulu'nda bulunan bir kaya kabartmasında fırtına tanrısı Teşşup kutsal boğaları ile görülüyor. Kutsal boğalar fırtına tanrısının yanında bağlayıcı olarak görülüyorlar. Bu tabletten okunan bir duada "Sen ki tanrım boğa, sen ki Hatti ile fırtına tanrısının huzuruna çıkıyorsun... Dualarınla dile getirdiklerini göğün ve yer altının sahiplerine ilet ki onlar dileklerimi kabul etsinler." Hititler yakılıp yıkılan, halkı sürgün edilen şehirleri, halkın otağı kabul o yerlere dokunulmazdı. Dua metinlerindeki dilin Hurrice olduğuna bakıldığında Hititler imparatorluk döneminde Hurri dili ile dua ediyorlardı. (28)

Dağlar, yazılı belgelerde belirtildiği gibi Hitit toplumunda kutsal idiler. Hazzi ve Nani dağ adlarını Hititler Hurri'lerden almışlardır. Bu dağların gök tanrısı ile yakın bağlantısı vardır. Hazzi dağı, Asi ırmağının denize aktığı yerde, Nanni dağının yeri de henüz saptanmamıştır. Hititler bu iki dağı kutsal sayıp onlara tapıyorlardı.

Hititler mitoloji alanında da Hurri'lerin etkisi altında kalmışlardır. Hurri'lerin Kumarbi ve Ullikummi efsaneleri Hititlere geç-

miştir. (29)

6- Hurri Kültürünün Evrensel Boyutları

Kumarbi ve Ullikummi Efsanelerinin Diğer Halkların Efsanelerine Etkileri:

Tanrıların meydana gelişini konu edinen Yunanlı ozan Hesiod'un destanı Theognie'de Chaos, peşinden Gaia'dan söz edilir. Gaia (yer) Uranus'u (gök) meydana getirir. Bir çift olarak Gaia ve Uranus diğerleri ile birlikte Titanlar'ı meydana getirir. Kronos bunların en önemlisi ve sonuncusudur. Uranus (gök) çocuklarına kin besler. Onların Gaia'nın vücudundan dışarı çıkmalarına izin vermez. Bu şekilde Gaia, Kronos'u intikam almasına ortam hazırlar. Bundandır ki, Kronos babasının cinsel organlarını bir orakla keser. Babasının yere akan kanından dişi intikam tanrıları Erinyler, devler, Melos perileri ve denize atılan cinsel organın köpüğünden aşk tanrıçası Afrodite (Aphorodite) meydana gelir.

Kumarbi efsanesinde Gök Tanrısı Anu'dan önce göklerin kralı tanrı Alalu idi. Hesiod'un destanında Alalu'nun karşılığı yoktur. Kumarbi efsanesinde Anu'nun oğlu Kumarbi, gök krallığını ele geçirmek için babası Anu ile mücadeleye girer. Bu mücadele sırasında Kumarbi babası Anu'nun cinsel organını ısırarak yutar. Anu, ısırdığı cinsel organından akan menisinden oğlu Kumarbi'yi üç korkunç tanrıya gebe bıraktığını söyler. Kumarbi bunun üzerine yuttuğu cinsel organla birlikte meniyi kusarak yere tükürür. Yer tükürülen meniden gebe kalarak fırtına tanrısını, Dicle nehrini ve de tanrı Taşmışu'yu doğurur.

Hesiod'un destanı Theognie'sinin devamında Kronos eşi Rhea ile Olymp tanrılarını ve bu tanrıların en yükseği Zeus'u meydana getirir. Uranus, Kronos'a oğlunun onu devireceğini söyledi-

ği için Kronos tüm çocuklarını yutar. Ancak annesi Kronos'u taşıla aldattığından, Kronos oğlu Zeus yerine taşı yutar. Bu şekilde Zeus yutulmaktan kurtulur. Bu olaydan sonra Zeus gizlice Gaia'nın yardımıyla dünyaya döner. Zeus büyüdüktan sonra babası Kronos'u çocukları tekrar tükürmek zorunda bırakır. Bundan sonra Zeus bir yanda kardeşleri öbür yanda olmak üzere aralarında savaş başlar. Savaş Zeus'un zaferi ile biter. Titanlar mücadelesinin bitiminden sonra Zeus ile Typhoeus arasında mücadele başlar. Typhoeus ejderi Gaia'nın son çocuğu idi. Eğer Zeus bu ejderi öldürmeseydi ejder dünyanın egemeni olacaktı.

Hesiod'un destanında tanrı Anu, Uranus'a tanrılar babası Kumarbi Olymp tanrılarındaki babası Kronos'a fırtına tanrısı Teşşup tanrı Zeus'a uyuyor.

Kumarbi efsanesinin devamı niteliğinde olan Ullikummi destanının Yunan geleneğindeki karşılığı Titanlar mücadelesinde esas rakipler Kronos ve oğlu Zeus arasında, Ullikummi destanında da mücadele tanrı Kumarbi ve oğlu fırtına tanrısı Teşşup arasında geçer. Zeus alt dünyanın derinliklerine (Tartarus) inmesine karşın yüzelleri (hekatoncheir) yardımına çağırınca dek Titanlar'a birşey yapamamıştır. Ullikummi efsanesinde tanrı Kumarbi mücadeleden uzak kalır. Adına oğlu Ullikummi'yi kendi başına tanrılara karşı savaştırır. Ullikummi destanında tanrı Teşşup dünya egemenliğini kazanır. Kumarbi bu egemenliği geri almaya çalışır. Titanlar mücadelesinde Zeus, babası Kronos'u yenerek dünya egemenliğini kazanmıştır. Ullikummi destanı bu yanı ile Typhoeus hikayesine benzerlik göstermektedir. Bu hikayede Typhoeus, Zeus'un Kronos'u yenerek elde ettiği dünya egemenliğini tehlikeye düşürmeye çalışır.

Apollodor "Bibliothek" adlı eserinde Gê (yer) ile Tartaros, Zeus'a Titanlar'ı devirdiği için kız-

dıkları Kilikya'da başı göğe değen, vücudu kulla kaplı, kanatlı, yıldızlara dokunan, insan kafalı, kolları üzerinde oturan, ısıklık çalan, yüz yılan başlı insan ve hayvan karışımı bir yaratık yarattıklarından söz eder. Bu yaratık tehdit etmek için göğe saldırır. Tanrılar Mısır'a kaçarlar. Tanrılar bu yaratığın tehditleri karşısında hayvan kılığına girerler. Zeus, Typhon'a şimşekler savurur. Onu Suriye'deki Kasios dağına kadar kovalar. Ne varki burada yaptıkları kavgada düşmanın tutsağı olur. Ama sonuçta Zeus Typhon'u yener ve onu Etna yanardağının altına gömer.

Typhon Ullikummi destanındaki Ullikummi gibi bir taş değildir. Ancak onun da başı göğe ermektedir. Hikayede Kosios dağından söz edilmektedir. Ullikummi destanında da fırtına tanrısı Teşşup ve kızkardeşi tanrıça Sawuşka Ullikummi'yi Asi nehrinin denize döküldüğü yerde olan Hazi dağından battıklarında görmüşlerdi. Tanrıların Typhon'a karşı duydukları korkunun aynısının Tanrı Teşşup ve danışmak üzere Hazzi dağına topladığı kendi yandaşları tanrılar duymuşlardır. Bu korku destanda canlı bir şekilde anlatılmaktadır.

Ullikummi destanı, Typhon efsanesinde çok iyi bir benzerlik gösteriyor. Typhon efsanesinin doğudan (Hurriiler'den) geldiğine ilişkin daha bir kanıt beklenemez.

Hurri Kökenli Efsanelerin Batıya Gidiş Yolu:

Hurri kökenli efsaneler ilk defa Yunanlılar'a ileri sürüldüğü gibi Hitit başkenti Hattuşas'tan (Boğazköy) değil Fenikeliler yolu ile geçmiştir. Kuzey Suriye'nin Akdeniz kıyısında, lazkiye şehrinin kruzeyindeki Ugarit'te (Rasşamra) Fenike dilinde alfabetik çivi yazılı tabletler bulunmuştur. Bu tabletlerin bulunması ile efsanelerin batıya geçişi konusunda Fenikeliler ilgi merkezi oldu. Ad araştırmacı LANDSBERGER, Fenikeliler'in Hurriiler'lerle Yunanlılar

arasında aracılık yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bu kanıtlar, Hurri dilinde Akkat hece yazısı ve alfabetik yerli (Hurri) yazısı ile yazılmış, tanrı ve şahıs adlarını içeren metinlerdir.

Karşılaştırmalı Tanrılar Tablosu:

Babilliler Hurriiler Fenikeliler Yunanlılar

Alala Alalu Eliun-

Anu Emmaşara Anu "Uranos"

Uranos

Enlil Kumarbi El Kronos

(Mard uk) Teşşup Baal Zeus (30)

7- Hurri Kültürünün Hıristiyanlıktaki Etkileri:

1- Hurriiler boyların bir inancı vardı. Bu inanca göre günah işlemiş bir Hurriiler, günahından arınmak için bir keçi kesiyordu. İki elinin ayasını bu keçinin kanına deydirmekteydi. Kana değen el ayalarından kişinin işlediği günah keçinin kanına geçmekteydi. Kişi günahını aktardığı keçinin kanını تنها bir yere, yani insanların seyreğ uğradığı bir yere gidip açtığı bir çukura doldurup üstünü toprakla örtmekteydi. Kişi günahlarından arınmış bir şekilde evine dönüyordu. (31)

Hurriiler'e ait bu inanç kutsal kitap İncil'de yer almıştır. İncil'in "Zondeboe" bölümünde yer alan bu inanç Hıristiyan halk arasında yaygınlık kazanmıştır. Kişinin işlemediği bir suçtan sorumlu tutulması veya suçu işleyeninin yerine tutulması o kişinin günah keçisi yerine kullanılması söylemi bu Hurri inancından esinlenerek kullanılmaktadır.

2- Anahita, tanrı Mitra, görülen Hurriiler boyların Med dönemi tanrıçalarında biri idi. Avesta dininin önde gelen tanrıçalarından biri olan Anahita suyun vede tüm ırkların tanrıçasıdır. Anahita'nın ana kucağındaki çocuğu temizlediğine inanılmaktadır. O, aynı zamanda erkeği ve kadını evliliklerinde temiz olmaları için temizle-

mektedir. Yani bir yerde Anahita yeni doğan çocuğu ve yeni evlenen kadın ve erkeği, Hıristiyanlıktaki gibi vaftiz etmektedir. Vaftiz etmek işi Hurriiler boylardan Hıristiyan toplumuna geçmeden çok önce Kürtler'in Yezidilik döneminde vaftiz yapılmaktaydı. Günümüz Yezidi inancındaki Kürtler halen çocuk ve evlenecek çiftleri vaftiz etmektedirler. (32)

3- Yılın son baharına denk gelen günlerinde geceli gündüzlü, Medli boylar Mitra bayramı kutlardı. Onun için yapılan tapınaklardan din adamları kutsal ateşi yakıyor, dini etkinlikleri yönetiyorlardı. Bu dönemde Medli kadınlar tapınaklarda, tanrı ve tanrıçalara hizmet etmek için görev almaya başlamışlardı. Kadınlar bu alanda eğitilip tapınaklara alınıyor, bir ömür boyu tapınaklarda kalıyorlardı. Yani rahibelik yapıyorlardı. Rahibelik daha sonra Hıristiyanlık'ta da benimsenmiştir. (33)

8- Kürtleri çepeçevre saran üçlü kıskaç

Hurri homojen (bağdaşık) kültürünün Önasya'daki çağdaşları Sümer kültürünün üstüne kültürlerini geliştiren Akkad-Babil heterojen (ayrı cinsten) kültürü ile Anadolu kültürünü meydana getiren Hatti-Luwi-Hurri kültürü üstüne kurulu Hitit heterojen kültürleri idi. Akkad-Babil kültürü Hurriiler boylar tarafından aşağı Mezopotamya'nın dar bir alanında sıkıştırılıp gelişmesi durdurulurken, merkezi Anadolu'da ki Hitit heterojen kültürü Frigler'in bir dokunması ile tarihin karanlıklarına gömüldü. Her iki kültürün bir dokunuşta gitmesi, heterojen kültür olmaları nedeni ile kaçınılmazdı. Ama evrensel boyut kazanan Hurri homojen kültürü Hurriiler boyların bölünmüşlüğü ve bu boylar arasındaki aşılmaz dağlar tarafından gelişmesi durduruldu. Ama bu dağlar aşılır olduğunda bu kez Hurri kültürünün doğal mirasçıları

Kürtler'in önüne dikilen kültürlerinin gelişmesini engelleyen üç-kısaç çıktı. Kürtler bu kısaçlara alınarak köke indirgenen kültürü daha da geriletmeye çalışılmaktadır. Bu kısaçlar:

1- Ümmet düşüncesi içinde eritilmek.

Ümmet, İslam peygamberi Hz. Muhammed'in çevresinde toplanan müslümanların tümü diye açıklanır. Ümmetçilik de, bir İslam topluluğu olarak kalma amacına yönelik savunulan bir görüş olarak bilinir.

Hız. Muhammed'in çevresinde toplanan müslümanlar salt Arap halklar değil, bu dini inancı benimsemiş örneğin, Kürtler, Türkler, Persler ve diğer halklar vardır. Bu halkların da devletleri, devletlerin kurum ve kuruluşları vardı. Bu halkların bir de binlerce yıl öncesinden yarattıkları, onları kayıp halklar olmaktan kurtaran, onları günümüze değin taşıyan kültürleri vardı. Ümmet düşüncesine göre işte tüm bunlar bir kalemde bir kenara itilip, milliyet kavramı unutulup tek bir topluluk oluşturulmalı idi. Yani ümmet düşüncesi içinde egemen bir halk olarak Araplar, bunların çevresinde kültürünü yitirmiş, kişiliksiz, silik halklar. Başka bir deyişle Hurrili boyların bir köşeye sıkıştırıldığı Arap kültürünün diğer halklara kabul ettirme girişimleri.

2- Ulus kavramı içinde eritilmek

Ulus kavramı, son dönemde Kürtler'in içine çekilerek eritilmeye çalışıldığı bir alan. Savunulan ve Kürtler'in içine çekilmek istenilen düşünce, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde tek bir ulus, Türk ulusunun var olduğu düşüncesidir. Türk ulusu bir bütündür ve de Kürtler bu bütünün bir parçasıdır. Buna göre tek bir kültür vardır. Bu kültür de Türk kültürüdür. O halde Kürtler bu kültürle bütünleşmelidir. Bu düşünce ile de binlerce yıllık bir kültüre sahip Kürtler'in eritilmeye çalışıldığını anlamak için üstün bir

zekayı gerektirmez.

Türkler gerek Anadolu'nun eski halkları ile, gerekse göçlerle gelen diğer halkları kendisi ile bütünleştirerek bir millet konumuna, oradan da ulusallaştığı kesin. Ama kendi ulusal bütünlükleri içinde gördükleri Kürtler'in durumu diğer Anadolu halklarından farklıdır. Her şeyden önce Kürtler'in bir dilleri vardır. Bu dil Kürt kültürü ile diğer halkların, örneğin Türk, Arap ve Fars kültürleri ile arasındaki sınırı çizer. Kürtler tarihin çok eski dönemlerinden beri Asur, Keldani, Arami (Süryani ve Ermeniler ile yaşamıştır. Bunlara son bin yılda Selçuklular ve de Türkmenler katılmışlardır. Kürtler birlikte yaşadığı bu halkları gerek dil, gerek giysi, beslenme, tarım, gerekse halk kültürü yani folklorü ile kendi kültürünün etkisi altında almıştır. Başka bir deyişle bu halklarla bütünleşerek uluslaşmıştır. O halde Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içinde tek bir ulusun varlığından söz edilemez. Bu coğrafyada iki ulustan yani Kürt ve Türk ulusunun varlığı söz konusudur. Söylenmesi, kabul edilmesi gerekli olan, bu resmi sınırlar içinde çeşitli halkların, bu halkların kültürlerinin var olduğunun, bu nedenle de ulusal kültür değişimi yerine halk kültüründen söz edilmesidir.

3- Sınıf kültürü içinde eritilmek

Sınıf kültürü tek başına bir

halkın kültürünü oluşturamaz. Sınıf kültürü o halkın diğer kültür değerleri ile birlikte vardır. Bu durumda amaç salt sınıf kültürünü öne çıkarıp diğer kültür değerlerini bir kenara itmek, o halkı mevcut sınıfın egemen halkının kültürü çekmek, orada onu eritmektir. Örneğin, Türk burjuvazisi, Kürt burjuvazisini, Avrupa burjuvazisi, gerek siyasi, gerekse ekonomik nedenlerle aralarında bulunan Kürtler'i kendi kültürlerine entegre etmek, onları bu kültür içinde eritmeyi amaçlarlar. Bu davranışları ile bu sınıf Kürtler'i toptan eritme politikasının bir kolunu oluştururlar. Ama konuda Avrupa burjuvazisi büyük bir yanılgı içindedirler. Çünkü Kürtler'i entegre etmeden önce onları etkisinde oldukları kültürlerden arındırmak, kendi kültürel bilincini kazanmalarını sağlamadan kendi kültürlerini onlara benimsetemez.

Sonuç

Kürtler'in yeni bir kültür yaratmalarına gereksinimleri yoktur. Eğer bir kültürleri olmazsaydı, mevcut kültürlerini korumada yeterli çabayı göstermemiş olsalardı, en azından bugün tarih sahnesinde olmazlardı. O halde kendi kültürel kimliklerini kazanmada Kürtler'e gerekli serbestlik verilmeli, gerekli olanaklar sağlanmalıdır. Aydınlığa giden yolda kişilikli, kendine güveni olan ve de yaratıcı kişilerle yola çıkmak daha tutarlı olur.

Kaynaklar:

- 1- Doğu Anadolu ve Urartular / Prof. Dr. Afif Erzen
- 2- Kültürel Çevre Bilim Açısından Güneydoğu Anadolu / Prof. Dr. Sırrı Erinc
- 3- Urartu Devletinin Yapısal Karakteri / Doç. Dr. M. Taner Tarhan
- 4- Eski Doğu ve Ege Tarihinin Ana Hatları / Prof. Dr. Arif Müfit Mansel
- 5- Yakın Şark 2. Anadolu / Ord.

- Prof. M. Şemseddin Günaltay
6- Kürt Kökeni Büyük Boylar / Welatê Torî- Nêrgîza Torî
7- Eski Anadolu Dillerine Giriş / Ali M. Dinçol
8- Hurro-Urartian As An Eastern Caucasian Language / I. M. Diakonoff - Çev: W. Torî
9- Çivi Yazılı Kaynaklara Göre Türkçe-Etice-Hurricce Arasındaki Bağlar / Dr. Mustafa Selçuk Ar.